

The Project Gutenberg eBook of Kahden vuoden loma-aika, by Jules Verne

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Kahden vuoden loma-aika

Author: Jules Verne

Release date: May 12, 2016 [EBook #52054]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KAHDEN VUODEN LOMA-AIKA ***

E-text prepared by Timo Ervasti and Tapio Riikonen

KAHDEN VUODEN LOMA-AIKA

Kirj.

Jules Verne

Otava, Helsinki, 1907.

SISÄLLYS:

- I. Myrsky
- II. Tyrskyissä
- III. Carrin koulu
- IV. Pojat suunnittelevat
- V. Saari vai manner?
- VI. Neuvottelu
- VII. Tutkimusmatkalla
- VIII. P.J.-luola ja luuranko
- IX. Kuollut merimies
- X. Hirsilautta
- XI. Ranskalaisluolassa
- XII. Ranskalaisluolaa laajennetaan
- XIII. Talvi kiristyy
- XIV. Matkalla
- XV. Metsästysseikkailu
- XVI. Joulukuukausi
- XVII. Henri, Paul ja Moko

- XVIII. Vaali
- XIX. Luistimilla
- XX. Yhdyskunta hajaantuu
- XXI. Myrsky-yö
- XXII. Odottamaton vieras
- XXIII. Leijasta on hyötyä
- XXIV. "Siinä hän on!" — "Kuka?"
- XXV. Perämies kertoo
- XXVI. Walstonin petos
- XXVII. Taistelu
- XXVIII. Hyvästi!
- XXIX. Kotiintulo

ENSIMMÄINEN LUKU

Myrsky

Oli maaliskuun 9 päivä vuonna 1890, kello yksitoista illalla.
Keskellä merta.

Meri ja taivas olivat yhteen sulautuneet. Kaikki myrskyn henget olivat valloillaan, ne pyörivät hurjaa tanssiansa yli aaltojen — kiitivät ulvoen vaahtopäältä toiselle — pirstosivat veden lumivalkoiseksi pärskeeksi, joka sulautui tiheään harmaaseen sumuun.

Mutta myrskyn paholaiset eivät yksinään pyörineet märällä, keikkuvalla lattialla. Myös kevyttä, sirorakenteista alusta — kuunaria — ne heittelivät vinhaa vauhtia kuohuvilla aalloilla. Kuin elävä olento kuolontuskassa kuunari riensi eteenpäin, aivan kuin sen tervatuissa lankuissa olisi asunut sielu, kiiti nuolena läpi myrskyn ja sumun — pois, pakoon voimia, jotka tahtoivat musertaa sen rajussa syleilyssään... Ja sittenkin — kenties kevyt alus kuitenkin ohjasi kulkunsa suoraa tietä kuolemaan ja perikatoon.

Eteenpäin, yhä eteenpäin hurjaa vauhtia, ja "Eteenpäin" olikin kuunarin nimi. Mutta vaikka ihmissilmä olisikin kyennyt näkemään aallokkoa peittävän sumun ja yön pimeyden läpi, se ei kuitenkaan olisi voinut lukea laivan nimeä perätaulusta. Laudan, johon suurin kirjaimin oli maalattu *Eteenpäin, Auckland* — kuunarin kotikaupungin nimi — olivat myrsky ja meri riistäneet mukaansa. Nimettömänä ja avuttomana siro laiva heittelehti pimeällä merellä.

Hetki oli kauhistuttava. Yksi lohdutus aluksella vielä oli. Tällä leveysasteella yöt olivat lyhyet maaliskuussa, ja noin viiden ajoissa alkoi jo päivä valjeta. Mutta mitä aurinko auttaisi? Voivatko sen säteet hillitä aaltoja? Saattoiko se viedä laivan satamaan? Ei — vaikka aallokko olisikin päivän koittaessa tyyntynyt, olisi "Eteenpäin" kuitenkin ollut perikadon oma. Tähtiin oli kirjoitettu, että avuton laiva oli tuhoutuva myrskyssä keskellä Tyyntä merta, kaukana ystävällisiltä rannoilta.

* * * * *

Peräpuolella ruorirattaan luona seisoi neljä poikaa. Yksi oli neljätoistavuotias, kaksi kolmentoista ja neljäs, pieni neekeripoika, oli vain kahdentoista vuoden ikäinen. Taistelu tällaista myrskyä vastaan kysyi jättiläisvoimia; joka silmänräpäys kuunari saattoi vaipua aaltoihin. Mutta uhkaava vaara terästi poikien käsivarsia, ja ne pakottivat ruorin tottelemaan. Ihme, ettei se päässyt valloilleen ja heittänyt nuoria perämiehiä kauas luotaan. Ja jos ruoriketju olisi katkennut! Silloin "Eteenpäin" olisi ollut hukassa.

Mitä jyskettä alus piti! Se ritisi kaikissa liitoksissaan, lankut rusahtelivat ja ryskyivät hyökyaaltojen kourissa, jotka iskivät kaikkeen mikä tielle sattui. Pojat kierivät toistensa yli kuin pallon kaatamat keilat, mutta olivat heti taas jalkeilla ja tarttuivat salamannopeasti ruoriin.

"Kyllä se ainakin ruoria tottelee."

"Varmasti, vielä!... Pitäkää lujasti kiinni... Älkää hellittäkö.
Muistakaa kuinka monen henki on kysymyksessä!... Oletko kunnossa,
Moko?"

"Olen, master Henri!" kaikui pienen mustan laivapojan huuto myrskyn ulvonnassa. "Kyllä minä pitelen kiinni. Meidänhän täytyy pitää laiva pystyssä, muuten olemme hukassa."

Mokon vielä puhuessa kiskaistiin kajuutanovi auki, ja kaksi pikku poikaa pisti päänsä ulos. Takaa kuului koiran surullinen vinkuna, ja pimeässä välkkyivät kiiltävät silmät.

"Henri, Henri!" huusi hento ääni. "Mitä siellä oikein tapahtuu?"

"Ei mitään, Edvard! Ei yhtään mitään. Pidä sinä vain huolta siitä että pääset takaisin alas, ja vie John ja Pan mukana — nyt heti paikalla!"

"No, kuuletko!"

"Mutta me pelkäämme niin kovin, Henri", vaikeroi John. Hän oli vasta kahdeksan vuotta vanha, Edvard taas oli yhdeksänvuotias.

"Niin te! Mutta entä toiset?" sanoi Gordon. Hän oli vanhin ruoria hoitavasta neliapilasta.

"Toiset pelkäävät myös. Kaikki", huusivat Edvard ja John yhteen ääneen.

Mutta Henri oli järkähtämätön. "Menkää nyt vain kiltisti alas ja kömpikää vuoteeseen", hän sanoi koettaen puhua reippaasti. "Kun vedätte peitteen silmille ja korville, häviää kyllä pelko, saattepa nähdä. Sitä paitsi tässä ei ole vähintäkään vaaraa."

Kova hätähuuto keskeytti Henrin. Kauhistuneena Moko osoitti julman korkeata aaltoa, joka vyöryi kohti laivaa. Se uhkasi syöksyä alukseen ja temmata heidät kaikki mukanaan. Nyt se iski laivan kylkeen kauhealla ryskeellä.

Onneksi vesimassat eivät kuitenkaan vyöryneet yli partaan. Jos niin olisi käynyt, olisi "Eteenpäin" ollut hukassa, vesi olisi siinä tapauksessa tunkeutunut avonaisen oven kautta kajuuttoihin ja täyttänyt ne muutamassa hetkessä.

Mutta nyt Henri ja muut pojat suuttuivat täydellä todella.

"Heti paikalla alas!" pauhasi Henri, ja hänen ystävänsä Gordon huusi myös: "Alas! Taikka minä..."

Silloin molemmat pikkumiehet katosivat. Mutta samassa kurkisti uusi pää ovesta kysyen:

"Henri ja Gordon! Ettekö voisi käyttää minua mihinkään? Tai Crossia tai..."

"Ei kiitos, Baxter!" vastasi Henri. Ja Gordon lisäsi: "Pysytelkää te, sinä, Cross ja Webb, Jack ja William pienempien luona. Pitäkää huolta heistä. Kyllä me..."

"Niin", yhtyi pikku Moko mahtipontisesti puheeseen, "me neljä pidämme kyllä ruorin kurissa".

* * * * *

"*Toisetkin pelkäävät.*" Niinhän John oli sanonut.

Oliko tässä kuunarissa siis vain lapsia taistelemassa yksin myrskyä vastaan elämästä ja kuolemasta? Vain lapsia, ja niin monta lasta. Viisitoista poikaa, neljä ruorinhoitajaa siihen luettuna. Mutta miten ihmeellä he olivat joutuneet tällaiselle retkelle? Siitä saamme pian kuulla lähemmin.

Laivassa ei tosiaan ollut ainoatakaan aikuista, ei kapteenia, ei perämiestä, ei edes tavallista merimiestä. Ja siksi ei kukaan laivassa tietänyt missä päin kuunari ajelehti. Tyynellä merellä kyllä, mutta *missä*? Tämä merihän on laaja, maanosasta toiseen se ulottuu, Australiasta Etelä-Amerikan rannikolle; kahdentuhannen mailin levyinen se on.

Mitä olikaan tapahtunut?

Oliko laivan miehistö menettänyt henkensä jossakin onnettomuudessa?

Vai olivatko merirosvot ryöstäneet ja surmanneet kaikki aikuiset miehet?

Täytyihän sellaisessa laivassa olla ainakin kapteeni, perämies ja viisi kuusi miestä sen lisäksi. Ja nyt oli laivaväkeä vain laivapoika.

Mistä tuli tämä nimetön kuunari, kuinka kauan se oli ollut merellä, ja minne se kulki? Näihin kysymyksiin, jotka jokainen laivankapteeni heti olisi tehnyt kohdatessaan ajelehtivan kuunarin, saattoivat vain laivassa olevat pojat vastata. Mutta valitettavasti ei ollut ainoatakaan laivaa näkyvissä, ei kukaan ollut tulossa heitä auttamaan öisessä myrskyssä. Henri ja hänen kolme ystäväänsä tekivät

kuitenkin parhaansa voidakseen pysyttää laivan oikeassa suunnassa.

"Mitä meidän pitäisi tehdä?" huudahti äkkiä muuan heistä.

"Mitä meidän pitäisi tehdä, Robert?" vastasi Henri. "Kaikki mitä voimme. Taivaan Jumala pitääköön muusta huolen!"

Henri oli vain kolmetoistavuotias, mutta hän ajatteli ja puhui kuin mies.

Myrsky yltyi yltymistään, meri pauhasi aina rajummin, ja rajummin. Jos tätä jatkuisi, olisi pian mahdotonta ohjata laivaa. Isomasto oli jo kauan sitten taivuttunut ja mennyt mereen, ja milloin tahansa saattoi keulamasto seurata sitä, ja silloin olisi myös "Eteenpäin" nähnyt viimeisen hetkensä. Sillä kun viimeinenkin purjeenriekale olisi poissa, ei edes tuulikaan voisi pitää laivaa pystyssä. Millä hetkellä hyvänsä saattoi myrskyn ulvontaan yhtyä viidentoista pojan kuolinhuuto.

Nuorten merimiesten ainoa toivo oli, että maa kuitenkin lopulta tulisi näkyviin. Silloin he, se oli kaikkien päätös, tyrskyistä ja salakareista huolimatta ohjaisivat laivansa matalikolle päästäkseen tästä kauheasta purjehduksesta. Mutta tämäkin pelastuksen toivo näytti pettävän, sillä koko sen kauhunajan kestäessä, minkä "Eteenpäin" oli ollut tuulen ja aaltojen heittelemänä, ei ainoatakaan saarta, ei ainoatakaan rannikkoa ollut hämmöttänyt taivaanrannalla.

Uljaat ruoripojat eivät kuitenkaan vielä väsyneet. Silmä terävänä he tähytivät yöhön, näkyisikö tulta jostain opastavasta majakasta.

Mutta ei pieninkään valonkipinä loistanut synkässä pimeydessä.

Mutta mikä kummallinen ääni yhtäkkiä kuului?

"Keulamasto!" kirkaisi Robert.

"Nyt se taittui!"

Mutta Moko tiesi paremmin. "Ei, masto on kyllä paikoillaan, purje se oli, joka irtautui raakapuusta."

"Tämä ei tiedä hyvää!" sanoi Henri. "Robert ja Gordon, jääkää te ruorin ääreen, Moko auttaa minua, vai mitä?"

Siihen Moko oli heti valmis. Hän piti paljon "master Henristä" ja oli kiintynyt häneen uskollisesti, ja kun oli tehtävä jokin oikein vaikea merimiestaito, silloin täytyi Henrin ja Mokon aina ryhtyä työhön, sillä he olivat ainoat, jotka ymmärsivät jotain merimiehen taidoista. Moko oli palvellut laivapoikana kaksi vuotta, Henri ei ollut koskaan ollut laivapoikana, mutta hän oli syntynyt Ranskassa ja muutamia vuosia sitten matkusti laivalla Euroopasta Uuteen Seelantiin asti. Ja niin pitkä merimatka kehittää reippaasta pojasta jo melko taitavan merimiehen.

Henri ja Moko olivat hetkessä keulassa ja näkivät, mitä oli tehtävä. He irroittivat purjeen raakapuusta, leikkasivat riekaleet pois ja kiinnittivät alimmat liuskat naakelipenkkiin. Kovalle otti, mutta se onnistui. Heillä oli onni myötä, laineet eivät pyyhkäisseet heitä kannelta mereen.

Nyt "Eteenpäin" saattoi pikkupurjeiden varassa jatkaa matkaansa samaan suuntaan kuin tähänkin asti, ainakin niin kauan kuin tuulta riitti. Pieni toivonkipinä ei ollut vielä sammunut.

Sitten Henri ja Moko kiirehtivät takaisin Gordonin ja Robertin luo, ja kohta oli taas kahdeksan nuorta käsivartta ruorissa kiinni.

Samassa kajuutanovi avautui uudelleen, ja pieni poika kurkisti siitä. Se oli Paul, Henrin kymmenvuotias veli.

"Mitä asiaa, Paul?"

"Tule alas meidän luoksemme, Henri", kuului kauhistuneen pojan vastaus. "Vesi tunkeutuu kajuuttaan."

"Mitä!"

Henrin ja muiden korvia alkoi täydellä todella kuumottaa. Parilla harppauksella Henri oli ovella ja syöksyi portaita alas.

Kajuuttaa valaisi unisesti lamppu, jota merenkäynti rajusti heitteli edestakaisin. Sen valossa näkyi kymmenkunta poikaa pitkällään sohvilla ja vuoteilla. Pienimmät, kahdeksan-yhdeksänvuotiaat, makasivat lujasti toinen toiseensa takertuneina, kasvot pelosta vääntyneinä.

"Ei mitään hätää!" huusi Henri rohkaistakseen heitä. "Mehän vartioimme, älkää pelätkö."

Sitten hän kumartui alas lyhty kädessä ja tutki tarkoin lattiaa. Aivan oikein, siinä oli todella vettä, se virtasi kajuutan toisesta päästä.

Mistä vesi saattoi tulla? Olisiko kanteen todella tullut vuoto? Henri tarkasti huolellisesti joka sopen ja — Jumalan kiitos! — keksi että "Eteenpäin" oli niin eheä kuin ikinä ollen saattoi. Vesi johtui aivan yksinkertaisesti hyökyaalloista, jotka olivat tulvineet sisään avonaisesta kajuutanovesta.

Tämä toteamus vieritti raskaan kiven Henrin sydämeltä, ja kun toiset saivat häneltä kuulla, mistä vesi johtui, he rohkaistuivat kaikki. He ymmärsivät että kuunari oli vahvarakenteinen alus, johon huoletti saattoi luottaa.

Kului tunti. Kello oli kaksi. Silloin keulasta päin kuuluva omituinen ääni sai nuo neljä perämiestä säpsähtämään. He katsoivat toisiinsa, siinä meni heidän viimeinen purjeenriekaleensa.

Mitä nyt oli tehtävä? Robert joutui aivan suunniltaan ja pilkkasi epätoivoissaan Henriä, kun tämä puheli jotain siihen suuntaan, että voisi purjeettakin tulla toimeen.

"Mokomaakin löpötystä!" kivahti Robert. "Miksi et keksi mitään vaikka olet olevinasi niin viisas?"

"Kunpa vain voisimme torjua aallot perän puolelta", virkkoi Moko. Sen pitemmälle hän ei päässyt, sillä juuri samassa tulvahti hirveä aalto aluksen perään, vyöryi yli kannen ja lakaisi Henrin, Gordonin ja Robertin kajuutan portaille asti, johon heidän onnistui takertua kiinni. Mutta missä oli Moko? Oliko hyökyaalto tempaissut hänet mukaansa kuunarin kannelta? Oliko se pyyhkäissyt hänet mereen niin kuin pyöröpuut, jotka meri oli riistänyt pois aivan kuin ne olisivat olleet tulitikkuja?

"Moko! Mo-o-ko-o!" huusi Henri niin kovasti kuin ikinä keuhkoistaan sai. Ja "Mo-o-ko-o!" ulvoivat hänen toverinsakin. Mutta kukaan ei vastannut.

"Hän on poissa!" sanoi Robert.

"Tottapa hän jossain on näkyvässä", arveli Gordon ja kumartui partaan yli. Mutta Moko ei näkynyt eikä kuulunut.

Vielä kerran kaikki yhteen ääneen kohottivat huudon, ja tällä kertaa kuului vastaus.

"Auttakaa! Auttakaa!" Mutta huuto ei tullut alhaalta merestä, vaan jostain kokkapuolelta päin. Henri riensi etsimään mustaa ystäväänsä. Hän heittäytyi pitkälleen ja ryömi nelinkontin pitkin laivan liukkaita lankkuja, kieri joka silmänräpäys pitkän matkan päähän, iski taas kiinni...

"Apua!" huusi Moko taas. Sitten ei kuulunut mitään.

Nyt Henri oli päässyt keulaan. Hän huusi laivapoikaa nimeltä, mutta ei saanut vastausta. Olisiko Moko sittenkin viimein joutunut meren saaliiksi...? Ei, nyt tuolla joku vikisi, se oli varmaankin hän. Henri ryömi porraspuulle asti, hapuili molemmin käsin ja tapasi hakemansa. Pieni neekeripoika oli pahassa pulassa; köysi oli punoutunut hänen kaulaansa ja oli tukehduuttamaisillaan hänet, mutta samalla se kuitenkin pelasti hänet hukkumasta. Henri otti esille taskuveitsensä, ja hetkisen kuluttua köysi oli viilletty poikki ja Moko oli vapaa.

Hänen suustaan virtasi kiitossanoja niin pian kuin hän sai ilmaa keuhkoihinsa, ja sitten pelastaja ja pelastettu kiiruhtivat takaisin ruorille, missä kaikki vahvat käsivarret yhä olivat tarpeen.

Kello oli sillä aikaa ennättänyt noin puoli viiteen, ja ensimmäinen himmeä päivänsarastus alkoi vähitellen kajastaa taivaanrannalla. Mutta sumu ei haihtunut; se leijui laivan yllä kuin suuri sateenvarjo, ja turhaan pojat koettivat nuorilla terävillä silmillään tunkea sen läpi — he eivät voineet nähdä muuta kuin merta ja sumua, sumua ja merta...

Täytyikö heidän siis hukkua? Myrsky ulvoi lakkaamatta julmaa virttensä, ja hyökyaallot vyöryivät armottomasti kannen yli. Yhtäkkiä ne saattoivat viedä mennessään kajuutan katon. Silloin vesi pääsisi tunkeutumaan alas ja laiva uppoaisi.

Pikku perämiehet tuijottivat alakuloisina merelle. Samassa Moko löi kätensä yhteen ja huusi:

"Maa! Maa!"

Missä? Ei kukaan muu voinut erottaa mitään. Hän erehtyi. Mutta ei, ilosta loistaen hän viittasi kaukaisuuteen ja intti: Onhan siellä maa! Eivätkö he näe... Tuossa suoraan mastosta oikealle...

Nyt haihtui sumu hiukkasen, ja silloin toisetkin näkivät. Siinä oli todellakin maata, vieläpä jotenkin

laakea rannikko, kuten Gordon huomautti toisille.

Se oli onnellinen löytö. Oliko se mannerta vai saari, sitä ei kukaan voinut vielä ratkaista. Mutta ainakin oli selvää, että sillä vauhdilla, millä "Eteenpäin" nyt kulki, se ajautuisi tunnin kuluttua rannikolle, sen kauempana se ei ollut. Hyvin luultavaa oli, että laiva sitä ennen särkyi tuhansiksi pirstaleiksi. Mutta sitä pojat eivät ajatelleet. Heille rannikko oli pelastus meren tuhansista vaaroista.

Myrsky raivosi nyt enenevällä voimalla. "Eteenpäin" ajautui yhä lähemmäksi rannikkoa, joka mustana juovana kohosi näköpiiriin valkenevaa taivasta vasten. Kauempana kohosi töyräs, joka ei kuitenkaan näyttänyt olevan kuin noin parisataa jalkaa korkea. Töyrään juurella levisi laakea rantaääräs, jonka keltainen hiekka hohti kauas. Etäällä siinsi jotain metsän tapaista, epäselvää, aaltoilevaa reunaa, joka sinervänä kosketti näköpiiriä.

Jospa "Eteenpäin" osuisi johonkin virransuuhun? Tai jos se voisi laskea matalikolle murskautumatta kallioita ja kareja vasten. Niin kauan kuin on elämää, on toivoakin.

Robert, Gordon ja pikku Moko jäivät ruorin ääreen, mutta Henri ponnisteli kokkapuolelle tähystelemään maata, joka yhä selvempänä kohosi merestä sitä mukaa kuin välimatka lyheni. Mutta minne hän laskisi laivan? Se ei ollut niinkään helppo ratkaista, sillä kulkusuunta oli täynnä kareja, joita vasten aallot murtuivat tyrskyiksi.

"Joka mies kannelle!" huusi Henri pistäen päänsä sisään kajuutanovesta. Hänestä oli viisainta, että kaikki pikkumiehet olivat kannella ratkaisevalla hetkellä.

Pan-koira seurasi ensimmäisenä hänen käskyään. Se hyppäsi Henriä vasten ja nuoli hänen käsiään haukkuen hilpeästi. Sen kannatti kyllä iloita, eihän sillä ollut tietoa vaarasta. Pojat sitä vastoin, jotka tulivat sen jäljessä, eivät suinkaan olleet hilpeällä mielellä. Meritauti ja pelko olivat pidelleet useimpia kovin kourin. Katsoessaan merelle ja nähdessään mihin kuohuihin laiva oli menossa, moni heistä kirkaisi ääneen.

Noin kuuden tienoissa, siis kirkkaassa päivänvalossa, laiva kiiti hyvää vauhtia karien lomitse.

"Varuillanne, joka mies!" huusi Henri.

Hän oli riisunut yltään puolet vaatteistaan voidakseen syöksyä pelastamaan niitä, jotka putoaisivat mereen, kun "Eteenpäin" törmäisi karille.

Hetkinen vielä, ja kuunari törmäsi ensimmäisen kerran. Perä löi useita kertoja kiviin. Koko alus ratisi liitoksistaan, mutta ei saanut vuotoa.

Seuraava aalto kohotti laivan korkealle ilmaan ja kantoi sen kappaleen matkaa kohti rannikkoa. Ja tällä kertaa onni oli sille suotuisa: se tuskin hipaisi teräviä kallioita, jotka pitkin matkaa kohosivat vedestä.

Sitten kuunari äkkiä jäi paikalleen. Se seisoి keskellä kuohuvia tyrskyjä kuin pohjaan juuttunut.

Ja maihin oli vielä pitkälti.

TOINEN LUKU

Tyrskyissä

Vihdoin oli sumuverho hajonnut ja pojat saattoivat kuunarin kannelta nähdä merelle niin kauas kuin silmä kantoi. Mutta heidän eteensä avautuva näky ei herättänyt heissä rohkeutta: meri kuohui ja kohisi kuin kiehuva noidankattila. Myrsky ei vielä likimainkaan ollut asettunut.

Joka silmänräpäys vyöryi ärjyaalto laivan yli ja lakaisi kantta, niin että Henrillä ja Gordonilla oli täysi työ lohduttaa pieniä matkatovereitaan.

"Kyllä 'Eteenpäin' kestää, ei se helpolla hajoa", Henri vakuutti. "Ja rannikko on sitä paitsi aivan edessämme, me pääsemme aivan varmasti maihin. Ennen pitkää keksimme keinon..."

Mutta kaikki eivät pitäneet odottamisesta. Erittäinkin Robert purki sisuansa vimmoissaan siitä, että

"täytyi venyä tässä ja hakkaantua haloiksi". Sen ohessa hän kadehti reipasta Henriä, jota melkein kaikki pojat suosivat ja ihailivat.

Kuullessaan ettei Henri vielä uskaltanut yrittää maihin, Robert purskahti ivalliseen nauruun ja sanoi:

"Odottaa, odottaa. Sitä sinä aina saarnaat. Mutta *mistä syystä* meidän pitää odottaa?"

"Niin, miksi?" Williamkin yhtyi tähän. Hän oli yksinkertaisen käsityöläisen poika, ja kyllin typerä matkiakseen Robertia joka suhteessa, koska tämän isä kuului kaupungin "hienostoon".

"Robert on aivan oikeassa, mitä me oikeastaan odotamme?"

Henrillä oli heti vastaus valmiina. Hän selitti heille, että merenkäynti oli vielä liian korkea; taitavin, reippainkin uimari sortuisi taistelussa voimakkaita aaltoja vastaan. Ei, parin tunnin kuluttua alkaa pakovesi, ja silloin saattaa yrittää.

Robert mutisi itsekseen: "Lörpötystä" ja "kapalolapsi", ja hiipi pois Williamin ja muutamien muiden poikain seurassa. Keulapuolella he supisivat keskenään päät yhdessä ja koettivat keksiä jotain keinoa kukistaakseen Henrin, tuon "hirmuvaltiaan", kuten he häntä kutsuivat. Nyt, kun he olivat niin lähellä maata, oli koittanut hetki, jolloin he saattoivat vastustaa häntä. Aavalla selällä heidän oli täytynyt vain mukautua ja totella hänen käskyjään, mutta nyt alkoi toinen leikki.

"Onpa totta tosiaan hassua", arveli Robert, "että *minun...* että meidän pitää tanssia tuommoisen itsevaltiaan pillin mukaan. Ei hän ole edes englantilainen!"

Toiset nyökäyttivät hyväksyvästi päätään, ja niin muodostui oikea pieni salaliitto. Mutta nähdessään kuohut ja kuullessaan aaltojen lyövän laivaa vasten heidän täytyi itseksensä myöntää, että Henri oli oikeassa; oli vielä odotettava, ennen kuin he saattoivat päästä maihin.

Gordon, Henri ja muutamat muut pojat seisoivat keskilaivassa pohtimassa asian tilaa.

"Kunpa vain pysyisimme yksimielisinä", sanoi Henri vakavasti.

Robert iski tähän heti purevasti. "Niin, sinä tietysti tahtoisit, että olisimme orjia, vai mitä, herra orjavouti?"

"Ole hiljaa Robert!" nuhteli Gordon. "Tiedäthän sinä yhtä hyvin kuin minäkin, että Henrillä on sydän paikallaan. Hän on tehnyt parhaansa pelastaakseen meidät, ja tähän asti olemme tulleet aika hyvin toimeen, vai mitä, Robert? Enkö ole oikeassa?"

"Olet, olet!" huusivat kaikki pikkupojat yhteen ääneen; mutta Robert ja hänen ystävänsä olivat nyreissään.

Henri oli sillä aikaa käynyt noutamassa suuren kaukoputken ja koetti nyt saada tarkempaa selkoa maasta. Mutta vaikka hän kuinka yritti tähyttää, hänen oli mahdoton päästä selville siitä, olivatko he ajatuneet saaren vai mantereen rantaan. Rannikko oli hyvin kaartuva ja päättyi sekä etelän että pohjoisen puolella kahteen niemeen, jotka peittivät näköalan.

Jos he olivat ajautuneet saaren rantaan, heidän tilansa oli synkkä. Miten he saattoivat päästä sieltä pois? "Eteenpäin" oli juuttunut lujasti paikalleen, tuskinpa kesti kovin kauan, ennen kuin meri oli sen pirstonut. Ja mistä saada ruokaa? Heidän eväänsä oli pian syöty ja sitten oli edessä nälkä.

Poikien asema oli paljon parempi, jos rannikko oli mannerta. Sen täytyi siinä tapauksessa olla Etelä-Amerikkaa, ja silloin he kyllä muutaman päivän kuluttua saisivat apua. Joka tapauksessa oli nyt ensin ratkaistava, miten päästä maihin, kaikki muu sai sitten mennä menoaan.

Vähitellen myrsky hiljeni, ja ilma selkeni hiukan. Henri, joka seisoivat vakavana kuin pylväs kaukoputki silmällä, kertoi tovereilleen näkevänsä selvästi pienen virran, joka mutkitteli mereen.

"Entä ihmisiä?" kysyi joku.

"Ja asumuksia? Etkö näe niitä?"

"En, en ainoatakaan. Mutta eihän saaren silti tarvitse olla asumaton. Kauempana rannikosta, metsäseuduilla, saattaa kyllä asua ihmisiä."

Mutta Moko, joka lyhyestä iästään huolimatta oli jo matkustanut maat manteret, pudisti päätään. Hän oli varma, että he olivat saapuneet autioon saareen, muuten kyllä näkisi jossain savun nousevan ilmaan. Ja jokin vene tai parikin olisi ollut rannalla. Mutta nyt ei näkynyt veneitä eikä savuja.

Gordon huohti. Hän ymmärsi Mokon olevan oikeassa.

Kello oli nyt noin seitsemän. Ei voinut enää olla toimeettomana. Koko miehistö kutsuttiin kokoon, sekä suuret että pienet pantiin työhön. Ja työtä oli yllin kyllin. Kaikki tavarat, joita saattoi käyttää maalla, oli tuotava kannelle, järjestettävä ja sidottava. Kaikkein ensiksi oli ruokatavarat noudettava varastohuoneista; niissä oli koko joukko säilykkeitä, savustettua lihaa, suolalihaa, laivakorppuja jne. Kaikki tämä sullottiin nyt suurempiin ja pienempiin myttyihin, ja isompien poikien piti viedä ne maihin. Kunhan vain ei tarvitsisi uida tuommoinen taakka hartioilla. Gordon ja Robert olivat tuumineet, että kun meri pakoveden aikana alenee, niin karit kohoavat vedestä muodostaen tien, jota myöten ehkä saattaisi kuivin jaloin kulkea laivasta rantaäyräälle.

Kesken kaiken tapahtui sellaista, joka kannusti poikia kiirehtimään niin paljon kuin suinkin. Laiva alkoi kallistua. Mitä enemmän meri aleni, sitä pystympään asentoon kääntyi laivan kansi...

Olisipa edes ollut pelastusvene, niin he olisivat voineet päästä maihin ja kuljettaa koko joukon elintarpeitakin mukanaan. Mutta yöllä oli myrsky riistänyt veneet, eikä siis ollut muuta neuvoa kuin jatkaa työtä, tuoda ruokatavaroita kannelle, sulloa ne yhteen ja olla valmiina syöksymään mereen millä hetkellä tahansa.

Silloin keulan puolelta kajahti äkkiä riemuhuuto.

Mitä oli tapahtunut?

Baxter oli keksinyt laivaveneen, jonka kaikki luulivat vierähtäneen mereen. Se riippui köyden varassa laivan kupeella.

Eläköön! Siinä oli tilaa viidelle kuudelle pojalle, olihan sekin jotain.

Henri kumartui partaan yli ja katseli merelle. "Ei, ei vielä", hän arveli itsekseen. "Kuule Gordon! Luuletko, että voimme lähteä matkaan ennen kuin vesi on aivan matalalla?"

Gordon ei vastannut, hän viittasi vain kokkaan, missä Robert ja hänen kolme ainaista seuralaistaan seisoivat innokkaassa keskustelussa. Mitähän heillä oli mielessä?

Se saatiin pian nähdä, he tahtoivat laskea veneen vesille ja lähteä sillä maihin. Henri koetti puhua heille järkeä, mutta hän puhui kuuroille korville.

"Ettekö ymmärrä, että on väärin jos te otatte veneen?" hän huusi aivan poissa suunniltaan.

"Otatte veneen! Yksi meistä tietysti soutaa veneen takaisin", kähisi Robert vihoissaan siitä, että Henri kielsi häntä tekemästä sitä, mihin hänellä oli halua.

"Niin tietysti!" kuului kaikuna Williaminkin huulilta; "tietysti soudamme veneen takaisin tänne".

"Sittenkin vaikka se pirstoutuu kareihin. Sillä niin käy, kun aallokko on näin kova."

Robert ja muut salaliittolaiset käänsivät halveksivasti selkensä Henrille ja ryhtyivät laskemaan venettä alas.

Mutta nyt Henri suuttui. Hän huusi niin että koko kansi kaikui: "Seis! Te ette saa sitä tehdä. Pikkupoikien täytyy päästä veneessä, ellemmme pääsekään jalkaisin maihin."

Nyt rupesi Gordon ja joku toinen välittämään. Mutta Robert soitti suutaan ja heristi Henrille nyrkkiä lyhyesti sanoen: oli vähällä syntyä tappelu. Niin pitkälle ei kuitenkaan tultu. Kauan riideltään Robert taipui ja lupasi jättää veneen paikoilleen.

Vesi aleni alenemistaan. Pian saattoi nähdä, oliko karien välissä väylä, jota myöten voisi pujottautua.

Henri kiipesi keulamastoon ja käytti ahkerasti kaukoputkeaan. Hän oli pian selvillä siitä, mihin suuntaan vene oli ohjattava, mutta virta oli vielä aivan liian voimakas.

Noin viisi kuusi tuntia vesi vielä alenisi. Toisin sanoen, kello yhdentoista aikaan olisi sopivin hetki lähteä maihin.

Lyhyen neuvottelun jälkeen päätettiin ainakin toistaiseksi jättää "Eteenpäin" tällä kellonlyönnillä. Heillä oli siis vielä yllin kyllin aikaa saada jotain suuhunsa ennen kuin ratkaiseva hetki lähestyi.

Hitaasti, sanomattoman hitaasti vesi aleni. Moko, joka ei koskaan ollut toimeeton, piti koko ajan huolta luotaamisesta. Henri ja Gordon huomasivat, että pieni neekeripoika arvelevasti pudisti päätään; oli varmaan jotain, mikä ei häntä oikein miellyttänyt.

Ja niin olikin. Vesi ei Mokon mielestä ollut kyllin matalalla, jotta he voisivat päästä maihin.

Nyt olivat hyvät neuvot kalliit.

Maihin heidän täytyi päästä ennen nousuveden aikaa, muuten heidän täytyisi viettää vielä yksi yö laivassa, ja se olisi heidän loppunsa, sillä ennen pitkää laiva hajoaisi.

"Minä keksin", sanoi Henri. "Mitä jos rakentaisimme hirsilautan?... Ei, ei se käy, siihen menisi liian pitkä aika. — Mutta jos saisimme köyden maihin ja sitoisimme sen kallioon. Silloin voisimme ehkä hinata itsemme maihin."

"Se on helpommin sanottu kuin tehty", arveli Gordon. "Kuka sen...?"

Henri keskeytti hänet. "Kuka veisi köyden? Minä itse tietysti."

Gordon katseli ihailen reipasta ystävänsä. Hän tiesi, että oli mahdotonta saada Henriä luopumaan tästä ajatuksesta, kun hän kerran oli saanut sen päähänsä. Sen vuoksi hän ehdotti, että Henri käyttäisi venettä. Mutta siitäkään ei nuori uskalikko tahtonut kuulla puhuttavan: hän tahtoi uida.

Ensin Henri valitsi itselleen paksun ja lujan köyden, sitten hän riisuutui ja satoi köyden toisen pään vyötäisilleen.

Sillä aikaa Gordon oli kutsunut toiset pojat avukseen laskemaan köyttä alas. Kaikki muut tulivatkin paitsi Robert ja hänen liittolaisensa, mutta se ei ollutkaan kumma, jokainen saattoi hyvin ymmärtää, mitä Henrin yrityksen onnistuminen merkitsisi.

Juuri kun hän oli syöksymäisillään pää edellä mereen, juoksi hänen veljensä Paul itkien hänen luokseen. Mutta Henri käski hänen vain kiltisti pyyhkiä silmänsä ja säästää kynelet kunnes oikein todella oli jotain itkemisen syytä. Ja sitten hän hyppäsi veteen.

Köysi päästettiin nyt hänelle alas, ja näyttikin siltä kuin hän onnistuisi. Silloin tällöin jokin pyörre kyllä koetti nielaista hänet, ja hänen täytyi lakkaamatta taistella voimainsa takaa kuohuja vastaan, mutta hän lähenei kuitenkin rantaa... Ei, nyt hän ei enää jaksanut. Äkkiä hänen kuultiin huutavan apua ja samassa hän katosi veden alle.

"Vetäkää köyttä! Vetäkää köyttä!" huusi Gordon. Niin tapahtuikin, ja muutaman hetken kuluttua rohkea uimari makasi pitkin pituuttaan kuunarin kannella.

Pikku Paul oli epätoivoissaan ja vaikeroi että hänen veljensä oli kuollut. Niin pahasti ei kuitenkaan ollut, Henri oli vain tiedoton ja tuli pian jälleen tajuihinsa.

Aika kului. Kello oli kohta kaksitoista. Vesi alkoi vähitellen taas kohota ja aallokko yltyi yltymistään.

Mihin nyt ryhtyä?

Kaikki pojat, sekä suuret että pienet, olivat kokoontuneet keulan puolelle. Siinä he istuivat tai seisoivat katsellen avuttomina rantaa, joka oli niin lähellä ja kuitenkin niin kaukana.

Tuuli kiihtyi veden noustessa; se vinkui korvissa ja puhalsi maata kohti. "Eteenpäin", joka oli noussut pystyasentoon heti kun laineet taas olivat sitä työntämässä, hakkasi niin kovasti keulaansa, että poikien täytyi puristautua kiinni laivaan, jotteivät putoaisi pää edellä mereen.

Ja hyökyaalto toisensa jälkeen vyöryi yli kannen.

Yhtäkkiä lähestyi kauhean suuri aalto. Se syöksyi pauhaten ja kohisten vasten tuhansia kallioita, joita meri oli täynnä, ja samassa silmänräpäyksessä kun pojat odottivat kannella henki kurkussa loppua, juuri sillä hetkellä tunsivat kaikki, kuinka kuunari ikään kuin kohosi heidän allaan kevyenä ja vapaana, ja meren voimakas käsivarsi kantoi sen aivan rantaäyräälle.

Kevyesti, kareja hipaisemattakaan se liukui eteenpäin.

KOLMAS LUKU

Uuden Seelannin pääkaupungissa Aucklandissa on monta koulua. Muutamia oli perustettu alkuasukkaiden, maorilaisten lapsia varten, toisissa opiskelivat valkoihoisten pojat ja tyttäret.

Carrin koulussa, joka oli kaupungin parhaita oppilaitoksia, kävi vain valkoihoisia poikia. Kaikkiaan koulussa oli satakunta oppilasta. Siinä oli englantilaisten, saksalaisten, ranskalaisten, amerikkalaisten, skandinaavisten ym. perheiden poikia. Uuden Seelannin rikkaudet ja hedelmällisyys olivat jo vuosikausia houkuttelleet miehiä ja naisia mitä erilaisimmista säädyistä jättämään isänmaansa, ja joka viikko tulvi uusia asukkaita kukoistavaan pääkaupunkiin. Saapui virkamiehiä ja käsityöläisiä, kauppiaita ja työväkeä, ihmisiä, joiden kehto oli liekkunut jossain muualla maailmassa.

Carrin koulussa siirtolaisten pojat saivat huolellisen ja monipuolisen opetuksen.

Uuden Seelannin muodostaa kaksi suurta saarta: Pohjoissaari, jolle alkuasukkaat ovat antaneet nimen *Ika-na-mavi*, ja Eteläsaari, jonka maorilainen nimi on *Tavajponamu*. Näiden välillä on Cookin salmi. Pohjoissaari näyttää vinolta säännöttömältä nelikulmiolta, sen yhdestä kolkasta pistää kapea maakaistale kuin aallonmurtaja kauas luoteeseen. Tällä niemekkeellä sijaitsee Auckland. Se on saanut nimen "Etelän Korintti", koska se on rakennettu kapealle kannakselle kuten Kreikan Korintti. Kaupungilla on kaksi satamaa, toinen itää, toinen länttä kohti. Itäinen ei ole kovin syvä, mutta siihen on rakennettu kaksi aallonmurtajaa, jotka pistävät pitkälle mereen, ja niiden luo laskevat laivat maihin. Toinen näistä aallonmurtajista, "Kauppa-aallonmurtaja", kulkee Kuningattarenkadun suunnassa, joka on Aucklandin tärkeimpiä katuja.

Carrin koulu on tämän kadun varrella.

Iltapuolella helmikuun 15. päivänä 1860 tulivat pojat vanhempineen ulos koulun portista. Harvoin näkee yhtäkaaa niin monia säteileviä kasvoja; kaikki sekä suuret että pienet, olivat iloisia ja reippaita ja muistuttivat häkistä päästettyä lintuparvea.

Ja häkistähän he oikeastaan olivatkin päässeet. Oli näet heidän ensimmäinen lomapäivänsä. Kirjoille ja koulunpenkille oli jätetty hyvästi kahden kuukauden ajaksi. Huhtikuun puoliväliin asti he saivat nauttia vapaasta, kahleettomasta elämästä, saivat mellastaa väsyksiin asti niityillä ja vainioilla, metsissä ja avoimella, raikkaalla rannikolla.

Olipa muutamilla pojilla vielä aivan erityinen ilon aihe: He aikoivat näet viettää lomansa "Eteenpäin"-nimisessä kuunarissa, jolla heidän piti kiertää koko Uusi Seelanti.

"Eteenpäin" oli mainio laiva. Sen omisti vanha kokenut merikapteeni herra Garnett, jonka poika kävi myös Carrin koulua. Kapteeni oli vuokrannut aluksen nuorille huviretkelijöille rahasummasta, jonka onnellisten poikien vanhemmat olivat koonneet.

Englantilaisissa kouluissa, olivatpa ne sitten emämaassa tai imperiumin alusmaissa ympäri maailmaa, on kaiken opetuksen ja kasvatuksen tunnussana vapaus. Englantilaiset opettajat panevat aina pääpainon sille, että saavat pojista vapaita miehiä, jotka tietävät velvollisuutensa ja täyttävät sen pakotta ja vapaaehtoisesti.

Englantilaisia koulupoikia opetetaan jo nuorella iällä vastuuntuntoon, heitä totutetaan kantamaan elämän taakat omilla voimillaan. Sen vuoksi he jo varhain kehittyvät miehiksi, joilla on järki päässä ja sydän paikallaan.

Carrin koulussa oli varsinkin ylemmillä luokilla monta poikaa, jotka kaikissa suhteissa olivat kuin aikuisia ihmisiä. He olivat raitista ja reipasta nuorisoa, jota ei tarvinnut pampulla pakottaa lukemaan läksyjään, poikia, jotka eivät käyneet veltoiksi eikä vallattomiksi, vaikka silloin tällöin saivatkin odottamattoman lupapäivän, lyhyesti sanoen heidät oli leivottu juuri sellaisesta taikinasta, josta poikien pitää olla.

Koulun alemmilla luokilla kuri oli ankarampi. Pienemmät pojat eivät vielä olleet niin ymmärtäväisiä, että opettajat olisivat voineet hellittää ohjaksia. Mutta paitsi opettajia täytyi pikkupoikien napsimatta totella muutamia muitakin, nimittäin ylimmän luokan poikia.

Kaikkialla Englannissa vallitsee vielä tänä päivänä vanha tapa, että pienempien koulupoikien täytyy olla isommille jonkinlaisina palvelijoina. Kouluissa, joissa kaikki pojat asuvat saman katon alla ja syövät yhdessä, täytyy pikkupoikien käydä isompien asioilla, harjata heidän saappaansa ja siivota heidän huoneensa, sanalla sanoen olla heidän apunaan monella tavoin. Palkinnoksi näistä palveluksista isot pojat puolestaan auttavat pieniä, kun nämä joutuvat johonkin pulaan, ja pitävät ylipäänsä heistä huolta kaikin tavoin.

Niiden neljäntoista joukossa, joiden piti purjehtia "Eteenpäin"-laivalla loma-aikanaan, oli poikia koulun kaikilta luokilta. Muutamat olivat vain kahdeksan vuoden ikäisiä, toiset olivat jo täyttäneet

neljätoista, niin suuri ero oli nuorten merimiesten iässä.

Tarkastakaamme nyt hiukan kutakin erikseen.

Ensiksi englantilaisia. Robert ja Cross olivat serkuksia. Robertin isä oli Aucklandin poliisimestari, hänen veljensä, Crossin isä, oli maanviljelijä ja omisti suuren maatilan muutaman mailin päässä kaupungista. Molemmat pojat olivat melkein samanikäiset, kolme-neljätoistavuotiaat, ja olivat ylimmällä luokalla. Cross oli sellainen kuin pojat ylipäänsä ovat. Hänessä ei ollut muuta huomiota herättävää kuin hänen rajaton ihailunsa Robertia kohtaan. Kaikki mitä Robert sanoi, mitä Robert ajatteli ja mitä Robert teki, oli Crossin silmissä korkeinta viisautta.

Oliko Robert sitten niin erinomainen? Niin, Robertia ei tosiaankaan ollut helppo ymmärtää. Hänessä oli monta hyvää puolta, hän oli hyväpäinen ja tavattoman ahkera, joten hän oli koko joukon etevämpi muita poikia. Robert oli aina koulun ensimmäinen. Mutta hänen vikansa olivat myös silmiinpistävät. Hän tahtoi aina olla muita hienempi ja närkästyti heti, elleivät kaikki toverit seuranneet hänen neuvoansa, ja hän tahtoi olla ensimmäinen koulutuntien ja koulunseinien ulkopuolellakin. Sen vuoksi Robert ei voinut sietää Henriä, sillä häntä harmitti, että toverit rakastivat kymmenen kertaa enemmän "ranskalaista" kuin häntä, joka kuitenkin joka päivä helposti voitti Henrin läksyissä. Erittäinkin pikkupojat rakastivat Henriä ja olisivat mielellään menneet vaikka tuleen hänen puolestaan. Mutta Robertia he eivät voineet kärsiä, he pilkkasivat hänen hienoa, ylpeilevää käytöstapaansa ja olivat antaneet hänelle pilkkanimen "paroni".

Baxter, joka hänkin oli viidennellä luokalla, oli kolmetoistavuotias. Hän oli ahkera ja mieltiväinen poika, kenties liiankin mieltiväinen istuessaan kirjojen ääressä, mutta sen ohella kätevä, terve ja reipas. Oikea miehenalku. Hänen isällään oli pienenlainen kauppa Aucklandissa.

Neljännän luokan pojista olivat William ja Webb päässeet mukaan merimatalle. Nämä molemmat "kaksinkertaiset W:t", kuten muuan kekseliäs kolmasluokkalainen oli heidät ristinyt, olivat melkein aina yhdessä sekä koulussa että koulun ulkopuolella. Heidän vanhempansa seurustelivat keskenään, ja molemmat kaksi-kolmetoistavuotiaat pojat muuttuivat päivä päivältä yhä enemmän toistensa kaltaisiksi, jollei ehkä piirteiltään, niin ainakin luonteiltaan. Eikä tämä ystävyys ollut erikoisen terveellistä heille, se näet vain yhä enemmän kehitti heidän vikojaan. Webb lellitteli Williamin itsepintaisuutta ja William kehitti Webbin riidanhalua, lyhyesti sanoen, molemmille olisi ollut varsin hyödyllistä joutua ajattelemaan vakavampia asioita.

Sitten seurasi kolmas luokka. Siinä olivat ensiksikin Garnett ja Jack, molemmat kahdentoista vuoden ikäiset. Garnettin isä omisti "Eteenpäin"-kuunarin, Jackin isä oli rikas maanviljelijä ja kapteeni Garnettin hyvä ystävä. Garnett ja Jack olivat melkein yhtä erottamattomat kuin William ja Webb. Olisi voinut lyödä vetoa siitä, että Jack oli Garnettin luona, ellei Garnett ollut Jackin luona. Ja kuitenkin he olivat aivan erilaiset, yhteistä heissä oli vain erityinen halu kepposten tekoon, ja kumpaisellakin oli oma keppihevossensa. Garnett oli kiihkeä hanurinsoitaja, eikä hän suotta ollut merimiehen poika. Jack sitä vastoin ahmi huvittavia kirjoja, missä niitä vain käsiinsä sai. Hänen lempikirjansa oli Robinson Crusoe — kuten kaikki lukuhaluiset lapset kautta koko maailman hänkin rakasti eniten tätä kirjaa. Hän oli lukenut sen ainakin kaksikymmentä kertaa, ja osasi sen melkein ulkoa.

Yhdeksänvuotiaita oli kaksi: Tom, etevän aucklandilaisen luonnontieteilijän poika, ja Edvard, jonka isä oli pappina kaupungin suurimmassa, Pyhän Paavalin kirkossa. Molemmat pojat olivat ahkeria ja vilkkaita ja saivat opettajiltaan yleensä kiitosta. Tom oli kolmannella, Edvard vasta toisella luokalla.

Sitten olivat vielä kaikkein pienimmät: John (8,5 vuotta) ja Costar (8 vuotta). Kummankin isä oli upseerina englantilais-seelantilaisessa sotaväessä. Pojista ei ole paljon kerrottavaa — ei mitään muuta kuin että John oli pieni itsepintainen herrasmies ja Costar aino herkkusuu, Aucklandin leivosputiikkien paras asiakas. He kävivät ensimmäistä luokkaa ja ylpeilivät kovin siitä, että osasivat lukea ja kirjoittaa, aivan kuin moisesta kannattaisi kahdeksan-yhdeksänvuotiaan pojanvekkulin nostaa nenäänsä.

Aluksessa oli siis yksitoista poikaa, kaikki uusseelantilaisia, englantilaista syntyperää. Ja vielä yksi amerikkalainen ja kaksi ranskalaista.

Amerikkalaisen nimi oli Gordon. Hän oli vakava ja mieltiväinen poika, vain neljätoistavuotias, mutta monessa suhteessa kuin aikuinen mies. Hiukan kömpelö hän oli ja rahtusen raskasmielinen, mutta luotettava kuin kulta. Minkä hän otti tehdäkseen, sen hän myöskin toimitti. Hänen mielilauseensa oli: "Joka asia ajallaan, ja kaikki oikealle paikalleen", eikä suotta sanottu, että hänen ajatuksensa olivat yhtä hyvässä järjestyksessä hänen aivoissaan kuin tavarat hänen kaapissaan. Hänen hyllynsä olivat nimittäin erinomaisen huolellisesti järjestetyt, esineet numeroitu ja merkitty luetteloon. Toiset pojat kunnioittivat häntä suuresti, ja hän oli hyvissä väleissä melkein kaikkien kanssa. Boston oli hänen kotikaupunkinsa. Hänen vanhempansa olivat kuolleet, ja hänen holhoojansa, vanha kauppias, oli jo monta vuotta sitten matkustanut Gordonin kanssa Uuteen Seelantiin.

Molemmat nuoret ranskalaiset olemme jättäneet viimeisiksi. Henri Martinet ja hänen veljensä Paul olivat ranskalaisen insinöörin poikia. Tämä oli pari-kolme vuotta sitten siirtynyt isänmaastaan Ikanamaviin ottaakseen osaa suureen kuivatustyöhön, johon oli ryhdytty saaren sisäosassa. Henri, joka kuten tiedämme oli jo täyttänyt kolmetoista vuotta, oli älykäs, teräväpäinen poika, mutta ahkera hän ei ollut. Sen vuoksi hänen enimmäkseen täytyikin tyytyä istumaan luokan alimmilla paikoilla, ja tästä syystä hän sai kestää yhtä ja toista opettajien puolelta. Mutta siinä suhteessa Henri oli ihmeellinen, että hän silloin tällöin, juuri kun oli painumaisillaan luokan "viimeiseksi", saattoi yhtäkkiä ponnistautua ja yhdellä tempauksella ponnahtaa aivan "ensimmäisen" naapuristoon, Robert-"paronin" suureksi kiusaksi.

Yhdessä suhteessa Henri kuitenkin oli kaikkia muita oppilaita etevämpi, nimittäin urheilussa. Hän oli komea ilmestys temmeltäessään reippaana ja notkeana pallokentällä tai uimarannalla. Ja olemmehan jo nähneet, kuinka hän melkein onnistui pelastamaan sekä itsensä että kaikki toverinsa haaksirikkoutuneesta laivasta.

Tiedämme myös, että useimmat pojat olivat lujasti kiintyneet Henriin ja että hän oli melkein kuin heidän päällikkönsä. Mutta hänen kekseliäisyyttäänhan he etupäässä saivatkin kiittää siitä, että he vielä olivat hengissä.

Paul ei juuri missään ollut veljensä kaltainen. Hän istui ahkerasti kirjojensa ääressä ja oli luokan etevimpiä. Siitä huolimatta sekä koulun johtaja että opettajat olivat aina hänen kimpussa, ja häntä kyllä sietikin hiukan kovistaa. Paul Martinet oli näet koulun vallattomin poika; joka päivä hän keksi jotain kujeita, teki kepposia milloin opettajille, milloin pojille, ja tunneilla hänen oli miltei mahdotonta istua minuuttiakaan hiljaa; melkeinpä saattoi uskoa todeksi johtajan sanat, että Paulilla oli elohopeaa siinä ruumiinosassa, millä istutaan.

Ihme kyllä oli Paul muuttunut kokonaan matkan aikana. Tuntuipa kuin hän olisi unohtanut kaikki kepposensa maalle. Kukaan ei tietänyt mistä se johtui.

Nyt tiedämme yhtä ja toista nuorista merenkulkijoistamme. Entä laivamiehistö? Paitsi kapteeni Garnettia, jonka piti itse ohjata alusta, kuului miehistöön perämies, kuusi merimiestä, kokki ja neekeripoika Moko. Älkäämme myöskään unohtako Pania, Gordonin sievää lintukoira, joka ei koskaan jättänyt isäntäänsä.

Helmikuun 15 päivänä aluksen piti lähteä liikkeelle. Toistaiseksi se oli kiinnitettynä Kauppaaillonmurtajan kärkeen.

Helmikuun 14:nä iltana Carrin koulun pojat astuivat laivaan.

Laivaväkeä ei ollut saapunut vielä muita kuin perämies ja Moko. Miehistö ja kokki olivat niitä ihmisiä, jotka eivät voineet tempautua irti ravintolasta ennen kuin aivan viime hetkellä. Valitettavasti ei perämies ollut juuri heitä parempi. Heti kun pojat olivat menneet levolle, hän puikahti maihin saadakseen lasin sitä ainetta, joka vain lisää janoa.

Ja sitten... niin, mitä sitten tapahtui?

Tuskinpa milloinkaan saadaan selville, kuinka kaikki oikein kävi. Mutta niin vain tapahtui, että "Eteenpäin" irtautui rannasta ja joutui tuuliajolle.

Laivassa ei kukaan huomannut sitä.

Satama ja lahti olivat pimeään peitossa. Maatuuli ja pakovesi kiidättivät yhteisin voimin laivaa aavalle merelle.

Moko oli ensimmäinen, jolle selvisi, mitä oli tapahtunut. Hänen huutonsa herätti Gordonin, Henrin, Robertin ja monen muun, ja pian oli avuttomien poikien taistelu myrskyä ja aaltoja vastaan täydessä käynnissä.

Tiedämme jo, miten kuunarin sittemmin kävi. Olemme kuulleet, kuin "Eteenpäin" keinuttuaan viikkokausia merellä viimein ajautui autiolle, tuntemattomalle rannikolle.

Mutta siitä eivät ihmiset Aucklandissa tietäneet mitään. Tiedettiin vain, että "Eteenpäin" oli poissa. Mutta minne se oli joutunut? Oliko se uponnut ja vienyt pojat mukanaan syvyyteen? Vai oliko ehkä joku toinen laiva korjannut pojat? Kulovalkean tavoin levisi sanoma kauheasta onnettomuudesta ympäri Uuden Seelannin, ja moni koti oli surun vallassa.

Satamahallinto teki heti kaiken voitavansa joutuakseen kuunarille avuksi. Kaksi pientä höyryalusta lähetettiin etsimään kadonneita, kumpikin eri taholle. Ne palasivat kuitenkin takaisin löytämättä aluksesta vähäisintäkään jälkeä.

Mutta jonkin päivän kuluttua saapui muuan ulkomaalainen laiva Aucklandin satamaan, ja tämän laivan miehistö toi aucklandilaisille lahjan, joka sammutti viimeisenkin toivonkipinän. Kukaan ei enää uskonut kadonneen laivan palaavan, sillä ulkomaalaisen laivan lahja oli laudanpätkä, josta selvästi erotti kirjaimet ETEENPÄIN.

Kadonneen kuunarin nimikilpi!

Kapteeni Garnett tiesi nyt laivan joutuneen haaksirikkoon. Pojat eivät enää koskaan palaa.

NELJÄS LUKU

Pojat suunnittelevat

Henri ja Gordon olivat heti samaa mieltä siitä, että maissa on heti etsittävä paikka, jossa kaikki, varsinkin pienet, voisivat olla tuulensuojassa.

"Mehän voisimme löytää jonkin luolan", sanoi Henri.

"Niin, tuossa jyrkässä töyräässä voisi olla sellainen."

Ja molemmat pojat riensivät töyrästä kohti. Sen juurella kasvoi metsää. Ihmiskasuntoja ei näkynyt sen enempää kuin tietäkään. Siellä täällä heidän täytyi kiivetä valtavan suurten puunrunkojen yli, jotka vanhuuttaan olivat kaatuneet ja makasivat maassa peittonaan paksu kerros lakastuneita lehtiä, jotka kattoivat maankamaran. Eräästä seikasta saattoi kuitenkin olettaa, ettei rannikko ollut aina ollut asumaton: linnut lehahtivat pelästyneinä lentoon nähtyään vain vilauksenkin Henristä tai Gordonista.

Vihdoin viimein he olivat kahlanneet kahisevien lehtikasojen lävitse ja saapuivat nyt jyrkän töyrään juurelle. He huomasivat pian, ettei siellä ollut ainoatakaan luolaa. Pienintäkään repeämää ei ollut töyräässä, se oli sileä ja tasainen.

He kulkivat eteenpäin, kunnes saapuivat virralle, joka jo kaukaa oli kimmeltänyt heidän silmiinsä. Se virtasi idästä länteen, ja he joutuivat sen oikealle partaalle. Vastapäinen ranta oli laakea ja alaston. Seutu näytti olevan mahdottoman suurta suomaata.

Henri ja Gordon eivät paljon hyötäneet matkastaan. He kääntyivät nyt takaisin ja kiirehtivät toisten luo. "Eteenpäin" seiso tai oikeammin lojui vielä tukevasti siinä, minne laineet olivat sen heittäneet, ja rannalla kuljeksi Robert ja pari pienempää poikaa kiihkeästi keskustellen. Pikkupojat kokoilivat ahkerasti näkinkenkiä.

Kun Gordon oli kertonut, etteivät hän ja Henri ikävä kyllä olleet löytäneet mitään paikkaa, johon olisi voinut asettua asumaan, päätettiin lyhyen keskustelun ja pohtimisen jälkeen toistaiseksi jäädä kuunariin. Köli oli kyllä saanut aimo kolauksen ja kannessa ammotti suuri halkeama juuri skanssin yläpuolella, mutta alhaalla kajuutoissa oli vielä turvallinen ja hyvä olla, ja kapyysi — tällä nimellä kulki laivakeittiö merimieskielellä — ei ollut kärsinyt mitään vahinkoa. Siinä voitiin vielä keittää, ja sehän oli tärkeätä.

Oli onni, että "Eteenpäin" oli ajautunut aivan rantaäärälle. Muuten pojilla olisi ollut paljon vaivaa ja puuhaa saada maihin ruokavaroja, työkaluja, vaatteita ja muuta. Nyt kaikki kävi aivan helposti. Ja tuskinpa kovin monta päivää kestäisikään, ennen kuin heidän oli pakko kimpsuineen kampsuineen muuttaa haaksirikkoutuneesta laivasta. Mutta niin kauan kuin runko piti ryhtinsä, "Eteenpäin" oli mainio asuinpaikka.

"Jos saisimme yhtä mukavat olot tulevassa asunnossamme", sanoi Henri, "niin voisimme olla iloisia. Mutta se ei käy niinkään helposti! Täällä ei näytä olevan yhtään ainoata paikkaa, missä voisi saada katon pänsä päälle."

Moko oli mestari ruoanlaitossa, ja Jackissa oli hiukan kokkipojan vikaa. Yks kaks he olivat paistaneet vähän kinkkua, kymmenkunta munaa, ja kohta viisitoista haaksirikkoista poikaa ja koira istuivat pitkän pöydän ääreen kajuutassa ja kävivät täysinäisten vatien kimppuun.

Ja luuletteko heidän istuneen alla päin ja masentuneena suremassa onnettomuuttaan. Päinvastoin. He rohkaisivat toinen toistaan, ja pian matala kajuutta kaikui heidän iloisesta naurustaan ja leikkipuheistaan. Koko joukossa oli vain yksi, joka istui hiljaisena ja alakuloisena, nimittäin Paul

Martinet. Mikähän häntä vaivasi?

Aterioinnin jälkeen kaikkia rupesi nukuttamaan; eikä kummakaan että he olivat väsyneitä kaiken sen jälkeen, mitä he viime vuorokausien kuluessa olivat kestäneet. Ensin menivät pikkupojat levolle ja pian isommat seurasivat heitä, paitsi Henri, Gordon ja Robert, jotka olivat päättäneet olla vartiossa koko yön. Ei voitu olla aivan huolettomia; olisivathan heidän kimppuunsa voineet hyökätä vaikka petoeläimet tai alkuasukkaat.

Yö kului kuitenkin rauhallisesti. Niin pian kuin aurinko lähetti ensimmäiset säteensä, heräsivät pojat ja valmistuivat heti päivän töihin. Ensin tarkastettiin ruoka-aitta perinpohjaisesti. Tärkein kysymys oli, riittääkö ruokaa ainakin aluksi. Muuten poikien täytyy heti lähteä hankkimaan ruokavaroja, ja se saattaa olla hankalaa. Robert, joka koko lailla ymmärsi metsästysasioita, väitti että ympäristössä tuskin oli muuta metsästyskelpoista kuin merilinnut, jotka kaartelivat rannoilla, mutta niistä he eivät muka suuria kostuneet.

Kuitenkin kävi ilmi, että ruokavarastot olivat hyvin runsaat. Kaksi ensimmäistä kuukautta he saattoivat hyvin tulla toimeen, jos tyytyivät vain kaikkein välttämättömpään. Ja vähän muutakin kuin merilintuja oli ehkä kuitenkin saatavissa, nimittäin munia. Sen keksinnön teki William, ja Costar ja John olivat heti samaa mieltä.

"Niin", he huusivat. "Munia! Kootaan vain iso kasa niitä. Se on hauskaa ja sitä paitsi ne maistuvat hyviltä".

"Ja ne ovat ravitsevia", lisäsi siihen Henri. "Olipa hyvä, että tulit ajatelleeksi munia".

Webbillä oli myös jotain sanottavaa. "Mehän voimme kalastaakin", hän sanoi.

Sekä Henri että Gordon olivat jo ajatelleet, kuinka suurta hyötyä heillä tulee olemaan siimoista, mutta he antoivat mielellään Webville kunnian tästä ehdotuksesta; he tiesivät, että oli tärkeätä rohkaista poikien toimeliaisuutta, silloin syntyy kilpailu siitä, kuka voi antaa parhaan neuvon.

Koko joukko otti kalastusehdotuksen iloiten vastaan, ja kun Webb kysyi, kuka tahtoo tulla mukaan, kaikki kohottivat kätensä ja huusivat:

"Minä! — Ja minä! — Ja minä! —"

Henrin täytyi huomauttaa heille, ettei ollut kysymyksessä mikään huvikalastus, vaan täysi tosi.

Tietysti, kaikki lupasivat että he kyllä käyttäytyvät järkevästi. Ja Jack ehdotti, että jotkut heti menisivät kokoamaan näkinkenkiä ja ostereita. "Eikö niin, Gordon? Saamme välipalaa täksi päiväksi."

Gordon nyökkäsi. "Niin, menkää te vain. Mutta ottakaa Moko mukaanne. Hän ymmärtää parhaiten sellaisia asioita. Etkö sinäkin Paul seuraa toisia?"

Paul pudisti päätään, hän tahtoi mieluummin olla vapaana, hän sanoi.

Niinpä Jack, John, Costar ja Edvard lähtivät yhdessä laivapojan kanssa rannalle. Ja pian he olivat kokonaan intoutuneet kuoriniekkujen kokoamiseen rantaäyräältä.

Sillä aikaa oli laivassa ankaraa puuhaa. Cross, William, Robert ja Webb tarkastivat koko varaston, joka sisälsi aseita, panoksia, vaatteita, makuuvaatteita ja työkaluja. Henri ja pari kolme muuta poikaa tarkastivat laivan juomavaraston, ja jokaisen oluttynnyrin, jokaisen viini- ja mehupullon Gordon merkitsi tarkoin taskukirjaansa. Kirjoitettiin muistiin myös, paljonko väkeviä viinoja laivassa oli. Henri ja Gordon olivat kuitenkin ennakoita päättäneet kätkeä kaikki nämä väkevät niin hyvin, ettei kukaan pääsisi niihin käsiksi. He arvelivat, että olisi vain pahaksi, jos ruvettaisiin rohkaisemaan mieltä paloviinalla, konjakilla ja muilla senlaatuksilla aineilla.

Kaikkien suureksi iloksi laiva sisälsi koko joukon tavaroita, joista heillä aikaa myöten olisi paljon hyötyä. Niinpä he löysivät purjekangasta, köysiä, yllin kyllin siimaa, verkkoja sekä selkänuottia. Asevarastossa oli kymmenen kivääriä ja yhtä monta revolveria. Panoksista ja ruudista ei myöskään tulisi pitkiin aikoihin olemaan puutetta. Aluksen rakettivarasto saattoi myös olla heille hyödyksi. Ja päälle päätteeksi oli kaksi pientä laivatykkiä luoteineen. Aika sai näyttää, tulisiko järeämmälle kalustolle käyttöä taistelussa vihollisia vastaan.

"Hei, tässäpä on jotain, johon Jack mielistyy!" Huudahti Henri, kun hän tovereineen oli tutkimassa keittiökaluja.

"Jack! Missä olet? Niin, hänhän on ostereita hakemassa. Meidän pitää muistaa kertoa hänelle, että keittiö on täynnä patoja, kattiloita ja vateja. Siinäpä jotain hänelle, kokkipojalle."

Mutta vielä tärkeämmän aarteen sisälsi muuan lukittu huone; niin suuren varaston valmiita verka-, puuvilla- ja liinavaatteita että se oli kuin pieni vaatekauppa. Koulun johtaja oli näet kehottanut lasten vanhempia varustamaan huviretkeilijöille runsaat vaatevarastot mukaan. Silloin ei kukaan arvannut, kuinka suurta hyötyä pojille tulee olemaan näistä vaatteista. Jos he olivat ajautuneet autiolle rannalle, saattoi kulua aikoja ennen kuin he pääsevät pois. Ei ollut vaikea laskea, että he yhä vielä olivat jotakuinkin samoilla leveysasteilla kuin Uusi Seelanti, toisin sanoen heillä oli tiedossa ankarat talvet ja hyvin lämpöiset kesät. Ja silloinhan runsas vaatevarasto oli erinomaisen tarpeen että voi pukeutua sään mukaan.

Vielä paljon muuta merkittiin Gordonin taskukirjaan. Siinä oli ilmapuntari, lämpömittari, kaksi hyvää kelloa, kolme laivakaukoputkea, kolme kompassia ja joukko kirjavia lippuja ja viirejä, sellaisia joilla merimiehet kaikkialla maailmassa antavat toisilleen merkkejä laivasta toiseen. Tällaisten lippujen avulla voi kaksi alusta mainiosti puhua keskenään ja kaikessa hiljaisuudessa pitää pitkiä keskusteluja.

Ompelutarpeita, nappeja, silmäneuloja ja lankaa, niin, helpompi olisi luetella mitä aluksessa ei ollut, kuin kirjoittaa muistiin, mitä kaikkea laivan monet komerot sisälsivät. Gordonin paksu taskukirja oli kirjoitettu melkein täyteen.

"Eläköön!"

Mitähän Henri nyt oli saanut käsiinsä? Se mahtoi olla jotain aivan erinomaista, koska hän noin riemuisti löydöstään. Ja se oli todellakin jotain, mille kyllä sieti huutaa eläköötä: hän oli löytänyt kumiveneen, joka oli suunniteltu niin, että sen saattoi panna kokoon ja kantaa mukanaan kuin matkalaukun.

Laivassa oli myös koko joukko merikortteja, mutta ne esittivät yksinomaan Uutta Seelantia ja läheisiä saaria. Gordonilla oli kuitenkin oikein hyvä karttakirja omien tavarointensa joukossa, ja se oli kyllä tarpeen myöhemmin, kun pojat alkoivat lukea kaikkia niitä matkakuvauksia, joita oli laivan kirjastossa. Paperia, lyijy- ja teräskyniä sekä mustetta oli yllin kyllin. Löytyipä muun hyvän ohessa vuoden 1890 almanakkakin, tuli vain muistaa merkitä siihen jokainen kuluva päivä. Tämä jäi Baxterin tehtäväksi.

Kirjoista puhuttaessa voimme mainita, että Jack suureksi lohdutukseksi oli saanut pelastetuksi rakkaan "Robinson Crusoensa". Kun vain aika salli, saattoi hän ruveta lukemaan sitä kahdettakymmenettä ensimmäistä kertaa.

Myös Garnettin aarre, hanuri, näkyi olevan hyvässä kunnossa.

"Tässä on kyllä laivan hyödyttömin kapine", sanoi Henri koputtaen suuren kassakaapin oveen kapteenin kajuutassa. "Sillä vaikka se sisältäisi tuhansia, mitäpä me niillä tekisimme?"

"Haa!" arveli Gordon. "Ei ole niinkään varma, että meidän täytyy istua tällä rannalla aina tuomiopäivään asti. Katsotaan joka tapauksessa, mitä kaappi sisältää."

Kauan aikaa ponnisteltuaan he saivat oven tiirikalla auki ja laskivat sitten sisällä olevat rahat. Siinä oli koko läjä kolikoita, pelkkiä kultarahoja.

"Tiedätkös mitä, Henri, voi koittaa sellainenkin päivä, jolloin olemme ylen iloiset tästä löydöstä", arveli Gordon. "Ajattelepas, että meidän esimerkiksi onnistuisi päästä johonkin laivaan, silloin ei olisi hassumpaa että taskussa olisi rahoja, joilla päästä kotiin."

Siinä Henrin täytyi myöntää ystävänsä olevan oikeassa. Ja kuitenkin, kävisiköhän koskaan niin onnellisesti kuin Gordon toivoi? Jos he olivat autiolla saarella, kuluisi varmaan monta, monta vuotta, ennen kuin joku laiva joutuisi lähelle. Jos ylipäänsä mikään laiva tuli näille vesille. Jospa he vain olisivat osanneet korjata aluksen vauriot. Mutta kukaan heistä ei osannut. Ja sitä paitsi olisi voinut käydä hullusti, jos he olisivat uskaltaneet lähteä merelle, kun laivassa ei ollut ainoatakaan merimiestä.

Asiat olivat huonosti.

Noin kello kahdentoista ajoissa pienet osterinpoimijat palasivat. He olivat olleet ahkerassa työssä ja näyttivät ylpeinä, kuinka paljon näkinkenkä ja ostereita he olivat koonneet. Moko kiirehti heti keittiöön niitä valmistamaan, mutta kertoi ensin hiukan Henrille mitä oli nähnyt. Muun muassa hän oli huomannut, että jyrkällä mereen viettävällä töyräällä vilisi metsäkyyhkysia, jotka rakensivat pesiään. Munia oli siis yllin kyllin, niin että William saattoi helposti tyydyttää keräilyhaluaan.

Kun Robert kuuli kyyhkysistä, herahti vesi hänen kielelleen. Hän kuvitteli olevansa erinomainen metsästäjä ja oli perin innostunut metsästykseseen. Metsästys oli hänen mielestään ainoa urheilulaji, joka soveltuu hienolle miehelle, ja hienohan hän juuri halusi olla.

Henri, joka arvasi Robertin ajatukset, tahtoi olla ystävällinen häntä kohtaan. "Etkö haluaisi lähteä

kyyhkysyä ampumaan huomenna?" hän kysyi.

"Kyllä, oikein mielelläni. Tuletteko mukaan?" hän huusi Webbille ja Crossille, jotka eivät suinkaan vastustaneet ehdotusta.

Niinpä päätettiin, että seuraavana päivänä lähdetään suurelle kyyhkysmetsästykselle, mutta kun Henri pyysi Robertia käyttämään säästävasti ruutia, tämä loukkaantui heti ja tuli pahalle tuulelle. Henri oli kuitenkin varoittanut parasta tarkoittaen eikä suinkaan mestaroidakseen häntä.

Kun Mokon osteriaamiainen oli syöty, alkoivat isommat pojat jälleen järjestää ja panna tavaroita kokoon. Pienemmät taas tallustelivat virralle varustettuina ongenvavoilla ja verkoilla. Mutta heidän saaliinsa ei ollut suuri. He eivät näet olleet vielä oikein harjaantuneet.

Mutta väsyksissä he olivat palatessaan alukseen, ja niin olivat isot pojatkin. Kun aurinko laski mailleen ja tuli pimeä, kömpi joka mies vuoteeseen ja vaipui sikeään uneen. Ainoastaan William ja Baxter jäivät kannelle, sillä tänä yönä oli heidän vahtivuoronsa.

Molemmat pikkupojat kulkivat edestakaisin aluksen kovasti kallistuneella kannella ja juttelivat karkottaakseen uneliaisuuden.

Siitä he olivat yhtä mieltä, että päivä oli käytetty reippaasti. Miten paljon uutta he olivatkaan nähneet! Ja kuinka hauska oli pitää huolta itsestään!

Mutta kuitenkin: heidän ajatellessaan kotiaan ja vanhempiaan, jotka nyt kotona Uudessa Seelannissa unettomina surivat kadonneita poikiaan, viilsi tuska Baxterin ja Williamin sydäntä.

Jospa he olisivat voineet huutaa monen peninkulman päähän yli meren:
"Me elämme ja voimme hyvin, rakas isä ja äiti!"

Mutta kaikki yhteydet olivat katkenneet. Koti oli aivan liian kaukana.

Entä tulevaisuus. Sitä he eivät uskaltaneet pitkälle ajatella. Mitä saattoivat he, viisitoista avutonta poikaa, tehdä voittaakseen tuhannet vaikeudet, jotka heitä kaikkialla väijyivät?

Niin, kaikki oli todella synkkää ja lohdutonta.

Viimein alkoi taivaanranta valjeta. Ensimmäinen auringonsäde pilkisti. Oli taaskin päivä.

VIIDES LUKU

Saari vai manner?

Saari vai manner? Se kysymys pyöri päivät päästään kaikkien poikien aivoissa, sekä suurten että pienten.

Varsinkin Gordon, Henri ja Robert pohtivat tätä asiaa kerran toisensa jälkeen. Mutta ei ollut niinkään helppo keksiä ratkaisevaa vastausta, ennen kuin päästiin pitemmälle retkelle sisämaahan.

Erästä seikasta he kuitenkin olivat selvillä, he eivät olleet kuumassa vyöhykkeessä. Sen saattoi heti huomata pensaista ja puista, joita niillä seuduoin kasvoi. Puut olivat enimmäkseen tammia, pyökkejä, honkia, koivuja ja kuusia, lisäksi oli koko joukko eri myrttilajeja. Sellainen ei kasvullisuus ollut kuumissa maissa, sen he tiesivät. Pikemminkin tämä maa sijaitsi Uutta Seelantiakin etelämpänä.

Gordon oli asiaa perin pohjin harkittuaan tullut siihen tulokseen, että toistaiseksi oli paras jäädä paikoilleen rannikolle. Tästä kysymyksestä nousi kuitenkin ankara kiista, sillä Robert ja muutamat muut levottomat halusivat kärsimättömästi lähteä matkaan niin pian kuin mahdollista. Robert oli saanut päähänsä, että heidän täytyi keksiä tie ihmisasunnoille, eikä tahtonut kuulla puhuttavankaan siitä, että he jäisivät rannikolle. Hän oli joutua käsikähmään Henrin kanssa, joka arveli, että oli turhaa otaksua asuttuja seutuja olevan lähellä, ja oli sen vuoksi yhtä mieltä Gordonin kanssa siitä, ettei ollut viisasta jättää laivaa noin vain.

"Parempi pyy pivossa kuin kaksi oksalla", väitti Henri.

"Älä viisastele pyinesi!" tokaisi Robert. "Kuka tietää, kuinka kauan tämä laiva on tässä

asuttavanamme? Kun ensimmäiset talvimyrskyt puhkeavat..."

"Niin, mutta silloin kai mekin olemme jo poissa täältä", puuttui Gordon puheeseen "Ja sitä paitsi te olette", hän lisäsi rauhoittaakseen molempia yltiöpäitä, "minun luullakseni kumpikin on oikeassa, sekä sinä Robert että Henri. Robert on oikeassa siinä, että meidän on tehtävä kaikki mitä voimme oppiaksemme tuntemaan maan, johon olemme näin yhtäkkiä joutuneet. Ja Henri on myös, paha kyllä, oikeassa arvellessaan että me emme saa apua mistään. Jos minä saan määrätä, odotamme vielä hetken aikaa ennen kuin täydellä todella puuhaamme muuttoa. Mutta sillä aikaa voimme tehdä pieniä retkiä sinne tänne, niin että ainakin vähän tunnemme ympäristöämme."

"Kunpa vain olisi jokin oikein korkea vuori, jolta olisi laaja näköala", sanoi Henri. Mutta sellaista ei valitettavasti ollut. Voidakseen siis tähystellä ympäristöä Henrillä ei ollut muuta neuvoa kuin kavuta jyrkälle rantatörmälle. Sen korkeimmalta harjalta hän varmaankin saattoi nuorilla silmillään nähdä kauas, ja kenties hän saattoi saada vastauksen polttavaan kysymykseen: saari vai manner.

"Mitä sinä Gordon ajattelet?" kysyi Henri. "Pitäisiköhän minun yrittää kiivetä sinne?"

Gordonista ja kaikista muista tuuma oli hyvä. Mutta Robert oli toista mieltä, hänen silmissään oli ehdotuksessa suuri vika, nimittäin se, että se ei ollut hänen keksimänsä.

Mutta valitettavasti säät kävivät sateisiksi ja sumuisiksi, joten Henrin täytyi toistaiseksi jättää retkensä. Niin kauan kuin kaikki oli sumuvaipan peitossa, ei olisi ollut mitään hyötyä kiivetä.

Mutta eipä silti ettei hänellä olisi ollut kyllin työtä "päämajassa". Hän piti huolen siitä, että osterinkalastusta ja oikeata kalanpyyntiä harjoitettiin järkevien sääntöjen mukaan, niin että jokaisella pikkupojalla oli oma erityinen tehtävänsä. Oli varottava, ettei koti-ikävä saisi liian suurta tilaa nuorten haaksirikkoisten mielessä, ja sen tähden Henri tahtoi aina vain yhtä: työtä.

Itse hän ei suinkaan laiskotellut. Hän ja Gordon olivat aamusta iltaan työssä pitääkseen "asunnon" laivassa siistinä ja järjestyksessä. Alkoi jo vähitellen tulla kylmä, minkä vuoksi oli välttämätöntä tukkia joka halkeama, niin että oli lämmin ja hyvä. Toisellakin tavoin koetettiin torjua kylmyyttä. Mokon, joka oli oikea tuhattaituri, Henri määräsi vaatturiksi, hänen oli ommeltava pikkupojille vaatteita merimiesten paksuista nutuista. Pikku neekeripoika panikin kaiken taitonsa liikkeelle ja käytti ahkerasti neulaa, lankaa, saksia ja sormustinta. Hänen uutteruutensa nähtiinkin selvästi eräänä päivänä, kun Costar, John, Tom ja Edvard ilmestyivät puukeutuneina kummallisiin kömpelöihin tamaineihin, joista ei tietänyt olivatko ne housuja vai hameita, mutta joka tapauksessa ne olivat lämpimiä.

Yhä lujemmin pikkupojat kiintyivät Henriin, he ymmärsivät kaikki, etteivät he voineet saada parempaa ystävää. Varsinkin Jack, Robinsonin harrastaja, auttoi väsymättä Henriä työssä sekä sisällä että ulkona. Ja Henri sai monet kerrat nauraa oikein sydämensä pohjasta ystävälleen, jonka suu kävi lakkaamatta. Jack piti näet pitkiä esitelmiä siitä, mitä Robinson heidän sijassaan olisi tehnyt ja kuinka hänen kallisarvoisesta kirjastaan saattoi löytää monta hyvää neuvoa erilaisiin tilanteihin.

Paul auttoi myös uskollisesti veljeään. Mutta pieni poika oli kokonaan kadottanut iloisen mielensä, ja se huolestutti Henriä. Paulista saattoi usein huomata, että hän oli itkenyt, mutta jos joku kysyi, mikä häntä vaivasi, häneltä sai aina saman vastauksen: ei mikään!

Ei Henrikään saanut veljeltään muuta vastausta, ja kuitenkin heidän välillään oli ennen vallinnut täysi luottamus.

Näinä sadepäivinä viettivät Robert, William, Webb ja Cross melkein kaiken aikansa metsästysretkillä. He vainosivat töyrään lintuvilinaa. Ja tietysti heidän metsästysintonsa oli hyödyllinen: mitä enemmän ruokaa tuotiin Mokon kojuun, sen parempi! Mutta paha kyllä, nuo neljä metsästäjää kävivät päivä päivältä yhä omapäisemmiksi ja itserakkaammiksi. Robert pani heidän päänsä pyörälle ja kiihotti heitä yhä enemmän Gordonia ja Henriä vastaan.

Paha kyllä, sille ei voinut mitään. Molemmat järkevät pojat, joukon itseoikeutetut päälliköt, saattoivat vain toivoa, että yksimielisyys vähitellen itsestään palaisi ja että Robert huomaisi paremmaksi pysyä sovussa kuin riidalla lisätä onnettomuutta.

Muuten Robert oli ollut aivan oikeassa kerskuessaan metsästystaidostaan. Hän ampui vähintään yhtä monta lintua kuin William, Cross ja Webb yhteensä. Mutta kylläpä hän siitä ylvästelikin. Panilla, joka myös oli metsästysretkillä mukana, oli täysi työ hakea ammutut linnut, jotka viruivat pitkin rantaäyrästä.

Kun metsämiehet sitten palasivat, tarkasti Moko saaliin kappale kappaleelta, ja varsinkin alussa hän sai tarkoin valikoida mitä ottaa talouteen, mitä hylätä. Pikku metsästäjät eivät näet ymmärtäneet vielä, mitkä linnut maistuivat hyvälle, ja sen vuoksi he toivat lokkeja ja tiioja ja muita sellaisia lintuja, joita

Moko ei voinut ollenkaan käyttää.

Muuten Gordon oli kieltänyt Mokoä pitämästä heitä liioilla herkuilla. Heidän oli nyt jokaisen, vieläpä herkkusuisen Costarinkin, aikaa myöten totuttava kehoon ravintoon. Eihän sitä tiennyt vaikka he joutuisivat vielä näkemään nälkääkin.

Maaliskuun puolivälissä ilma muuttui vihdoinkin. Ikäviä sadepäiviä seurasi säteilevä auringonpaiste. Kaikesta päättäen töyräältä oli nyt mainio näköala itään päin iltapuolella, kunhan vain ensin pääsisi sen laelle.

15. maaliskuuta osoitti ilmapuntari illalla "kaunista säätä". Tämän huomattessaan Henri päätti lähteä päämääräänsä kohti varhain seuraavana aamuna ennättääkseen takaisin ennen pimeää.

Hän tahtoi toteuttaa aikeensa aivan yksin. Gordon olisi kyllä mielellään seurannut ystävänsä, mutta hän ei uskaltanut jättää pienimpiä yksin kotiin Robertin kanssa, joka helposti olisi voinut keksiä hullutuksia.

Ennen päiväkoittoa Henri oli jalkeilla, ja samaan aikaan kun ensimmäinen päivänsäde välkkyi meren nyt rauhallisilla laineilla, hän lähti matkaan varustuksenaan paksu sauva ja revolveri, jolla hän hädän tullen saattoi puolustautua. Sitä paitsi hänellä oli laivan paras kaukoputki, ja hänen laukunsa Moko oli ahtanut täyteen evästä, jolla hän saattoi virkistää itseään retkellä. Vesipullokaan ei ollut unohtunut.

Henri astui ripein askelin eteenpäin pitkin rantaa. Hän oli arvioinut olevansa töyrään huipulla kahdeksan aikaan.

Niin nopeasti ei matka kuitenkaan käynyt. Mitä kauemmaksi hän joutui siltä paikalta, minne "Eteenpäin" oli ajautunut, sitä kapeammaksi ja kivisemmäksi kävi rantaäyräs. Viimein hänen täytyi vaivalloisesti kavuta yli limaisten merikasvien ja suurten, sileiden kivien. Hän ei kuitenkaan menettänyt rohkeuttaan, harppoi vain eteenpäin niin nopeasti kuin pääsi, mutta pian hänelle selvisi, ettei hän ainakaan kello 8:ksi saavu perille.

Jospa hän vain pääsisi sinne ennen nousuvettä. Mutta se saattoi kyllä ottaa tiukalle. Pian oli tie niin vaikeakulkuista, että hänen täytyi riisua sekä saappaat että sukat ja kahlata eteenpäin polvia myöten vedessä.

Kulkiessaan hän piti silmänsä valppaasti auki. Muun muassa hän huomasi, että näillä seuduilla oikein vilisi riistaa. Minne hän katsoikaan, hän näki aina metsäkyhkyksiä ja sorsia, vieläpä merileijoniakin. Ne lekottivat kareilla auringonpaisteessa ja tirkistivät kummissaan kutsumatonta vierasta, joka harppoi eteenpäin rantaäyräällä. Henri ymmärsi kaikesta, etteivät nämä pulskat eläimet tietäneet ihmisistä eivätkä metsästyksestä mitään. Niin, tietysti "Eteenpäin" oli ajautunut saareen. Valitettavasti.

Vihdoinkin hän seiso i sillä paikalla, missä jyrkkä rannikko pisti pitkälle mereen muodostaen korkean niemekkeen. Täällä hän näki koko joukon lintuja, joita hän ei koskaan ennen ollut nähnyt Hän tuns i ne kuitenkin heti luonnonopista, ne olivat pingviinejä. Henri mietti. Mitenkä olikaan, eikö näiden kummallisten kömpelöiden olentojen kotipaikka ollut kaukana etelässä? Oli. Mutta ehkä ne olivat vain poikenneet hiukan pohjoiseen päin? Ei, ei suinkaan, tiesihän Henri kirjoistaan, etteivät pingviinit lähteneet lennoille, ja sen hän itsekin saattoi käsittää katsellessaan niiden pieniä lyhyitä siipiä, joita ne istuessaan räpyttelivät. Mutta silloinhan tämä maa ehkä ei ollutkaan niin pohjoisessa kuin hän ja hänen toverinsa olivat ajatelleet. Siinä kai oli arvoituksen ratkaisu. Myrsky oli ajanut laivan kauemmaksi etelään kuin he olivat luulleet.

"Niin, niin", tuumi Henri. "Kerran kai koittaa sekin päivä, jolloin meille selviää, minne päin maailmaa oikeastaan olemme joutuneet. Mutta nyt minun täytyy koettaa pyrkiä vähän korkeammalle."

Ja niin Henri alkoi kiivetä, mutta ei hän ollut kauankaan noussut, kun jo huomasi olevansa liian väsynyt kiivetäkseen jyrkkää tietöntä töyrästä heti ylös asti. Sen vuoksi hän istahti lepäämään ja haukkasi hiukan eväistään.

Kun hän oli syönyt ja levähtänyt kylkköseen, hän ryhtyi uudella innolla kapuamaan. Monta kertaa oli hyvin vaikea saada jalansijaa, mutta hän tahtoi päästä ylös, ja vähitellen hänen onnistuikin saavuttaa töyrään harja.

"Ohhoh! Sepä oli kova urakka", tuumi Henri ja vaipui väsyneenä maahan. "Mutta enpä sittenkään taittanut niskaani."

Ensi työkseen hän asetti kaukoputken siimalleen ja tähysteli ympäri kaikille ilmansuunnille, eniten kuitenkin itään. Siintäisiköhän vesi silläkin suunnalla?

Mutta oli jotenkin vaikea nähdä itään. Niin kauas kuin silmä kantoi, oli maa laakeata. Töyräs, jolla

hän seiso, vietti tasaisesti maan puolelle ja siellä täällä kohosi suuria, tummia metsiä. Henri tähysteli, tähysteli, mutta tasangot ja metsät ulottuivat aina näköpiiriin asti. Olisikohan tämä mannerta?

Pohjoisessa Henri näki korkean niemekkeen, jonka juurella rantaääräs välkkyi valkoisena ja laajana kuin hieta-aavikko.

Etelässä ei ollut muuta nähtävissä kuin ääretön jono soita toinen toisensa vieressä.

Henri oli puoleksi äkeissään, puoleksi iloissaan. Tavallaan hän oli mielissään siitä, ettei idän puolella todellakaan näkynyt vettä. Mutta samassa hän pahoitteli sitä, ettei voinut viedä täyttä varmuutta tovereilleen. Sillä hän tiesi, että kun hän palaa, olisi toverien ensimmäinen kysymys:

"Saari vai manner?"

Ja nyt hän ei voinut kiertelemättä vastata: "Manner!" Hän saattoi vain sanoa, että oli otaksuttavaa, että näytti siltä jne.

Hän loi katseensa länteen päin; sinisenä ja mahtavana lepäsi meri laskevan auringon hohteessa. Yhtäkkiä hän nosti kaukoputken silmälleen.

Tuolla kaukana näkyi laivoja! Huolellisesti hän kuivasi kaukoputken lasit ja tuijotti taas kaukaisuuteen. Mutta mitä tämä oli — laivat eivät liikkuneet paikaltaan! Ei, nyt hänelle selvisi kaikki, hänen näkönsä oli pettänyt. Mustat pilkut, joita hän ensin oli luullut laivoiksi, olivat kolme pikkusaarta joiden ohi "Eteenpäin" muutamia päiviä sitten oli kulkenut kenenkään niitä huomaamatta. Siis taaskin uusi pettymys!

Kello kävi kolmea. Oli jälleen pakoveden aika, ja Henrin täytyi lähteä "kotiin" päin; muuten saattoi pimeä hänet yllättää.

Mutta ennen kuin hän alkoi laskeutua töyrästä alaspäin, hän loi vielä kerran ympäristöön tarkan silmäyksen kaukoputkella.

Ja mitä hän näkikään silloin! Nyt, kun aurinko oli menossa mailleen, näkyi idässä sininen, välkkyvä juova, josta ei voinut erehtyä.

Se oli meri!

Tämä kauhistava huomio pani Henrin kädet vapisemaan niin ankarasti, että hän oli pudottaa kaukoputken. Nyt hänellä vihdoinkin oli varma tieto. Nyt hän tiesi niin varmaan kuin kaksi kertaa kaksi on neljä, että "Eteenpäin" oli ajautunut autioon saareen Tyynessä meressä. Mistä oli nyt apua odotettavissa? Hän ja hänen toverinsa eivät koskaan pääse pois tältä maailman kulmalta.

Henri ei vielä milloinkaan ollut kadottanut rohkeuttaan siinä määrin kuin tällä hetkellä, mutta hänen täytyi kuin täytyikin purra hammasta ja pitää pää pystyssä.

Sitten hän lähti astumaan rantaan päin raskain askelin, masentuneena. Viiden tunnin kuluttua hän oli aluksessa, missä neljätoista hartaasti odottavaa poikaa heti kerääntyi hänen ympärilleen kuulemaan uutisia.

KUODES LUKU

Neuvottelu

Niin saivat nyt kaikki kuulla sen surullisen tosiasian, että he olivat ajautuneet saareen. Ja samalla he ymmärsivät, että pelastuksen toivo oli nyt hävennyt melkein olemattomiin. Salamana valtasi kaikki, sekä suuret että pienet, sama ajatus: nyt oli tosi edessä, nyt sai jokainen näyttää, mihin kykeni.

Joukossa oli kuitenkin muuan, johon Henrin uutiset vaikuttivat aivan toisin kuin muihin. Robert oli koko päivän ollut sysimustalla tuulella siitä syystä, ettei häntä Henrin sijasta ollut lähetetty tähystysretkelle. Nytkin hän mukisi jotain siihen suuntaan, että "Henrikin saattoi erehtyä, joku toinen olisi saattanut tuoda aivan päinvastaisia tietoja".

Mutta Henri tiesi kyllä käyttäneensä silmiään ja kaukoputkeaan taitavasti. Hän oli varma siitä, ettei

ollut erehtynyt — he olivat ajautuneet saareen. Ja idässä välkkyvän veden takaa ei näkynyt merkkiäkään maasta. Kaikki oli yhtenä taivaana ja merenä.

Tämä oli raskasta muitten kuulla. Eikä tämän kauhistavan sanoman paino suinkaan keventynyt siitä, että Robert yhä vastusti Henriä väittäen ettei maa ollut saarta. Useimmat pojista ymmärsivät sentään liiankin hyvin Henrin olevan oikeassa.

"Kunnes omin silmin olemme nähneet vettä joka puolella", intti Robert, "siihen asti en kuitenkaan missään tapauksessa..."

"Hyvä!" virkkoi Gordon. "Siinä olet oikeassa, Robert! Meidän täytyy itse tulla vakuuttuneiksi siitä, miten asian laita on. Ja minä ehdotan, että huomenna lähdemme pitkälle kiertomatkalle. Nimittäin jos on kaunis sää. Pahalla säällä meidän on paras pysyä aluksessa. Mitä arvelette?"

"Hyvä! Huomenna lähdemme matkaan! Sitä mieltä minäkin olen", kaikui poikien suusta! Tuollainen "suurenmoinen retki" oli kaikille mieleen.

"Odottakaa!" sanoi Gordon rauhoittavasti. "Emmehän voi kaikki viisitoista lähteä. Minun tarkoitukseni oli lähettää ensiksikin Henri ja Robert ja sitten..."

"Pääsenkö minä?"

"Ja minä?"

Sekä William että Jack kohottivat kätensä ylös ja pysyivät rukoillen päästä mukaan.

"Olkoon menneeksi", sanoi Gordon. "Päätämmekö siis, että nämä neljä lähtevät huomenna matkaan. Me muut emme liikahda paikaltammekaan, jäämme vain rauhallisesti alukseen, kunnes varmasti tiedämme, olemmeko joutuneet saareen vai mantereelle."

Koko päivän kohosivat eripuraisuuden laineet korkealle nuorena pikku yhteiskunnassa. Robert ajoi järkähtämättä asiaansa. Henri oli hänen mielestään liian hätiköiden ratkaissut kysymyksen saariko vai manner. Ja Robertin sokeat ihailijat taistelivat uljaasti hänen rinnallaan. Vihdoin Gordonin onnistui hiukan jäähdyttää eri puolien intoa. Mutta sinä yönä ei moni pojista saanut unta silmiinsä jännitykseltä, eivät nekään, jotka päivän kuluessa olivat tehneet eniten työtä. Huomispäivähän oli lopullisesti ratkaiseva tärkeän arvoituksen, niin että siitä sitten enää oli turha keskustella ja kiistellä.

Mutta seuraava päivä ei sittenkään ratkaissut mitään. Jo varhain aamulla sateli, ja ilmapuntari ennusti pahaa. Niinpä täytyi neljän tähyttäjän armotta nielaista karvas pala ja jäädä paikoilleen, vaikka jalkoja poltti kiihkeä retkeilynhalu.

Sen päivän Gordon kulutti tutkimalla suurta karttakirjaa, joka oli löytynyt kapteenin kajuutasta. Hän tutki tarkoin Tyynen meren karttaa ja erityisesti niitä saaria, jotka sijaitsivat Uuden Seelannin itäpuolella. Oikeastaan saattoi olla kysymys vain kahdesta saariryhmästä, nimittäin Chiloesaarista Chilen rannikolla ja Tulimaan saarista, jotka olivat aivan Etelä-Amerikan eteläisimmässä nenässä. Alakuloisena Gordon pudisti päätään ajatellessaan, että he ehkä olivat joutuneet johonkin näistä saarista. Vaikkapa heidän onnistuisikin päästä mantereelle, heillä olisi kuitenkin satojen peninkulmien taival kuljettavana, ennen kuin he pääsisivät ihmisten ilmoille. Sellainen matka kysyisi varmaan liaksi voimia ja kestävyyttä, Gordon arveli, ja samaa mieltä olivat sekä Henri että Baxter. Kunpa vain Robert tahtois olla ymmärtäväinen eikä keksisi mitään tyhmyyksiä.

Kaksi viikkoa umpeen satoi ja tuuli lakkaamatta niin ilkeästi, että poikien täytyi pysyä alallaan. Mutta aluksessa oli työtä yllin kyllin. Päivä päivältä tuulet ja sateet jyrivät runkoa yhä enemmän. Kansi halkeili ja vuotoja täytyi paikata, ja nyt oli joka miehen näppärästi käytettävä käsiään, muuten kävisi olo aluksen kajuutoissa tukalaksi.

Haaksirikkoisten poikien, pienimpienkin, täytyi myöntää, että heidän pian kyllä oli pakko etsiä toinen asuinsija. Puoleen vuoteen ei voinut ajatellakaan lähteä edemmäksi itään päin, mutta niin kauan ei "Eteenpäin" nähtävästi tulisi pysymään pystyssä. Minne silloin voisi majoittua? Töyräässä ei ollut ainoatakaan luolaa merelle päin, ei pienintäkään syvennyttä, jossa olisi voinut olla tuulensuojassa. Mutta ylängön tuolla puolen, missä sen rinteet tasaisesti viettivät sisämaahan päin, saattoi hyvinkin olla tuulensuojaa. Sinne saattoi ehkä rakentaa turvallisen ja tilavan majan.

Kun myrsky kerran hetkeksi tyyntyi, lähtivät Robert, Webb ja William ampumaan. Garnett, Jack, Cross ja pikkupojat lähtivät myös pyyntiretkelle, mutta ilman ruutia ja luoteja, mukanaan siimat ja kalastusvehkeet. Meressä aivan vilisi kaloja. Varsinkin suuria turskia oli runsaasti, ja aivan rantatöyräällä vesi oikein kiehui pikkukaloista, niin että niitä saattoi pyytää vaikka paljain käsin.

Virrassa sitä vastoin kalansaalis oli mitätön. Sieltä ei saatu koskaan mitään muuta kuin pikkuruusia

simppuja. Niitä saattoi tosin syödä, mutta, käyttääksemme Costarin sanoja, ne maistuivat samalta kuin kourallinen tyhjää.

27. maaliskuuta oli ikimuistettava päivä nuorten kalastajien elämässä. Oli satanut koko päivän, ja pikkupojat kiiruhtivat kalastusneuvojen kanssa hyvää vauhtia rannalle.

He eivät ennättäneet kovinkaan kauas aluksesta, kun Gordon ja Moko, jotka askaroivat kannella, kuulivat heidän huutavan ja kirkuvan täyttä kurkkua. Ensin kuului avunhuutoja, sitten vain kaikuvaa naurua ja äänekkäitä riemuhuutoja. Mistä oli kysymys?

Gordon ja laivapojat kutsuivat Henrin ja Jackin mukaansa ja juoksivat ääntä kohti minkä jaloista lähti. Eipä aikaakaan kun he keksivät pikkupojat ja ymmärsivät nyt, mikä huudot aiheutti. Costar ratsasti kummallisen elukan selässä. Otus riensi rantaa kohti sellaista vauhtia, että Costar istui sydän kurkussa ja huusi yhtä mittaa: "Seis! Seis! Minä tahdon pois! Minä tahdon pois!" John oli myös kepsahtanut eläimen selkään, mutta hän otti asian iloiselta kannalta, huusi vain: "Hei hops, heponi!" ja nauroi minkä jaksoi hassua ratsastusretkeä.

Henri ymmärsi myös heti, ettei ollut minkäänlaista vaaraa. Kummallinen eläin oli näet kilpikonna! Pojat olivat heittäneet silmukan sen kaulaan, mutta he eivät voineet sitä hallita, mokomaakin suurta ja väkevää möhkälettä.

"Seis nyt, niin kauan kuin naurua riittää!" huusi Gordon. "Hyppää alas, John, ja auta myös Costar pois!"

Mutta eipä ollut Johnin niinkään helppo päästä pois. Gordon juoksi silloin apuun ja nosti sekä hänet että Costarin kummallisen ratsun selästä. Tämä vain hetkeäkään pysähtymättä juosta köpitti mereen päin. Näyttipä jo siltä kuin se pääsisi livahtamaan pakoon, vaikka koko liuta veti köydestä tarmonsaa takaa. Mutta silloin Moko sai loistavan päähänpiston. Yks kaks hän riensi alukseen ja toi sieltä muutamia aimo tankoja. Näiden avulla poikien onnistui kääntää kummitus selälleen. Siinä venyi nyt kilpikonna avuttomana eikä voinut paikaltaan liikauttaa. Tuokion kuluttua pisti sen pää esille kilven reunasta, ja silloin Henri antoi sille aimo iskun, niin että se heitti henkensä.

Costar, joka oli vielä pyörällä huimasta ratsastuksestaan, uskalsi nyt lähestyä eläintä ja katseli sitä suu ammollaan.

"Älä pelkää, ei se pure", sanoi Henri. "Katso vain, että ruokahalusi on kunnossa, sillä nyt meidän on pidettävä huoli siitä, että tämä tulee syödyksi."

"Syödyksi", matki Costar; hän luuli Henrin laskevan leikkiä.

"Niin juuri: syödyksi!" sanoi Henri. "Etkö sinä mokomakin herkkusuu tiedä, että kilpikonnanliha on maailman parasta herkkua?"

"Olenhan minä joskus kuullut puhuttavan kilpikonnaliemestä", tuumi Costar, "mutta..."

"No niin, mutta se liemi, jota sinä tarkoitat, on valekilpikonnalientä. Tämä otus tässä sitä vastoin on *oikea* ja sata kertaa hienempi. Mitä Moko arvelee? Etkö luule osaavasi valmistaa tätä niin, että se maistuu Costarille?"

"Niinpä luulisin", virkkoi Moko. "Mutta ensin se on paloiteltava. Emmehän saa tuommoista möhkälettä kotiin raahatuksi. Kuka juoksee noutamaan poraa — ja nuijaa?"

Joku pikkupojista juoksi noutamaan niitä, ja sen jälkeen alettiin miehissä hakata ja leikata otusta pieniksi kappaleiksi. Noin pulskaa saalista ei vielä ollut alukseen kuljetettu. Ja maukkaampaa ateriaa eivät Moko ja Jack vielä olleet tarjonneet. Kilpikonnalientä ja pannussa paistettua kilpikonnanlihaa! Molemmat ruokalajit maistuivat taivaallisilta, vaikka Jack olikin hiukan kärventänyt paistin toista kylkeä. Pan nuoli autuaana huuliaan, sellainen ruoka oli sille mieleen!

Parasta oli kuitenkin se, että pikku yhteiskunnalla nyt oli lihaa pitkiksi ajoiksi. Kuudettakymmentä naulaa lihaa saatiin tästä yhdestä ainoasta saaliista.

Näin kului maaliskuu, eivätkä haaksirikkoiset kärsineet mitään puutetta. Huhtikuun ensi päivinä sää muuttui ilahduttavasti. Tuuli säästi voimiaan, auringon valta vahvistui, ja pian ehkä saatettiin lähteä kauan toivotulle kiertomatikalle.

Robert oli joka päivä aamusta iltaan murissut sitä, että matkallelähtöä turhaan viivyteltiin. Hän koetti kylvää tyytymättömyyttään muihinkin ja uskotteli heille, että Henri ja Gordon eivät uskaltaneet lähteä retkelle sisämaahan. Joka ilta maatapanon aikana hän ehdotti pilkallisella tavallaan, että varhain

seuraavana aamuna lähdetäisiin matkaan: "ellei meidän ankara herramme ja mestarimme pelkää saavansa nuhaa". Mutta Henri ei välittänyt hänen ivallisista sanoistaan. Hän itse ja Gordon halusivat hartaasti saada oikein varmasti tietää, minne maan ääriin he lopultakin olivat joutuneet, mutta he olivat kumpikin kyllin järkevät ymmärtääkseen, ettei voinut lähteä matkaan suin päin. Lapsen täytyy ensin oppia ryömimään, sitten vasta kävelemään, sille ei voi mitään!

Mutta eräänä iltana huhtikuun alkupäivinä, kun Robert taas veti vanhaa virttään: "Emmekö vihdoin viimein pääse lähtemään?" kuului Henrin vastaus kaikkien iloksi toisin kuin ennen.

"Eiköhän huomenna, luullakseni", hän virkkoi. Ja Gordon nyökäytti päätään arvellen hänkin: "Niin, huomenna!"

Nyt alettiin innokkaasti laatia matkasuunnitelmaa. Gordon, jonka oli määrä jäädä kotiin alukseen pikkupoikien kanssa, painosti lujasti neljän löytöretkeilijän — Henrin, Robertin, Williamin ja Jackin — mieleen, että heidän täytyy palata niin pian kuin mahdollista, ainakin vuorokauden kuluttua. Myös Henri arveli, että he kyllä ennättäisivät vuorokaudessa tarkoin tutkia seudun. Mutta hän piti kuitenkin parempana varustautua eväillä pariaksi kolmeksi päiväksi, sillä kukapa tiesi, vaikka olisi hyvinkin vaikea raivata tie metsien halki.

"Niin, siinä olet kun oletkin oikeassa, Henri", sanoi Gordon. Robert sitä vastoin tokaisi: "Pyh! Mokokakin metsikkö!" ja näytti pöyhkeältä, aivan kuin raivaamattomissa aarniometsissä samoaminen olisi varhaisesta lapsuudesta ollut hänelle jokapäiväistä leipää.

Niinpä valmistauduttiin nyt kaikin tavoin pikku retkeilyyn. Kukin sai ison eväspussin, siitä piti Moko huolen, ja sen lisäksi retkikunta otti mukaansa neljä revolveria, neljä hyvää pyssyä, kaksi kirvestä, taskukompassin, kaukoputken, ja muutamia paksuja lämpöisiä matkavaippoja.

Nyt pojat saivat näyttää, minkä verran heissä oli löytöretkeilijää. Gordon ei ollut oikein tyytyväinen siihen, että Henristä ja Robertista tuli matkatovereita. Mutta sille ei mitään mahtanut, eihän hän itse voinut lähteä mukaan rauhanvälittäjäksi, pikkupojat eivät voineet jäädä yksin laivaan.

Gordon ei siis voinut tehdä muuta kuin pyytää Henriä vakavasti lupaamaan, että hän kaikin tavoin koettaisi välttää joutumasta riitaan Robertin kanssa.

Ja sen Henri ilomielin lupasikin.

SEITSEMÄS LUKU

Tutkimusmatkalla

Kello seitsemän seuraavana aamuna pojat ynnä Pan lähtivät liikkeelle aluksesta eli *leiristä*, joksi pojat olivat laivansa ristineet.

Ei pilvenhattaraakaan näkynyt taivaalla, aurinko helotti kirkkaana ja sää oli ihana. Kaikesta päättäen oli edessä kaunis päivä.

Pojat lähtivät kulkemaan tietä myöten, joka koukerteli pitkin rantaa korkean töyrään juurella, eikä aikaakaan kun jo metsä oli kätkenyt heidät Gordonin ja toisten poikien silmiltä. Pohdittuaan asiaa vähän aikaa pojat päättivät seurata Henrin neuvoa ja kulkea suoraan niemeä kohti, kunnes he saapuivat samalle niemekkeelle, jonka kukkulalta Henri oli nähnyt merelle.

Robert juonitteli kyllä hetken aikaa ennen kuin suostui tähän ehdotukseen. Hän koetti myös kiivetä ylös jyrkkää töyrästä päästäkseen oikotietä, mutta kyllästyi pian siihen leikkiin. Hänen täytyi niellä karvas pala ja seurata kiltisti muita.

Kun he olivat kulkeneet noin tunnin ajan, pysähtyi Henri äkkiä ja katseli etsien ympärilleen.

"Hyvänen aika, mihin Jack on jäänyt?" hän huudahti.

Niin, missä oli Jack? Ja Pan?

"Jack!... Jack!... Pan!... Pan!" huusi Henri, ja muut yhtyivät huutoon. Ensin ei kuulunut muuta vastausta kuin kaiku, joka raikkaasti kajahti vastaan töyrästä, mutta pian kuului Panin kimeä haukunta

ja vähän sen jälkeen Jackin huhuileva ääni.

Pojat lähtivät juoksujalkaa ääntä kohti. Hetkisen kuluttua he löysivät Jackin, eikä hänelle, Jumalan kiitos, ollut tapahtunut mitään. Hän oli vain tehnyt hyödyllisen keksinnön, huomannut kuoppaisen vaon, jonka äskeiset sateet olivat kaivaneet erääseen kohtaan pitkin töyrästä. Hänen mieleensä oli heti juolahtanut, että uraa voisi käyttää tienä, jota myöten pääsisi kiipeämään mäen huipulle.

Ja aivan oikein! Kepeäjalkaiset ja notkeat pojat kiipesivät kuin oravat pitkin luonnon käden muodostamaa polkua. Robert käytti ilomielin hyväkseen tilaisuutta näyttääkseen etevämmyyttään toisten rinnalla ja pian hän olikin korkealla harjanteella. Henri pelkäsi vähän, että maa hänen allaan oli liian pehmeätä ja lähtisi vierimään, mutta Robert pääsi ehein nahoin uhkapelistään. Kukkulalle päästyään hän kajautti raikuvan eläköönhuudon tovereilleen.

Muutaman minuutin kuluttua olivat harjalla myös Henri, William ja Jack. Sillä aikaa kun he hiukan hengähtivät kapuamisen vaivoista, käytti Robert ahkerasti kaukoputkea, jonka hän suuntasi etupäässä itää kohti, yli suuren metsän.

"No, miten on veden laita?" kysyi William. "Näetkö merta?"

Ei, Robert ei nähnyt veden tippaakaan. Hän loi sanomattoman ylimielisen katseen Henriin, pudisti päätään ja sanoi:

"Vettäkö? Siinä ei ole vettä minun pikkusormeni vertaa! Johan sen heti sanoin!" hän lisäsi ja nosti itsetietoisena nenäänsä.

"Mitä kummaa, ettäkö ei vettä?" ihmetteli Henri. "On kuin onkin siellä vettä."

"Niin, sinun mielikuvituksessasi kyllä", väitti Robert. "Mutta tuolla kaukana ei ole muuta kuin pilviä. Myönnä sinä vain erehtyneesi."

Mutta Henri ei taipunut. Hän tiesi voivansa varmasti luottaa näköönsä, ja hän oli todella nähnyt vettä idän suunnassa. Mistä johtui, ettei... Nyt hän keksi. Hän oli katsonut merelle niemekkeen korkeimmalta kohdalta. Töyräs oli siis matalampi kuin niemeke. Näköala ei täällä ollut laaja eikä vapaa.

Henri koetti selittää tovereilleen tätä huomiotaan. Mutta Robert ja William eivät tahtoneet sellaisesta kuulla puhuttavankaan. Eivätkä he suostuneet Henrin ehdotukseen, että mentäisiin eteenpäin metsän halki itää kohti, kunnes saavuttaisiin merelle.

"Ei, kuulepa", sanoi William nauraen. "Jos aiomme kävellä kunnes saavumme merelle, niin saammepa kulkea aikamoisen taipaleen."

"Niin minäkin arvelen", lausui Robert. "Emme siis kulje kauemmaksi."

"Sama se" sanoi Henri. "Jack ja minä menemme sitten yksin." Näin hän sanoi vain siksi, että tiesi Robertin ja Williamin silloin kyllä suostuvan. Nämä eivät enää vastustaneetkaan, vaan seurasivat kauniisti toisia alas kaltevaa mäkeä, jossa siellä täällä ruohikosta kohosi sammalpeitteinen kivi ja joskus heidän täytyi tunkeutua korkean, sananjalkaa ja orjantappuroita kasvavan viidakon halki.

Alkuosa matkasta sujui helposti ja esteettömästi, mutta sitten he saapuivat metsään, ja siellä he saattoivat kulkea vain askel askelelta. Koko ajan heidän täytyi näet kavuta kaatuneiden puitten yli, joiden latvat olivat lujasti kietoutuneet toisiinsa, tai tunkeutua tiheään viidakon läpi, koko ajan karsien kirveellä oksia. Kului tunti, kului toinen, eivätkä he olleet päässeet kuin kappaleen matkaa eteenpäin. Oli helppo huomata, ettei tätä metsää kuuna päivänä mikään ihmisjalka ollut tallannut. Ihmiskäsi ei ollut kaatanut puita, jotka makasivat maassa tietä sulkemassa, ikä tai myrsky oli ne kukistanut.

Eläimistä ei sitä vastoin ollut puutetta. Sen näki siitäkin, että ruoho oli sotkettu lakoon. Ja silloin tällöin pojat näkivät vilahdukselta jonkun säikähtyneen nelijalkaisen otuksen, joka piiloutui viidakkoon rauhanhäiritsijöiden lähetessä. Robertin oli kovin vaikea hillitä metsästyshimoaan, mutta hän kuitenkin ymmärsi säästää ruudin parempaan tarpeeseen.

Kello kahden tienoissa löytöretkeilijämme levähtivät. Tällä kertaa he istahtivat aukealle paikalle pienen, iloisesti lorisevan puron reunalle. Joku heistä huomasi, että puron yli kulki oikea pieni silta. Joukko litteitä kiviä oli näet sijoittunut niin, että saattoi kuivin jaloin astua pienen virran yli.

Henri alkoi heti tarkoin tutkia kiviä, mutta oli mahdotonta päättää, oliko silta tehty vai olivatko kivet noin vain sattumalta joutuneet tällaiseen asentoon.

Puro virtasi koillista kohti, ja kun pojat taas jatkoivat matkaansa, he lähtivät seuraamaan sen juoksua kappaleen matkaa. Mutta parin tunnin kuluttua kompassi ilmoitti heille, että puro oli kääntynyt

pohjoista kohti, ja silloin heidän täytyi luopua siitä ja ruveta taas samoamaan raivaamattoman metsän halki.

Eikö tällä metsällä ollut loppua. Kello kävi jo seitsemää, ja yhä vain riitti puita, loppumattomiin, niin pitkälle kuin silmä kantoi. Alkoi vähitellen pimetä, ja nyt ei ollut muuta neuvoa kuin asettua lepäämään ja tyytyä metsän tarjoamaan yömaajaan.

Niin pojat tekivätkin. Ensiksi he kävivät hyvällä ruokahalulla Mokon varaamien eväiden kimppeun ja alkoivat sitten etsiä itselleen sopivaa makuupaikkaa. Jack keksi parhaan, pienen rauhallisen viidakon. Sen keskeltä kohosi puu, jonka riippuvat oksat melkein koskettivat maata. Yks kaks pojat haalivat kuivuneita lehtiä läjään puun juurelle, kääriytyivät vaippoihinsa ja vetivät pian unta.

Pan, joka oli otettu matkaan vartijaksi, ei ollut erikoisen valpas sinä yönä. Se oli lopen väsynyt kovan päivätyön jälkeen ja kuorsasi niin että kaikui. Silloin tällöin se kuitenkin säpsähti unestaan ja murahti. Se oli kuullut jonkun eläimen hiipivät askeleet puitten välistä tai oli vain unessa kuulevinansa.

Yö kului levossa ja rauhassa. Päivän valjetessa heräsi Jack. Samassa silmänräpäyksessä hän oli jalkeilla ja puhkesi äänekkääseen ihmettelyyn, joka herätti muutkin.

"Hei! Mikä sinua vaivaa". Näillä sanoilla Robert, Henri ja William toivottivat hyvää huomenta Jackille. Mutta samassa silmänräpäyksessä hekin hämmästyivät.

Mitä he sitten näkivät? 'Puu', jonka riippaoksien suojassa he olivat nukkuneet, ei ollutkaan puu. Eikä 'viidakkokaan' ollut viidakko. Molemmat olivat muuttuneet ränsistyneeksi majaksi, joka oli kömpelösti punottu kokoon paksuista ja hienoista oksista.

Täällä asui siis sittenkin ihmisiä! Nyt oli helppo tietää, kuka oli rakentanut sillan puron yli.

"Mutta nämähän ovat oikein herttaista väkeä", arveli Jack. "Oikein herttaisia ja vieraanvaraisia ihmisiä, rakentavat tällaisia somia majoja, aivan kuin meitä varten."

Mutta Henri ja Robert pudistivat päätään, heitä tämä keksintö ei ilahduttanut. Ja mitä näitten metsäihmisten herttaisuuteen tuli, se saattoi olla varsin epämääräistä laatua — todennäköisemmin he olivat ihmissyöjiä.

Miehissä kierrettiin nyt maja läpikotaisin, mutta ei löytynyt mitään, josta olisi voinut päätellä, kuka majan oli rakentanut ja siinä asunut.

Pojille ei ollut muuta neuvoa, kuin lähteä jatkamaan tutkimusmatkaansa, yhä vain itää kohti.

Tänäänkin matka sujui hyvin hitaasti, joka hetki nousi vastaan jokin este, jonka vain kirveen avulla saattoi raivata tieltä pois. Mutta vihdoinkin viimein vaivat päättyivät, ja he saapuivat metsän reunaan. Heidän eteensä aukeni taas vihreitä kenttiä, sitten leveä hiekka-alue, ja lopuksi kauimpana *meri*.

Henrin silmät eivät olleet pettäneet!

Robertin asema oli tällä hetkellä jotenkin nolo. He olivat siis sittenkin ajautuneet saareen. Hämillään Robert vilkuili Henriin, näyttiköhän tämä hyvin mahtailevalta, koska oli ollut oikeassa? Mutta Henrillä ei ollut mitään halua ylpeillä. Päinvastoin, hän oli melkein pahoillaan, että Robert oli ollut väärässä. Olisihan ollut paljoa parempi heille kaikille, jos he olisivat joutuneet mannermaalle.

Alakuloisina ja väsyneinä, kaksin verroin väsyneinä nyt, kun jännitys oli ohi, pojat astuivat rantaan, istuivat hiekalle ja avasivat eväspussinsa. He aikoivat ensin syödä kyllickensä ja sitten heti lähteä kotimatalle. Siinä tapauksessa he olisivat perillä aluksessa jo ennen illan tuloa.

Kun ateria oli päättynyt, he seisoivat vähän aikaa ja katselivat ulos merelle, ennen kuin saivat lähteneeksi. Oli niin vaikeata päästää silmistään taukoamatta loiskuvia laineita, joiden tuolla puolen oli maailma ja ihmisten yhteiskunta, kaukana kaukana heistä.

Mutta yhtäkkiä Pan kävi levottomaksi. Se hyökkäsi pystyyn ja alkoi juosta alas rantaan. Jack vihelsi sitä luokseen, mutta se ei totellut, juoksi vain eteenpäin. Ja samassa se syöksyi mereen, pisti kuononsa veteen ja alkoi ahmien juoda.

"Mitä ihmettä!" huudahti Robert. Ja "mitä ihmettä!" huudahtivat hänen toverinsakin. Koira sammuttaa janonsa suolavedellä!

Robert ryntäsi koiran perässä. Tultuaan rantaan hän otti kouraansa vettä ja maistoi sitä.

Se oli suolatonta!

Vesi heidän edessään ei siis ollut merta, se oli järvi!

KAHDEKSAS LUKU

P.J.-luola ja luuranko

Nyt oli jouduttu ojasta allikkoon. Pojat olivat peräti ymmällä. Sen verran he tiesivät, että jos maa oli saarta, se oli mahdottoman laaja saari, koska siihen mahtui suuri järvi.

Robert tietysti piti yhä mantereen puolta, hän arveli maan olevan Etelä-Amerikan mannerta. Mutta Henri ja hän olivat kerrankin yhtä mieltä siitä, että oli joka tapauksessa mahdotonta nyt heti ottaa asiasta selkoa. Heidän oli pakko odottaa leudompaa vuodenaikaa.

Mutta eivät he myöskään voineet jäädä alukseen asumaan koko talveksi. Täytyi siis etsiä jokin paikka, jonne saattoi majoittua kesän tuloon asti. Sen vuoksi pojat päättivät hetkisen neuvoteltuaan ensin hiukan tarkemmin tutkia seutua ja palata rannikolle vasta päivän tai parin kuluttua.

Kenties he saattaisivat keksiä jonkin sopivan rakennuspaikan. Ja voisihan ilmaantua uusia elonmerkkejä ihmisistä, jotka palmikoidusta majasta ja sillasta päätellen varmaankin asuivat jossain näillä seuduilla.

Kellon käydessä yhdeksää pojat lähtivät liikkeelle ja suuntasivat kulkunsa pitkin suuren järven rantaa. He kulkivat etelää kohti ja tulivat siten samalla lähemmäksi alusta.

Pan oli aina hyvän matkaa muista edellä. Vähän väliä se pelotti lentoon suuria peltokanaparvia kanervaisilta kentiltä. Matka kävi nopeasti sinä päivänä, olikin aivan toista astua täällä järven laakealla hiekkarannalla kuin raivata tietä köynnöskasvien ja viidakkojen halki. He kulkivat yhä, mutta eivät kohdanneet ainoatakaan ihmisolentoa, eivät myöskään huomanneet heikointakaan savua millään suunnalla.

Sitä vastoin he näkivät paljon eläimiä, ei kuitenkaan ainoatakaan petoeläintä eikä märehittäjä. Iltapuolella näkyi kaukana metsän reunassa muutamia kummannäköisiä otuksia. Ensin pojat eivät voineet ymmärtää, mitä ne olivat, mutta viimein heille selvisi, että ne olivat strutseja.

Strutsejako? Sen mukaan maa olisi mannerta, Amerikkaa, sillä Amerikassahan noita jättiläislintuja on tuhansittain.

Seitsemän ajoissa nuoret löytöretkeilijät päättivät matkansa siltä päivältä, söivät illallisensa ja asettuivat lepäämään suuren puun suojaan. Tämäkin yö kului levollisesti, mutta aamupuolella yötä Pan rupesi murisemaan eikä voinut pysyä levollisena. Se murisi murisemistaan, juoksenteli sinne tänne ja nuuski joka suunnalla, aivan kuin olisi ollut metsänriistan jäljillä.

Kun joka mies oli päässyt jalkeille ja saanut suuhunsa leipäpalasen ja kulauksen maailman kirkkainta lähdevettä, he alkoivat tarkoin tutkia ympäristöä. Kaikki neljä, sekä Robert ja Henri että William ja Jack, olivat samaa mieltä, nimittäin: että siihen sopii hyvästi rakentaa asunto. Robertia paikka miellytti siitä syystä, että aivan lähellä oli suuri suo, joka vilisi villisorsia ja kurppia — niissä oli yllin kyllin metsänriistaa. William ja Jack taas valitsivat paikan siitä syystä, että sen läheisyydessä virtasi kalaisa joki. Henri puolestaan oli tehnyt sen huomion, että paikka oli erinomaisesti tuulensuojassa ja että se ylimalkaan vallan mainiosti soveltui pienen poikayhteiskunnan tulevaisuudeksi.

Matkatoverit kulkivat yhdessä pitkin virranreunaa. Äkkiä William viittasi kiviröykkiöön, jossa kivet olivat aivan samanlaisessa asennossa kuin äskeiset kivet purossa. Nyt ei ollut enää epäilemistäkään — tässä maassa oli siis ihmisiä. Entä tuossa! Robert äkkäsi muutamia veneenlankkuja, jotka laineet olivat heittäneet äyräälle, eräässä näkyi vielä ruostunut rautarengas.

Mutta mikä Pania vaivasi! Se vain lakkaamatta nuuski ja haki. Nyt se seisoi hiljaa kieli riipallaan ja toinen käpälä pystyssä. Yhtäkkiä se nuolen nopeudella syöksyi muutamien tuuheiden puitten väliin, jotka kohosivat juuri sillä kohdalla, missä virta laski järveen. Pojat seurasivat koiran jäljessä. Mitähän se oli löytänyt? Se pysähtyi vanhan pyökin juurelle, jonka kuoreen oli piirretty kaksi kirjainta:

P.J.

ja niiden alla vuosiluku 1807.

Se oli vihdoinkin löytö, joka kävi jostakin!

Kaikki neljä poikaa seisoivat hetkisen aivan sanattomina. Pan oli sillä välin taas saanut kypälät alleen ja kadonnut näkyvistä, mutta se haukkui vimmatusti. Oliko se kohdannut joukon villejä? Vai oliko siltä jalka katkennut?

Henri kutsui sitä nimeltä, ja Robert vihelsi sille, mutta Pan oli yhtä kuuro kumpaisellekin. Se pysyi siellä, missä oli.

"Pysytellään kaikki hyvin yhdessä!" kuiskasi Henri toisille. "Eihän sitä tiedä vaikka täällä olisi vaarallisia vihollisia lähellä, intiaaneja Etelä-Amerikan tasangoilta."

Hiljaa ja varovasti pojat hiipivät eteenpäin koiran haukuntaa kohti. Heidän pyssyjensä hanat olivat vireessä, ja he olivat valmiina laukaisemaan heti, jos vihollinen karkaisi heidän päälleen.

Mutta kaikki pysyi yhä hiljaisena ja rauhallisena, ainoastaan Panin ulina rikkoi metsän äänettömyyden.

Jo en äyrästä kulkiessaan Robert kumartui maahan ja otti käteensä jonkin esineen, jonka hän oli keksinyt. Se oli tavallinen, ruostunut lapio, jonka varsi oli niin laho, että saattoi nähdä sen viruneen maassa jo vuosia.

Siltä kohden maa oli ilmeisesti aikoinaan ollut viljelty, mutta siinä kasvaneet jamssinjuuret olivat kauan sitten metsittyneet.

Vihdoin Robert taas näki Panin. Sekin huomasi pojat ja tuli heti juosten heidän luokseen, ulisi ja nyki heitä vaatteista saadakseen heidät mukaansa.

Ja niin he seurasivat koiraa tiheään pensaikkoon, joka rehotti korkean töyrään juurella. Siirtäessään muutamia oksia sivulle Henri näki aukon, joka näytti johtavan jonkinlaiseen maaluolaan.

"Katsokaa!" hän sanoi osoittaen tovereilleen Panin merkillistä löytöä. "Mitähän siellä on sisällä? Mennäänkö katsomaan?"

Mutta pian huomattiin, että aukkoon tunkeutuminen olikin helpommin sanottu kuin tehty, ensin täytyi kirveellä raivata tiheäksi kietoutunut oksaverkko, joka oli edessä.

Nyt oli tie auki. Ensiksi tassutti luolaan Pan. Se haukkui yhä yhtä kiivaasti, mutta muutoin luolasta ei kuulunut pienintäkään ääntä. Luola oli ilmeisesti asumaton.

"Emmekö mene sisään?" sanoi William.

"Menemme, mutta ensin meillä pitää olla 'lyhty kokassa'", arveli Henri, ja niin sanoen hän iski poikki pihkaa tihkuvan oksan lähimmästä kuusesta ja raapaisi siihen tulitikulla tulta. Se hulmahti heti palamaan, ja tämä soihtu vasemmassa kädessään ja pyssy valmiina oikeassa astui Henri toveriensa edellä ahtaaseen käytävään.

Jo muutaman askelen astuttuaan he huomasivat käytävän väljenevän, ja pian he seisoivat suuressa kammiossa, jonka lattiassa oli laajuutta ja laessa korkeutta.

Tämä "lattia" oli hienoa, kuivaa hiekkaa. Lattialla oli jakkara ja huojuvajalkainen pöytä sekä sen päällä saviruukku, muutamia isoja näkinkenkkiä, vanha ruostunut puukko ja läkkirasia. Seinässä oli pöydän kohdalla laudanpätkistä karkeatekoisesti kyhätty laatikko ja siinä muutamia vaaterepaleita, miehenpuvun tähteitä. Perimpänä tässä maanalaisessa majassa oli sänky, muutamia höyläämättömiä riukuja, joiden päälle oli heitetty reikäinen peite. Päänpuolella olevalla penkillä oli läkkikuppi ja puinen kynttilänjalka.

Kuka asui tässä luolassa? Tai kuka oli siinä asunut? Olikohan ehkä risaisen peitteen alla ruumis?

Henri rohkaisi ensiksi mielensä. Hän astui vuoteen ääreen ja tempaisi ripeästi peitteen syrjään.

Viheliäinen vuode oli tyhjä.

Peloissaan pojat riensivät takaisin päivänvaloon. Pan oli taas juossut heidän luotaan, he kuulivat sen ulvovan vähän kauempana.

Tuokion etsittyään he löysivät koiran ja huomasivat samalla, mikä oli syynä sen levottomuuteen: vanhan pyökin juurella oli luuranko, ihmisen, *luolan asukkaan* vaalenneet luut.

YHDEKSÄS LUKU

Kuollut merimies

Mutta toveruksilla ei ollut aikaa hukattavanaan, heidän täytyi kiirehtiä, jos aikoivat ehtiä takaisin kuunariin ennen iltaa.

Ensiksi he kuitenkin tahtoivat huolellisesti tarkastaa luolan. He ryömivät takaisin sinne ahtaasta aukosta, ja sytyttivät tulitikun. Sen valossa Jack keksi käärön, joka oli vuoteen alla. Sen huomattiin sisältävän kynttilöitä, jotka oli valettu rasvasta puretusta vaatteesta tehtyjen sydänten ympärille. Yksi niistä sytytettiin heti, ja sitten alkoi tarkastus täydellä todella.

Pojat huomasivat nyt, että luolan seinät eivät olleet multaa, niinkuin he ensin olivat luulleet, vaan jonkinmoista kalkkikiveä, jota oli verrattain helppo hakata. Se ei merkinnyt niinkään vähän, sillä silloinhan luolaa ja käytävää täytyi voida laajentaa, ja laajentaa niitä täytyikin, jos haluttiin saada tilaa kaikille viidelletoista. Samalla luola tulisi ilmavammaksi ja valoisammaksi oleskella.

Muutoin ei siellä ollut suuria nähtäviä. Eräästä nurkasta löytyi lasso ja sitten kummallinen ase, jota Robert ensin luuli joksikin leikkikaluksi, mutta jonka hän ja Henri pian oivalsivat myös metsästysaseeksi. Se oli nuora, jonka molemmissa päissä oli raskas rautakuula, ja tätä merkillistä asetta käyttivät paljon Etelä-Amerikan intiaanit. Heidän kielessään sen nimenä on *bola*, ja he osaavat heittää sen niin taitavasti otuksen jälkeen, että nuora kietoutuu eläimen jalkoihin ja se pääsee tuskin paikaltaan liikahtamaan.

Ja sitten löytyi vielä eräs esine, arvokas, kaunis hopeinen taskukello ketjuineen.

"Katsotaanpas tätä!" sanoi Robert ja avasi heti kuoren taskuveitsellään. "Missähän se on tehty? Mitä siinä lukee? Ma... Marsei, ei, en saa selvää tuosta sanasta."

"Annas minä katson!" sanoi Henri ja luki kirjoituksen kellon kuoresta. "Sehän on Marseille. Kuka olisi uskonut! Kaupunki Ranskassa, minun kotimaassani!" hän selitti tovereilleen. "Ajatelkaa, hän on ollut minun omia maanmiehiäni, tämän luolan asuja!"

Samassa Robert kumartui vuoteen yli ja otti vanhan taskukirjan, joka oli osunut hänen silmiinsä. "Tässä on sitten jotain sinulle", hän sanoi Henrille ja ojensi kirjan hänelle. "Katsohan, siihen on kirjoitettu lyijykynällä pitkät jutut."

Henri ryhtyi heti selailemaan kellastuneita lehtiä ja tavaili kuluneita kynänpiirtoja. Kirjan ensimmäisellä lehdellä oli nimi, Pierre Jeannot. Siis taaskin sama P. J., joka oli kaiverrettu puun kuoreen.

Henri oli pian selvillä siitä, että tämä vanha repaleinen ja rypistynyt kirja oli päiväkirja, jota merimies Pierre Jeannot oli pitänyt sinä aikana, jonka hän oli elänyt täällä. Hän oli, kuten muistiinpanoista kävi selville, pestautunut alankomaalaiseen laivaan, joka vuonna 1807 oli ajautunut tälle rannikolle. Hän oli yksin jäänyt eloon, koko muu miehistö oli hukkunut.

Ja ranskalainen merimies oli siis kuollut täällä. Vuodesta vuoteen hän oli odottanut ja toivonut, mutta pelastusta ei tullut milloinkaan. Sellaisen kohtalon oli saanut Pierre Jeannot. Oliko Carrin koulun oppilailla parempi onni?

Ajatuksissaan Henri selaili lehtiä edelleen. Mitä tuo oli? Sehän oli kartta! Haaksirikkoinen oli taskukirjansa loppuun kyhännyt lyijykynällä karttapiirroksen rannikosta.

Nyt voitiin siis nähdä, oliko maa saarta vai mannerta. Innoissaan ja henkeään pidättäen muut kumartuivat katsomaan kirjaa, jota Henri piti kädessään. Vain hetkisen silmäilyään kaikki olivat osapuilleen perillä kartan viivoista: tuossa oli lahti, jonne he olivat ajautuneet matalikolle, "Laivalahti", niin kuin he olivat sen ristineet, tuossa oli vuorentöyräs, tuossa metsä, ja tuossa juoksi joki. Kaikki sopi pilkulleen yhteen.

Mutta entä järvi? Sekin oli merkitty karttaan. Ja sen toiselta rannalta alkoi suuri metsä, *joka ulottui aina mereen asti!*

Henri oli siis todella ollut oikeassa. Samoin kuin Pierre Jeannot, samoin oli hänkin neljäntoista toverinsa keralla vankina autiossa saarella.

Kartasta päättäen tämä saari oli soikeahko, ääri viivoiltaan miltei kuin perhonen siivet levällään. Paitsi

Laivalahdessa meri pisti syvälle maahan kahdessa muussa paikassa. Varsinkin saaren eteläosaan merkitty vuono näytti suurelta. Järvi, jota he ensin olivat luulleet mereksi, oli sekä leveä että pitkä. Se laski mereen kahden tai kolmen joen kautta. Se joki, joka virtasi aivan luolan ohi, laski Laivalahteen, siis vain vähän matkan päähän "leiristä". Mitä saaren kokoon tuli, osoitti kartta, että sen pituus pohjoisesta etelään oli seitsemänkymmenen mailin vaiheilla, idästä länteen se oli vain noin viisikolmatta mailia.

Kaikki neljä poikaa päättivät kohta yksimielisesti rientää takaisin muiden luokse, jotta he heti pääsisivät muuttopuuhaan. Kaikki mikä saattoi heille vastaisuudessa olla hyödyksi, oli näet tuotava tähän turvalliseen luolaan, ja muutto oli suoritettava ennen kuin tuulet ja säät ehtivät tehdä lopun haaksirikkoutuneesta aluksesta.

Ennen paluutaan he kuitenkin muistivat kauniisti tuota kuollutta merimiestä. Sen puun juurelle, jonka kuoreen Pierre Jeannot oli piirtänyt etukirjaimensa, he kaivoivat haudan, laskivat hänen luunsa siihen ja loivat haudan umpeen.

Sen tehtyään ja pystytettyään yksinkertaisen puuristin haudalle he lähtivät matkaan. Kartasta he olivat havainneet, että joki juoksi suoraan Laivalahtea kohti, ja siksi he päättivät kulkea pitkin joen vartta arvellen siten ehtivänsä "leiriin" parissa tunnissa.

Alkumatka sujui helposti ja ripeästi, mutta sitten tuli eteen suuri suo, joka heidän täytyi kiertää. Siten he taas joutuivat sankan metsän sisään, missä jo oli jotenkin pimeä ja sen vuoksi vaikea pysyä suunnassa. Ennen kuin tiesivätkään he olivat eksesissä. Pitkö heidän viettää tämä yö taivasalla? Siltä näytti. Se tuntui ikävältä, ja pahinta oli, että eväspussit olivat tyhjät ja kaikilla nälkä.

Pojat ymmärsivät, että heidän piti pyrkiä länttä kohti. Niin he kulkivat kulkemistaan, mutta pimeästä metsästä ei tuntunut ikinä tulevan loppua.

Mutta mikä se oli? Eikö jotain välähtänyt puiden lomitse? Oliko se vain tähdenlento? Vai oliko se "kotoa" ammuttu raketti? Niin arveli Henri, ja seuraavassa tuokiossa nähtiin, että hän oli oikeassa. Vasten tummaa taivasta nousi näet vielä yksi raketti ilmaan, sillä keinoin Gordon osoitti heille, mitä tietä heidän oli kulkeminen. Robert laukaisi heti pyssyinsä tiedoksi laivassaolijoille, että merkki oli nähty ja ymmärretty.

Puolta tuntia myöhemmin kaikki neljä löytöretkeilijää olivat jälleen leirissä.

KYMMENES LUKU

Hirsilautta

"Me olemme ajautuneet saareen."

Sen enempää eivät Gordon ja leirin pikkuväki saaneet Henriä ja hänen tovereitaan puhumaan sinä iltana, sillä he olivat aivan liian väsyneitä ja unisia ryhtyäkseen pitkiin selityksiin. Mutta oikeastaanhan nämä muutamat sanat ilmaisivat kylliksi, ja ne tekivätkin syvän vaikutuksen kaikkiin poikiin. Gordon otti tiedon levollisimmin vastaan, hän oli aina ajatellut asian olevan juuri näin.

Seuraavana aamuna varhain, kun pienemmät vielä nukkuivat, pidettiin kannella suuri "sotaneuvottelu". Ensin neljä kotiutunutta kertoi matkakokemuksensa, sitten kuulijat, Gordon, Baxter, Cross, Webb ja Moko, yhtyivät keskusteluun lausuen kukin mielipiteensä.

Gordon ehdotti, että perustettaisiin siirtokunta. Hän ei suotta ollut amerikkalainen, hänen mielestään he suoriutuisivat aivan loistavasti, kun vain ei tulisi mitään riitaa. Mutta kaikkein ensiksi heidän täytyi ryhtyä muuttoon, hän arveli, jos nimittäin luolassa oli riittävästi tilaa heille kaikille? Oli kylläkin, tuumi Robert, tai paremminkin, siinä oli, kunhan ensin hieman heiluteltiin kuokkaa ja lapiota.

"Niin", sanoi Gordon, "tarkoitin vain, että voimmeko me kaikki viisitoista majoittua siihen? Jos voimme, meidän on luullakseni paras muuttaa sinne niin pian kuin mahdollista. Laajennuksen voi tehdä myöhemminkin. Kuulkaa, mikäli minä ymmärsin oikein Robertin ja Henrin kertomuksen, voi virtaa myöten purjehtia täältä luolalle saakka. Mehän voimme purjehtia kimpsuinemme kampsuinemme uuteen kotiimme. Meidän on rakennettava hirsilautta, siihen kuuluu, odottakaapas, noin kuukauden kuluttua voimme olla ranskalaisessa luolassa..."

"*Ranskalaisluola!* Se on mainio nimi!" keskeytti Henri hänet. "Kutsummeko sitä tästälähin niin?"

Robert ja pari muuta poikaa mutisivat vähän vastaan. Heidän mielestään se oli aivan liian suuri kunnia Henrille, joka samoin kuin merimiesvainajakin oli ranskalainen. Mutta siitä hetkestä alkaen luolaa joka tapauksessa nimitettiin "ranskalaisluolaksi".

Seuraavana päivänä pojat alkoivat kiireellä rakentaa telttaa lähelle virtaa. Siinä he aikoivat asua kunnes päästäisiin muuttamaan. Kahden pyökin alimmat oksat kiinnitettiin kolmanteen puuhun, ja niiden yli levitettiin niin suuri pala purjekangasta, että se kummaltakin puolen ylettyi maahan. Sitten se sidottiin lujasti kiinni maahan iskettyihin paaluihin. Tähän telttaan sijoitettaisiin vuodevaatteet, aseet, ruokatavarat ja paljon muuta.

Säät olivat erinomaiset. Tuskin pisaraakaan satoi, ja tuulikin pysyi kutakuinkin alallaan. Sellaisessa säässä työnteko sujui hyvin.

Puolivälissä huhtikuuta oli alus melkein tyhjä. Painolastilyijy, vesitynnyrit ja kela olivat vielä laivassa, mutta keulamasto, raakapuut, ankkurit, köysivarasto ym. oli vähitellen kuljetettu virran partaalle ja varastoitu teltan läheisyyteen.

Nyt lähestyikin jo talvi. Sää muuttui päivä päivältä tuimemmaksi, ja poikien piti pukeutua paksuimpiin vaatteisiinsa. Henri piti hyvää huolta pienimmistä, varoi etteivät he päässeet kylmetymään ja antoi Mokon keittää seljateetä heti kun joku vilustui.

Kun alus oli tyhjennetty, sitä ryhdyttiin hajoittamaan. Se oli kova urakka! Mutta huhtikuun 23. päivänä tuli myrsky poikien avuksi. Se alkoi raivota yöllä, ja parin tunnin kuluttua se oli särkenyt rungon pirstaleiksi, niin että pienimmätkin pojat kykenivät toimittamaan viimeisen hajoittamisen. Heidän tarvitsi vain koota maihin ajautuneet lankut ja laudat sekä poimia naulat, joita oli pitkin rantaa. Kela ja muut raskaat esineet heidän onnistui raahata teltalle.

Ja sitten pojat alkoivat rakentaa lauttaa. He aikoivat rakentaa sen virralle, jotta ei olisi vaivaa sen vesille laskemisesta. Kaikki aluksesta saadut lankut oli ladottu virran äyräälle sellaiseen paikkaan, että nousuvesi yletti niihin. Se nosti hirret veden varaan, ja sitten pojat alkoivat järjestää lankkuja. He asettivat pisimmät sivutusten, veistivät pienempiä poikkihirsisiä lujaan niiden päälle ja köyttivät koko rakennelman lujilla köysillä.

Jo ensimmäisenä päivänä työ edistyi hyvin. Ja illalla oli työmiehillä niin kiljuva nälkä, ettei Moko sinä ikänä ollut sellaista nähnyt. Ja yöllä joka mies nukkui niin sikeästi, että tuskin kukaan olisi herännyt vaikka tykit olisivat jyrisseet teltan luona.

Molempina seuraavina päivinä tehtiin edelleen työtä, ja sitten oli hirsilautta valmis. Se valmistui viime hetkellä, sillä kylmä yltyi yltymistään, paikka paikoin pyrki jo jääriite peittämään veden.

"Ylihuomenna on täysikuu", sanoi Henri. "Sitten on parin päivän ajan tavallista voimakkaampi nousuvesi, jota meidän täytyy käyttää hyväksemme. Jos lykkäämme lähdön liian kauas, meidän täytyy kuljettaa lauttaa vastavirtaan tai sauvoa sitä eteenpäin, ja silloin tuskin pääsemme perille!"

Päätettiin muuttaa ennen noiden kolmen päivän kulumista.

Toukokuun kolmantena pojat alkoivat kuormata omaisuuttansa lautalle. Kaikki tavarat, isot ja pienet ladottiin paikoilleen mitä huolellisimmin. Varsinkin pidettiin tarkka huoli siitä, ettei lautta joutunut pois tasapainostaan, jolloin se olisi voinut kaatua matkalla. Reippaasti ja iloisesti sujui työ, ja 5. päivän iltapuolella saatettiin ilmoittaa: kaikki kunnossa. Seuraavana aamuna nousuveden aikana oli purjehtimisen määrä alkaa.

Kun viimeinen kantamus oli tuotu lautalle ja köytetty kiinni lankkuihin, pojat kohottivat kaikuvan eläköönhuudon uuden aluksensa kunniaksi. Gordonille, joka oli johtanut työtä, huudettiin samoin eläköötä.

"Suurkiitos", sanoi tämä. "Mutta tuskinpa kovinkaan ihastutte minuun, kun saatte kuulla, mitä nyt aion teiltä pyytää. Te tahtoisitte tietysti kaikki olla vapaina tämän iltapäivän..."

"Kyllä tahtoisimme!" huusi koko liuta yhteen ääneen.

"Niin, mutta siitä ei tule mitään", jatkoi Gordon. "Ensin meidän täytyy pystyttää lipputanko ja nostaa lippu, joka näkyy laajalle yli meren. Kun sitten jokin laiva kulkee ohitse, laivan miehistö ymmärtää, että täällä on haaksirikkoisia avun tarpeessa."

Suurella vaivalla saatiin pitkä tanko kuljetetuksi mäen kukkulalle. Se pystytettiin paikoilleen, Baxter nosti lipun, Englannin lipun, ja

Robert ampui laukauksen sen kunniaksi.

"Nyt on saari Englannin", sanoi Henri Gordonille. Häntä huvitti vähän kiusata ystävänsä, sillä hän tiesi hyvin, että Gordon kaikessa hiljaisuudessaan piti saarta Amerikan omaisuutena. Totta puhuen oli aivan yhdentekevää, mille valtakunnalle saari kuului. Toistaiseksi tuskin kukaan ajatteli anastaa sitä pojilta.

Seuraavana aamuna auringon noustessa oli joka mies täydessä toimesta. Telttä irrotettiin paikoiltaan ja vuodevaatteet kuljetettiin hirsilautalle. Moko oli edellisenä päivänä valmistanut ruokaa moneksi päiväksi koko joukolle. Nyt hän toimitti keitoksensa lautalle suurissa padoissa ja ruukuissa.

Kello puoli yhdeksän olivat kaikki paikoillaan, vähän ennen yhdeksää nousuveden tullessa irrotettiin kiinnitysköydet, ja lautta lähti kulkemaan virtaa myöten. Se hinasi jäljessään pientä venettä, ja kokan puolella seisoivat isot pojat keksit ja pitkät tangot käsissä alusta ohjaamassa.

Yhdentoista tienoissa he olivat, mikäli saattoivat kartasta päättää, kulkeneet kuudenneksen matkasta. Mutta nyt vesi laskeutui, joten heidän täytyi kiinnittää lautta ja odottaa seuraavan päivän nousuvettä.

Robert ja muut pojat, joiden tapana oli käydä metsällä, heittivät pyssyn hartioilleen ja astuivat Panin kanssa maihin. Puolen tunnin kuluttua he palasivat puoli tusinaa peltokanoja saaliinaan. Ne sai Moko, mutta hän ei tahtonut paistaa niitä ennen kuin oli saavuttu ranskalaisluolalle.

Yöllä Baxter, Webb ja Cross vartioivat vuoroin, mutta mitään erikoista ei tapahtunut, ja seuraavana aamuna päivän koittaessa pojat purjehtivat edelleen. Ilma oli sinä päivänä purevan kylmä, oikein näytti uhkaavalta, entäpä jos virta jäätyisi ennen kuin he olivat perillä?

Seuraavana yönä, kun alus taas oli paikoillaan, pyrki jää toden teolla rakentamaan siltaansa rannasta toiseen. Pikkupojat kärsivät kovasti kylmästä, he itkivät ja valittivat sitä, ettei ollut jääty vanhalle paikalle. Henrillä oli täysi työ koettaa saada heidän mieliinsä hiukan rohkeutta.

Mutta aamulla, kun aallot voimistuivat, murtui jääpeite, ja saman päivän iltana hirsilautta vihdoin viimein liukui päämääräänsä aivan ranskalaisluolan suun edustalle.

YHDESTOISTA LUKU

Ranskalaisluolassa

Heti kun lautta oli kunnollisesti kiinnitetty, alkoivat sekä isot että pienet kuljettaa tärkeimpiä tavaroita maihin. Työ sujui reippaasti ja ripeästi. Varsinkaan pikkupojat eivät juuri malttaneet olla paikallaan, niin ihastuksissaan he olivat näistä ihmeellisistä seikkailuista.

John, joka juuri oli latonut sylillisen peitteitä ja lakanoita luolan suun eteen levitetylle purjekankaalle, juoksi hyppien ja tanssien takaisin lautalle, täyttä kurkkua rallatellen iloista laulua.

"Tuollainen sinunkin pitäisi olla!" sanoi Henri veljellensä, joka seisoj hänen vieressään alakuloisena ja kiusaantuneen näköisenä. "Miksi et koskaan enää voi ottaa osaa toisten iloon? Oletko sairas?"

"En", väitti Paul. "Minua ei vaivaa mikään ei ollenkaan mikään." Mutta siitä huolimatta hän oli yhä alla päin ja totinen toisten poikien iloitessa.

"Moko!" kuului nyt Costarin ääni. "Mitä saamme tänään päivälliseksi?"

"Ahaa, sinä ahmatti!" nauroi Moko. "Mepä emme saa päivällistä lainkaan."

"Ei päivällistä! Miksi ei?"

"Siksi että meillä on muuta ajattelemista, senkin herkkusuu. Me saamme tyytyä illalliseen, näetkös. Mutta silloin on pöydällä oikein peltokanaa."

"Niin, kunhan vain olisi pöytä", ivaili Costar.

"Tietysti meillä pöytä on! Vai mitä Henri?"

"Onpa kylläkin. Moko on oikeassa", kuului vastaus. "Mutta montako siihen mahtuu istumaan, se on eri

asia. Eipä sillä sentään taida niin suurta väliä olla, missä kukin peltokanankoipensa kalvaa. Mutta mennään nyt sisälle katsomaan asuntoamme", hän ehdotti. "Sytytäpäs, Moko, toinen laivalyhty."

Henri ja Robert etunenässä koko joukko marssi kohti luolaa. Suulla pysähdyttiin, ja toinen toisensa jälkeen pojat puikahtivat kapeaan käytävään.

"Ohoh, eipä täällä ole liiaksi tilaa", arveli Baxter.

Päästyään sisään hän tarkasti luolaa lyhdyn valossa ja lisäsi: "Huh, täällä on aika tukalaa."

"Niin", virkkoi siihen pari muutakin poikaa, "mitenkä ihmeellä tulemme täällä toimeen? Missä voimme nukkua?"

"Hohoo, luulitteko ehkä, että muuttaisimme johonkin hienoon huvilaan, missä on kylpyhuoneet ja komerot. Vielä mitä!" huudahti Henri, jota poikien tyytymättömyys harmitti.

"Ei, mutta... Täytyyhän meidän saada ruokaa, ja missä Moko keittää sen?"

"Ulkona", vastasi Moko.

"Ei, se ei käy", päätti Henri. "Meidän täytyy huomenna sijoittaa aluksen uuni tänne sisään."

"Tännekö, jossa meidän pitää nukkua!" tiuskaisi Robert Henrille, eikä suinkaan tullut paremmalle tuulelle, kun Jack nokkelasti neuvoi "herra paronia" hankkimaan itselleen pullon hajuvettä.

Gordon oli yhtä mieltä Henrin kanssa. Uunitta ei voitu tulla toimeen luolassa, jossa tarvittiin lämmintä. Ja hienosta nenästään sai jokainen itse pitää huolen.

Kaikkein ensiksi asetettiin vuoteet pitkin luolan seiniä. Sitten nostettiin aluksen kajutasta pelastettu pöytälevy jaloille. Garnett ja pikkupojat alkoivat kattaa pöytää sillä aikaa kun Moko keitti liemen ja pani Robertin peltokanat vartaisiin tulelle, jonka hän oli sytyttänyt luolan ulkopuolelle. Ruuanvalmistustouhut olivat täydessä käynnissä. Moko hämmensi liemipataa, Jack ja Edvard käänsivät uskollisesti varrasta, Costar ahmi jo edeltä käsin silmillään kaikkia herkkuja, ja Pan loikoi maassa seuraten koko sielullaan tärkeätä toimitusta.

Pian he istuivat kaikki jakkaroilla ja rottinkituoleilla herkullisen pöydän ääressä ranskalaisluolassa, ja kyllä silloin sekä liemi että peltokanat katosivat nopeassa tahdissa. Koko joukossa ei ollut ainoatakaan poikaa, joka ei ollut nälissään kuin susi. Ihme kyllä Robertkin aivan unohti huomauttaa, ettei ollut hienoa syödä samassa huoneessa, missä sitten piti nukkua. Vaikka eipä hänen nukkumisestaan sinä yönä tullutkaan mitään, oli näet hänen ja Williamin vartiovuoro. Heidän oli vietettävä yönsä käytävän ulkopuolella, jossa Moko yhä oli pitänyt nuotiota vireillä lämmön vuoksi ja pelottaakseen petoeläimiä loitolle.

Seuraavina päivinä lämpömittarin elohopea aleni yhä, ja ilma kävi kylmemmäksi. Harmaa, pilvinen taivas ennusti selvästi sadetta ja lunta.

Siksipä pojat ahersivat utterasti saadakseen tavaroita niin paljon kuin mahdollista hirsilautalta luolaan.

Robertia ei miellyttänyt raahata tavaroita aamusta iltaan. Paljon mieluummin hän olisi samonnut metsiä pyssy kädessä ja metsästyslaukku olalla, vaikka Gordon monet kerrat oli varottanut häntä tuhaamasta niin paljon ruutia ja hauleja, sillä ajan pitkään se ei käynyt päinsä.

Mutta Robert oli itsepintaisesti sitä mieltä, että oli välttämätöntä ampua paljon metsänriistaa joka päivä, jottei tarvitsisi syödä säilykkeitä. "Kun me kerran pyrimme täältä pois, tarvitsemme kyllä kaiken säilykelihan", hän sanoi joka kerta kun Gordon neuvoi häntä hillitsemään metsästysintoaan.

"Pyrimme täältä pois?" kertasi Gordon. "Millä keinoin luulet meidän pääsevän pois täältä? Emmehän valitettavasti osaa rakentaa laivaakaan."

Mutta tästä Robert alkoi taas pistellä. Hän väitti, että Gordon ja Henri vastustivat kaikkea, mikä oli toisten hyväksi, ja että he molemmat tietysti olivat keskenään päättäneet estää toisia pääsemästä pois. Ja niin he tekivät vain siksi, että halusivat saada toiset tanssimaan heidän pillinsä mukaan.

Robert saattoi toisinaan olla paha, suorastaan häijy, kun sille päälle sattui.

Kolmessa päivässä heidän onnistui saada kaikki paikoilleen. Mikä ei mahtunut luolaan, ladottiin toistaiseksi ulkopuolelle ja peitettiin purjekankaalla, niin että tavarat pysyivät kuivina ja ehjinä, kunnes ehdittiin hirsilautan vahvoista lankuista rakentaa tiivis ja tilava katos.

Toukokuun 13. päivänä Moko, Baxter ja Henri nostivat luolaan aluksen kapyysin uunin. Savuputken johtaminen ulos luolasta ei ollut helppoa, mutta Baxter ei hellittänyt ennen kuin hän sai kaiverretuksi reiän kalkkiseinään, ja kun putki oli paikoillaan, uuni toimi varsin hyvin. Vielä samana iltapäivänä Moko keitti siinä ruokaa.

Muutamia päiviä myöhemmin Robert, William ja Webb sekä pari muuta poikaa olivat ampumassa. Silloin he huomasivat metsässä aivan suurjärven rannalla neljä viisi kuoppaa, jotka oli peitetty hyvin oksilla. Ne olivat epäilemättä hyvin monta vuotta sitten kaivettuja ansoja. Eräässä oli vielä suuren eläimen luuranko, luultavasti jaguaarin tai puuman kuten Robert arveli.

Pojat asettivat tuoreita oksia kuoppien päälle, ja päättivät jonakin päivänä käydä katsomassa, voisivatko ehkä tällä tavalla hankkia Mokon keittiöön tuoretta lihaa.

Ja aivan oikein! Kun Henri ja pari pikkupoikaa jonkin päivän perästä saapuivat eräälle salahaudalle, he kuuluivat alhaalta kummallisia käheitä huutoja.

Mikähän eläin oli sinne pudonnut? Ehkäpä jaguaari? Tai puuma?

He kurkistivat alas. Se oli kaksijalkainen eläin, jättiläislintu, strutsi.

Sepä vasta saalis! Strutsinliha, varsinkin rinta, maistuu erinomaiselta ja on varsin ravitsevaa ruokaa.

"Miksi kutsutaan tämänkaltaista strutsia?" kysyi Webb. "Na... Nan..."

"Niin", sanoi Robert. "Nandu on tämän lajin nimi. Kunpa nyt vain saisimme sen kiskotuksi ylös."

"Se ei ole niinkään helppoa", arveli Cross.

Mutta William keksi keinon. Hän riisui nuttunsa, liukui varovasti hautaan ja heitti nutun strutsin päälle. Iso lintu pelästyi pahanpäiväisesti ja salli vastustelematta poikien sitoa sen jalat. Sitten se nostettiin haudasta.

"Mitä me nyt teemme sillä", kysyi joku.

Jack muisti, mitä hän jostakin kirjasta oli lukenut strutseista, ja vastasi viisaan näköisenä: "Me viemme sen tietysti kotiin ranskalaisluolaan ja kesytämme sen, ja sitten kasvatamme siitä ratsuhevosen."

Saman selityksen antoi Jack kotona luolassakin, jonne he suurella vaivalla saivat otuksen kuljetetuksi. John ihastui heti ehdotukseen ja innostutti koko poikalauman kohottamaan raikuvan eläköönhuudon "Jackin ratsulle".

"Saanko minäkin ratsastaa sen selässä?" kysyi Costar.

"Sinäkö? Pysy sinä vain kilpikonnessa, ne pysyvät ainakin maan pinnalla. Tämän päähän sitä vastoin voi hyvinkin pälkähtää lähteä pienelle lentoretkelle."

Ihanko totta? Silloin ei Costaria suinkaan haluttanut ratsastaa sillä.

Haaksirikkoisten poikien elämä oli vähitellen päässyt rauhalliseen ja säännölliseen uomaansa. Päivät kuluivat ranskalaisluolassa jo jotenkin tasaisesti ja levollisesti. Jokaisella oli omat toimensa, ja oikeastaan kukaan ei surrut sitä, että heidän merimatkinsa oli päättynyt näin.

Ainoastaan silloin kun he muistelivat vanhempiaan, kohosivat kyyneleet silmiin. Mutta jokapäiväiset askareet eivät jättäneet paljon aikaa surullisille mietteille, varsinkin kun Gordon oli järjestänyt niin, että joka päivä käytettiin määrätunnit opetukseen. Olivathan he saaneet aluksesta pelastetuksi koko joukon kirjoja. Niitä he saattoivat yhdessä lukea, isot pojat kuulustelivat toistensa tietoja ja samalla auttoivat pienempiä läksyjen luvussa.

Kirjat olivat tarpeen erittäinkin silloin, kun talvi tuli täydellä todella ja säät kävivät sellaisiksi, että oli vaikea liikkua ulkona.

Mutta vielä toistaiseksi oli tärkeämpää tehtävää kuin lukeminen, täytyi hankkia parempaa tilaa, luolaa oli laajennettava.

KAHDESTOISTA LUKU

Olipa onni, etteivät haaksirikkoisten uuden kodin seinät olleet graniittia, vaan mureaa kalkkikiveä, johon taltta, kuokka ja vasara helposti pystyivät. Pojat työskentelivät ahkerasti ja koversivat seiiniä joka päivä. Heidän arvionsa mukaan työn piti valmistua talvikuukausien kuluessa, ellei mitään erikoista tapahtuisi. Ensin he olivat ajatelleet, että oli pakko räjäyttää ruudilla eri osia seinistä, mutta se ei ollutkaan tarpeellista. Baxter, joka oli oikea tuhattaituri, käsitteli työkaluja harvinaisen kätevästi. Hänen käsissään kivi aivan mureni, ja työ sujui reippaasti hänen johdolla. Samalla tavoin kuin hän aikoinaan oli kaivertanut reiän, josta savutorvi johdettiin ulkoilmaan, hän nytkin louhi pari ikkuna-aukkoa luolan ulkoseinään. Käytävän suuta hän laajensi ja nosti aluksesta saadun kajuutanoven sen eteen.

Ensin ryhdyttiin laajentamaan oikeanpuoleista seinää. Poikien tarkoituksena oli kaivaa ja porata niin syvälle, että syntyisi käytävä aivan kalkkikallion lävitse. Siten luolaan saataisiin toinenkin käytävä.

Kolme päivää, toukokuun 27:nneestä 29:nteen työskenteli joka mies lakkaamatta. Murennettu kivi lapiotiin pois sitä myöten kun kaivettiin, ja käytävän seinät pönkitettiin laudoilla. He olivat jo poranneet ja hakanneet melkein metrin verran, kun toukokuun 30. päivän iltapuolella sattui jotain odottamatonta.

Henri huomasi sen ensiksi. Hän oli aina kaikkein etumaisena työmiesten rivissä ja höristi nyt äkkiä korviaan. Hän oli kuulevinaan kummallista ääntä, tuntui aivan kuin se olisi kuulunut kalkkikalliosta, jota hän parhaillaan hakkasi.

Henri kutsui paikalle Gordonin ja Baxterin ja he kaikki painoivat korvansa seinää vasten ja kuuntelivat. Aivan oikein! Kuului melkein kuin suuren koiran murinaa.

Silmänräpäyksen kuluttua vallitsi taas haudan hiljaisuus, ja työtä jatkettiin edelleen kaikin voimin. Mutta yhdeksän aikaan illalla kuului taas sama ääni, tällä kertaa paljon kovempaa ja lähempää.

Pikkupojat olivat vähällä heittää työkalut maahan ja juosta suin päin pakoon. Ja vielä enemmän he pelästyivät, kun Pan, joka muuten oli rauhällisin koira maan päällä, yhtäkkiä täytti kurkkua haukkuen ja hampaitaan kiristellen syöksyi käytävään. Sekin oli siis vainunnut, ettei kaikki ollut niinkuin olla piti.

Mitä oli kallioseinän takana? Yö kului levollisesti antamatta vastausta tähän kysymykseen, joka ahdisti kaikkien mieltä.

Jo varhain seuraavana aamuna Robert ja Baxter olivat liikkeellä. Pan kintereillään he kiiruhtivat heti keskentekoiseen käytävään. Mutta he eivät kuulleet mitään, eikä koirakaan päästännyt hiiskahdustakaan.

Pojat ryhtyivät siis uudella innolla työhön ja ahersivat utterasti, eikä mitään tavatonta kuulunut eikä näkynyt. Vasta illalla tapahtui kummallista. Pan ei saapunut illalliselle!

Kukaan ei ollut nähnyt, minne uskollinen koira oli juossut, kukaan ei myöskään voinut varmasti sanoa, milloin se viimeksi oli nähty. Mutta poissa se oli ja pysyi.

Koiraa alettiin etsiä joka taholta, huudettiin: "Tänne Pan!" ja "Pan, missä olet?" niin kovasti että seutu kaikui, mutta Pania ei näkynyt eikä kuulunut.

Levottomina ja väsyneinä pojat palasivat luolalle yhdeksän aikaan. Mutta astuessaan ovesta sisään he samassa pelästyneinä peräytyivät. Hiljainen ulvonta kaikui heitä vastaan, se kuului uudesta käytävästä päin ja kesti kokonaisen minuutin.

Kolmen neljän pojan seuraamana Henri riensi käytävään, josta samassa alkoi kuulua raivoisaa haukuntaa.

"Tuon haukkumisen me kyllä tunnemme, siinä on Pan", sanoi Henri. Mutta käytävässä oli tyhjää ja autiota, eikä sieltä nyt kuulunut hiiskahdustakaan. Salaperäisyys yhä vain kasvoi.

Seuraavana aamuna samottiin koko seutu ristiin rastiin, mutta Pania ei vain kuulunut eikä näkynyt.

Tästä huolimatta Henri ja Baxter kaivoivat ja porasivat utterasti kalliota ja pääsivät aamupäivän kuluessa puoli metriä eteenpäin mitään kummallista kohtaamatta. Välipalan syötyään he tarttuivat jälleen työhön ja huomasivat nyt vasaranlyöntien kaikuvaan ontosti. Luultavasti vain ohut seinä erotti heidät jostain toisesta luolasta. Ja luolassa väijyi ehkä petoeläin valmiina hyökkäämään ensimmäisen kimppuun, joka sen rauhaa häiritsi.

Siksipä Henri pyysikin Robertin, Webbin ja Williamin lataamaan pyssynsä. Kuka ties mitä kaikkea saattoi tapahtua.

Noin kahden ajoissa seinä oli puhkaistu. Henrin kuokka tunkeutui kalkkikivikerroksen läpi. Hän hypähti taaksepäin ja oli huutamaisillaan muita avuksi, mutta ennen kuin hän ennätti saada sanaakaan suustaan, lohkeili kalkki sirpaleina hänen ylitensä ja suuri eläin syöksyi reiästä luolaan.

Suuri eläin oli — Pan!

Se hyökkäsi vesisangolle ja alkoi ahmien juoda vettä. Sammutettuaan janonsa se juoksi isäntänsä luo ja hyppi häntäänsä heiluttaen häntä vasten. Ei ollut siis mitään vaaraa, koska koira käyttäytyi noin.

Laivalyhty kourassa tunkeutui Henri murretun seinän aukosta, Gordon, Robert, William ja Moko kintereillä. He joutuivat luolaan, joka oli melkein ranskalaisluolan suuruinen, vain hiukan syvempi. Kaikkiolla oli aivan pimeää, ihmeellistä kyllä, sillä jostain aukostahan Panin oli täytynyt päästä sisään.

Yhtäkkiä William huomasi polkeneensa jotain pehmeätä, ja lyhdyn valossa pojat näkivät kuolleen sakaalin.

Sillä oli arvoitus ratkaistu. Pan oli tavalla tai toisella päässyt sakaalin jäljille, uskaltanut luolaan sen perässä ja alkanut tappelun sitä vastaan. Viimein se oli puraissut sakaalia kurkkuun niin kovasti, että eläin heitti henkensä. Ulina, jonka pojat edellisenä iltana olivat kuulleet, oli sen epätoivoinen kuolinulvonta.

Mutta mitä tietä Pan oli päässyt luolaan? Saadakseen tästä selkoa Henri meni ulos ranskalaisluolan kautta ja kulki pitkin töyrään juurta huutaen alinomaan kumppaneilleen luolaan. Nämä vihelsivät vastaukseksi, ja tällä keinoin hän joutui viimein paikalle, jossa silminnähtävästi ennen oli ollut aukko. Mutta kalkkiseinä oli luhistunut maahan, ja niin olivat sekä Pan että sakaali tulleet suljetuiksi luolaan.

Olipa se oikein onnenpäivä pikku poikayhteiskunnalle. Pan oli tullut takaisin ja luola oli yhdellä iskulla laajentunut.

"Huoneiston" uudelle osalle annettiin nimeksi "arkihuone", "Panin arkihuone". Pojat päättivät käyttää sitä makuu- ja työhuoneena, ranskalaisluola taas tulisi olemaan keittiönä, varastohuoneena ja ruokasalina.

Niinpä nostettiin siis vuoteet ja koko joukko muuta kalustoa arkihuoneeseen. Kaakeliuuni, joka aikoinaan oli sijainnut aluksen suuressa kajuutassa, pantiin pystyyn, ja pian asumus näytti oikein hauskalta. Päivisin virtasi arkihuoneeseen valoa kahdesta oikeasta ikkunasta, jotka näppärä Baxter oli saanut sijoitetuksi ulkoseinään, iltaisin taas suurta huonetta valaisi laivalyhty, joka oli ripustettu lakeen.

Koska ilma päivä päivältä kävi kylmemmäksi, voivat pojat vain harvoin olla ulkotöissä. Sitä vastoin he työskentelivät ahkerasti sisällä ja muun muassa kaivoivat käytävän seiniin kaksi syvää komeroa, yhden kummallekin puolen. Toisessa säilytettiin ruuti, se pysyi siellä kuivana eikä ollut vaarassa syttyä. Nandu sai toistaiseksi majoilla ranskalaisluolassa, myöhemmin sille kyllä aiottiin rakentaa oma asunto.

Kesäkuun 10:ntenä pojat istuivat tapansa mukaan illalla arkihuoneessa. Keskustelu oli vilkas ja kaikki olivat hyvällä tuulella istuessaan siinä toveripiirissä rauhallisessa huoneessa, takkavalkean iloisesti loimutessa.

Joku joukosta kysyi silloin noin vain ohimennen, eikö sopisi antaa saaren tärkeimmille paikoille nimet.

Henri kannatti heti ehdotusta, ja muutkin olivat kerrankin kaikki samaa mieltä, voisihan sattua keksimään oikein muhkeita nimiä.

"Lahdenhan olemme jo ristineet", sanoi Robert, "ja se nimi on aika hyvä, eikö niin? Laivalahti."

"Aivan niin, ja luolan nimeä, ranskalaisluola, ei kaiketi myöskään ole syytä lähteä muokkailemaan", virkkoi Henri.

Robertin teki kovin mieli mukista jotain vastaan, mutta hän tiesi ettei kukaan olisi häntä kannattanut ja hän piti suunsa kiinni.

"Mutta minkä nimen annamme virrallemme?" kysyi William.

"Jos minä saisin päättää, kutsuisin sitä Seelannin virraksi", lausui Baxter.

"Niin, kotimaamme muistoksi! Se on kerrassaan mainio nimi. Päätetty, vai mitä?"

"Hyvä, hyvä!" huusi joka mies.

"Entäs järvi?"

"Mitä jos antaisimme sille nimen Vanhempainjärvi!" ehdotti Robert, ja sillä oli nimi annettu.

Näin pojat ristivät kaikki saaren rämeet, niemekkeet ja metsät. Viimein oli kaikilla paikoilla nimi, paitsi itse saarella. Ja tottahan senkin täytyi saada nimi.

"Minäpä tiedän, minkä nimen sille antaisin", sanoi Costar ja näytti hirveän salaperäiseltä.

"Hohoo, kyllä kai! Ehkäpä Kapalolasten saari?" ivaili Jack.

"Anna sinä Costarin sanoa ehdotuksensa!" arveli Henri. "Mikä se sinun ehdotuksesi on."

Mutta nyt meni pikku poikaraukka aivan hämilleen ja istui hiljaa, aivan kuin hänen suunsa olisi mennyt lukkoon. Hän ryki ja nieleksi, nieleksi ja ryki ja sai vihdoin viimein sanan suustaan.

"Minusta vain tuntui", hän sanoi, "että meidän pitäisi muistaa kouluammekin, ja siksi juolahti mieleeni, että voisimme kutsua saarta *Carrin* saareksi".

"Mainiota, se on kerrassaan suurenmoinen nimi!... Hyvä, Costar!"
Näillä sanoilla vastaanotettiin ehdotus joka suunnalla, ja jo melkein Costar ylpeili keksinnöstään.

Henri Martinet ehdotti vielä muutakin. Hän esitti, että uudisasukkaat, näin kutsuivat pojat mielellään itseään, valitsisivat itselleen johtajan, kutsuttakoon häntä sitten presidentiksi, esimieheksi tai joksikin muuksi.

Tämäkin ajatus tuntui kaikista hyvältä. Ainoastaan Robert tahtoi lisätä ehdon, ettei päämiestä saanut valita elinajaksi, vaan hänen tulisi luopua toimestaan hallittuaan pikkuyhteiskuntaa ennakolta määrätyn ajan.

Kuka valittaisiin? Siinä oli polttava kysymys, varsinkin Robertille, joka olisi joutunut suunniltaan, jos hänen kilpailijansa, Henri, olisi valittu.

Mutta Henri oivalsi tämän ja tahtoi kaikin keinoin välttää riitaa. Sen vuoksi hän esitti johtajaksi Gordonia, joka hänen mielestään oli siihen sopivin.

Kättentaputuksilla ja hyvähuudoilla pojat tervehtivät hänen ehdotustaan, ja yhtä ääntä lukuun ottamatta Gordon valittiin yksimielisesti Carrin saaren uudisasukkaiden johtajaksi.

Tämä yksi poikkeusääni oli Gordonin. Häntä ei nimittäin lainkaan haluttanut ruveta johtajaksi. Hän tiesi, että siinä asemassa oli ikävyyksiä enemmänkin. Lähemmin mietittyään hän kuitenkin suostui vastaanottamaan toimen, luvaten koettaa aina parhaansa mukaan täyttää velvollisuutensa.

"Eläköönhuuto Gordonille", sanoi Henri ja nousi seisomaan. "Mekin puolestamme lupaamme koettaa olla uskollisia ja kelpo alamaisia!"

"Sen lupaamme!" huusivat pojat yhteen ääneen. "Kauan eläköön Gordon!
Eläköön! eläköön! eläköön!"

KOLMASTOISTA LUKU

Talvi kiristyy

Jo kauan oli sää ollut kylmä ja raaka, mutta yhä ilkeämmäksi se kävi toukokuussa. Talvi teki tuloaan täydellä todella, ja välistä sää oli niin kylmä, etteivät pojat moneen päivään voineet pistää ulos nenännipukkaansa.

Mutta silti he eivät suinkaan laiskotelleet. Gordon piti kyllä huolen siitä, että kullakin oli jotain tehtävää. Nuoresta iästään huolimatta hänellä oli koko lailla ihmistuntemusta. Hän ymmärsi, että elämä itse ja jokapäiväinen taistelu olemassaolosta kykeni paremmin kuin paraskaan koulu kasvattamaan pojista miehiä.

Hän oli järjestänyt niin, että Henri, Robert, Cross, Baxter, William ja Webb olivat pikkupoikien opettajia. Henri ja Robert olivat molemmat hyviä laskemaan, joten he saivat opettaa laskentaa. Baxterin keppihevosenä taas oli historia, ja sitä tieteenhaaraa hän siis tahtoi edustaa. Mitä Webbiin ja hänen uskolliseen ystävänsä Williamiin tulee, oli vaikea sanoa, mitä tiedonala he oikeastaan harrastivat. Mutta he itse kuten Gordonkin arvelivat, että he kyllä voisivat opettaa pikkupojille jonkin verran maantietoa hyvien oppikirjojen ja karttojen avulla, jotka aluksesta oli saatu korjatuksi.

Näin kaikkien täytyi askaroida kirjojen ääressä, ja siitä oli sekin hyöty, että isommat pojat saivat palauttaa muistiinsa mitä he koulussa olivat oppineet. Gordon oli jonkinlainen yliopettaja; hänen tuli pitää silmällä, että opetus sujui kunnolla.

Lisäksi oli paljon muitakin tärkeitä puuhia. Williamin tehtävänä oli vetää kellot määräpäivinä ja määrättyllä kellonlyönnillä. Baxterillekin riitti työtä ajan seuraamisessa, hänen tuli näet vetää viiva almanakkaan jokaisen kuluvan päivän kohdalle, ja sitä paitsi hän kirjoitti tarkoin päiväkirjaan kaikki pikku yhteiskunnan kokemukset ranskalaisluolassa. Webb sai pitää huolta lämpömittarista, joka päivä hänen tuli tarkata niitä ja merkitä muistiin, mitä niillä oli sanomista. Pesusta vastasi Moko, mutta pian huomattiin, etteivät siihen riittäneet yhden pojan voimat, ja siksi täytyikin isompien poikien vuoron perään auttaa Mokoja, niin happamelta kuin se useimmista tuntuikin.

Sunnuntaisin kaikki lepäsivät työstään paitsi Moko, joka keitti ruoan. Joka sunnuntaiaamupäivä, ellei sää ollut aivan mahdoton, muut pojat lähtivät pitkälle kävelyretkelle järven rannalle ja palasivat kotiin nälkäisinä. Kun he olivat syöneet, otti Garnett aina esille hanurinsa, ja niin kului ilta laulaen ja soittaen. Laulussa tosin ei ollut paljontakaan kehumista, sillä Paul oli ainoa, joka lauloi hyvin, ja hän oli aina allapäin. Eikä häntä koskaan enää saatu laulamaan niitä iloisia lauluja joita hänellä aina ennen oli tapana lauleskella.

Tuli kesäkuu ja sen kanssa yhä ankarammat talvisäät. Alkoi sataa lunta, ja pian oli hauska rakentaa lumilinnuja ja olla lumisotasilla. Kuun lopulla oli lunta niin korkeat kinokset, että poikien täytyi pysytellä kokonaista kaksi viikkoa ranskalaisluolan ja Panin arkihuoneen seinien sisäpuolella. Mutta sisällä olikin hyvä ja lämmin, varsinkin sitten kun näppärä Baxter muutamien aluksesta saatujen liijyputkien avulla pani kuntoon vesijohdon, joka hankki luolaan juomavettä virrasta.

Mokon täytyi näinä aikoina iskeä aikamoinen kolo aluksesta saatuihin säilykkeisiin, kun metsästys ja kalastus eivät talvisaikaan tuottaneet paljontakaan ruokavaroja taloon. Onneksi pikku laivapoika oli ollut niin ymmärtäväinen, että oli syksyllä suolannut koko joukon lohta. Muutenpa hän olisikin monta kertaa ollut pulassa koettaessaan keksiä ruokaa niin monelle suulle. Silloin tällöin William hankki tuoretta lihaa päivällispöytänsä. Hän viritti näet ansoja pikkuriistalle ja linnuille.

Jack oli saanut niskoilleen vaikean tehtävän, hänen täytyi joka päivä hankkia rehua nandulle. Joka aamu hän lähti jo varhain metsään ja lapioi lumen pois löytääkseen sille ruohoa ja juuria. Kaikesta tästä huolimatta tuo tyhmä eläin pysyi yhtä kesyttömänä, mutta sittenkin Jackissa eli yhä toivo saada lintu kesytetyksi itselleen ratsuksi.

Pakkanen kiihtyi ja puita täytyi tuoda "taloon". Koska kaikki tiet olivat lumen peitossa, ehdotti Gordon, että he käyttäisivät suurta pöytänsä halkorekenä. Ja tämäkös oli pojille mieleen! Jo varhain aamulla joka mies oli jalkeilla, pöytä käännettiin ylösalaisin, ja niin neljä poikaa veti sitä aika vauhtia metsään. Pan ja pikkupojat juoksivat ilakoiden edellä. Silloin tällöin joku piti mukavampana ja hauskempana päästä ajoretkelle, hyppäsi muitta mutkitta pöydänpohjalle istumaan ja ajoi siinä sitten hetken aikaa tyytyväisenä, kunnes hevoset väsyivät ajomieheensä ja lennättivät hänet suin päin kinokseen.

Koko sen viikon he ravasivat edestakaisin luolan ja metsän väliä, ja halkokuorma toisensa jälkeen pinottiin luolan suun ulkopuolelle.

Mutta nyt ilma kävikin oikein purevan kylmäksi; kyllä sieti olla polttopuita pistettäväksi uuniin. Henri pelkäsi jonkun pikkupojista sairastuvan, mutta ei sattunut sen pahempaa kuin jokin pieni vilustuminen, ja siitä Mokon seljatee teki lopun.

Elokuun keskivaiheilla tuuli kääntyi, ja samalla sääkin muuttui leudommaksi.

Nyt Robert, Henri, Jack, William ja Baxter päättivät panna toimeen aikeen, jota he jo kauan olivat hautoneet. He päättivät tehdä retken merelle, "Eteenpäin-leirille".

He lähtivät matkaan aamun koittaessa, ja jo kello yhdeksän ajoissa he olivat rannikolla.

"Onpa siinä lintuja enemmänkin", virkkoi William viitaten pingviineihin, joita tuhansittain istui kareilla pitkissä riveissä kuten sotilaat paraatissa.

"Pyh!" sanoi Baxter, "mokomiin elukoihin ei totisesti kannata tuhlata ruutia laukauksenkaan vertaa. Mutta se olisi jo jotain jos voisimme kellistää jonkun noista pojista tuolla." Ja Baxter osoitti muutamia hylkeensukuisia eläimiä, merinorsuja, jotka kuppuroivat jäällä. "Niistä voisimme sulattaa talia lyhtyihimme." Mutta merinorsuja ei nähtävästi lainkaan haluttanut tulla ammutuksi. Niin pian kuin pojat saapuivat rantaäärään läheisyyteen, ne olivat pää edellä avannossa ja veden alla. Sillä kertaa siis saalis livahti poikien nenän ohi.

Pojat asettuivat nyt syömään välipalaansa ja katselivat tuon tuostakin ympärilleen, tutkien olisiko aluksen jäännöksiä vielä jäljellä. Mutta lumisade ei ollut jättänyt jälkeäkään koko aluksesta. Henri suuntasi kaukoputkensa merelle, nähdäkseen olisiko missään laivaa näkyvissä, mutta kaikkialla oli vain merta ja taivasta.

Sillä aikaa Baxter oli päästänyt alas lipun, joka syksystä alkaen oli liehunut rannalla. Se oli nyt repaleinen, tuulet ja sateet olivat sitä pahoin retuuttaneet. Sen sijalle nostettiin uusi lippu, jonka Baxter oli tuonut mukanaan luolasta. Samalla hän kiinnitti lipputankoon puulevyn, johon oli kirjoitettu muutamia tiedonantoja: missä päin ranskalaisluola sijaitsi ym.

Kotimatalla Robert ampui pari hyökkäystä, muuta kummempaa pojat eivät kokeneet, ja päivänlaskun aikaan he olivat taas kotona. Baxterilla ja Robertilla riitti juttuja hyljeparvista, joita he olivat nähneet Laivalahdessa, eivätkä he jättäneet Gordonia rauhaan ennen kuin hän lupasi panna toimeen suuren hylkeenajon heti kun sää sen sallii.

Vähitellen talvi läheni loppuaan. Syyskuussa oli vielä muutamia oikein ilkeitä rajuilmapäiviä myrskyineen ja raekuuroineen, mutta ne olivatkin talven viimeinen voimannäyte.

Sää kävi nyt leudommaksi, lumi alkoi sulaa, järven jääpeite ritisi ja ratisi ja halkeili viimein ristiin rastiin; pian purjehti suuria jäälauttoja hurjaa vauhtia alas virtaa myöten.

Ranskalaisluolassa asiat olivat hyvin. Yksikään pojista ei ollut sairas, kaikki olivat iloisia ja tyytyväisiä ja toimittivat uutterasti ja reippaasti päivätyönsä.

Syyskuun 10. päivänä oli puoli vuotta kulunut siitä päivästä, jolloin "Eteenpäin" ajautui Carrin saareen.

NELJÄSTOISTA LUKU

Matkalla

Lumi oli sulanut, mutta kevät viivytteli vielä tuloaan.

Joka aamu oli poikien ensimmäisenä ajatuksena: nyt ainakin on talvi tiessään, mutta pistäessään nenänsä ulos ovesta he huomasivat pian, että talvi yhä vielä oleili niillä main.

Ikävintä oli, että pahat säät karkottivat metsänriistan saaren toiselle puolelle, missä oli suojaisempaa. Seurauksena tästä Mokon täytyi yhtä mittaa turvautua suolalihatyynyreihin.

Uunit nielivät polttopuita mahdottomat määrät, pojat heittivät niihin halkoja yhtä mittaa, mutta ne vaativat yhä enemmän. Ja nyt, kun lumi oli sulanut, ei pöytäkään enää liukunut. Baxterin täytyi siis ajatella päänsä puhki saadakseen laivakelan hammasrattaista ja muutamista lankkupahasista syntymään jotain vaunujen tapaista. Yritys onnistui, mutta vielä puuttui hevonen, joka olisi ajoneuvoa vetänyt. Ikävä, ettei nandua millään keinoin saatu kesytetyksi. Se olisi ollut aivan riittävän vahva suoriutuakseen raskaimmastakin ajotyöstä. Mutta se oli yhtä raju kuin ennenkin, eikä kukaan enää luullut siitä kesyä tulevankaan, Jackia lukuun ottamatta. Hän oli näet kerta kaikkiaan saanut päähänsä, että siitä pitää tulla ratsu, ja eräänä päivänä hän näytti pojille nandunsuitset, jotka hän joutoaikoinaan oli ommellut purjekankaasta.

Kun päästiin lokakuuhun, sai aurinko vähän enemmän valtaa, ja nyt alkoivat puut ja pensaat taas hiljakeen vihannoida.

Ja viimein pantiin talvivaatteet säilöön.

"Kunpa meidän ei enää milloinkaan tarvitsisi pukeutua niihin!" sanoi Webb.

"Niin", sanoi William. "Minä näin viime yönä unta, että muuan laiva huomasi lippumme tuolla lahden törmällä, laski maihin ja otti meidät mukaansa. Jospa se uni toteutuisi!"

"Niin, jospa!" sanoi Gordon. "Mutta ellei niin käy, suoriudumme kyllä sittenkin. Muistakaa, että nyt lähenee aika, jolloin metsänriistaa on yllin kyllin. Niin Robert, sinä vilkuilet pyssyysi ja sinä pääsetkin metsälle, kunhan vain lupaat säästää ruutia."

"Säästää ruutia! Ikäänkuin metsästäjän alituisesti pitäisi ajatella vain sitä!" tiuskaisi Robert. "Mutta sinä ja Henri olette aina kimpussani siksi ettei minua huvita samanlainen saaliinpyynti kuin Williamia."

"Huvita?" toisti William. "Enpä totta tosiaan omaksi huvikseni viritä ansoja. Sen teen vain siksi, että sillä keinoin nopeimmin saan pyydetyksi jotain, joka täyttää sekä Mokon padat että meidän vatsamme."

"Niin, kullakin on omat ilonsa", sanoi Robert niskojaan keikauttaen, "mutta minä olen mielestäni liian hyvä mokomaan metsänkäyntiin". Ja jo seuraavana aamuna hän heitti pyssyn hartioilleen ja lähti metsälle löytääkseen jotain metsänriistaa. Suureksi ilokseen hän palasi kotiin aimo saalis laukussaan. Hän kertoi nähneensä koko joukon nanduja, mutta hänen ei onnistunut ampua niistä ainoatakaan.

"Ei niitä pidäkään ampua", sanoi Jack tosissaan, "niillä pitää ratsastaa. Niin, älkää naurako. Minäpä näytän teille nyt, että se käy aivan mainiosti päinsä."

Gordon koetti estää häntä, mutta Jack oli itsepäinen, ja hetkisen kuluttua Garnett ja Baxter seisoivat luolan suulla pitelemässä strutsia. Se sai valjaat ylleen ja viimein Jack kiipesi suurella vaivalla sen selkään.

"Päästäkää irti!" hän huusi, ja samassa silmänräpäyksessä suuri lintu lähti livistämään kuin tykin suusta. Jack veti vetämistään ohjaksista, mutta lintu ei ollut tietäkseen. Hetken aikaa pikku ratsastaja pysyttäytyi selässä pitelemällä kiinni strutsin kaulasta, mutta sitten lintu ravisti itseään ja — pöksis! — siinä venyi Jack maassa. Strutsi katosi puitten väliin.

Toiset pojat kiiruhtivat Jackin luo. He luulivat hänen vahingoittuneen, mutta hän oli tupsahtanut pehmeään ruohikkoon eikä ollut satuttanut itseään ollenkaan, häpesi vain aika lailla epäonnistunutta ratsastustaan.

Marraskuun ensi päivinä pojat päättivät, että osan heistä pikimmiten oli lähdettävä pitemmälle tutkimusmatkalle Vanhempainjärven länsirannalle.

5:ntenä päivänä Gordon, Robert, Baxter, William, Webb, Cross ja Jack lähtivät liikkeelle. Henri sitä vastoin jäi ranskalaisluolaan pitämään huolta pienemmistä.

Joka pojalla oli revolveri ja sen lisäksi Gordonilla, Robertilla ja Williamilla oli pyssyynsä sekä muutamia metsästyspuukkoja ja pari kirvestä. Baxter kantoi muutamia lassoja ja "bolaa"; nämä olivat viime aikoina tulleet hänen mieliaseikseen. Nyt hän sai näyttää, oliko hän niin harjaantunut niiden heittämiseen, että saattoi kaataa eläimen juoksusta.

Kumiveneen, jonka saattoi panna kokoon ja kantaa kädessä, Gordon otti niin ikään mukaan, siitä saattoi olla hyötyä matkalla.

Poikajoukko lähti kulkemaan pitkin järvenrantaa ja saapui tunnin kuluttua paikalle, jossa kasvoi niin korkeata heinää, että oli vaikea päästä sen läpi. Keskellä tätä ruohoviidakkoa, kuten Cross sitä kutsui, keksi Pan jotain, se kaiveli puolen tusinaa reikiä maahan. Varmaankin oli jokin eläin läheisyydessä. Robert tahtoi heti ampua erääseen reikään, mutta William esti häntä siitä.

"Odotahan vähän", hän sanoi, "niin saamme kyllä eläimen ulos laukaustakaan ampumatta".

"Kuinka sitten?" kysyi Webb.

"Autahan minua ensin kokoamaan läjä ruohoja. Kas niin! Nyt kasaamme sen tähän reiän eteen, ja sitten toisen läjän vielä tuon reiän eteen! Annapas minulle tulitikku, Gordon."

Nyt sytytettiin tuli ruoholajiin, eikä kestänyt kauan ennen kuin puoli tusinaa maamyryriä tukahduttavan savun ajamina pisti pienen kuononsa ulos raikkaaseen ilmaan. Jack ja Webb iskivät niitä nopeasti kirveillään, ja Pan päätti muutta mutkitta muutamien päivät, niin että vain yhden tai kahden onnistui paeta.

Jack tahtoi paistaa eläimet siinä samassa. Mutta Gordonin mielestä oli liian aikaista levätä nyt jo. Vasta kun he noin puoli tuntia olivat ponnistelleet korkean ruohikon läpi ja saapuneet paikalle, missä pieni puro virtasi järveen, he pysähtyivät. Jack sai nyt näyttää, kelpasiko hän kokiksi. Maamyryriä maistuivat mainioilta, ja pöytäjuomana heillä oli virkistävän raikas vesi, joka lorisi aivan heidän

jalkojensa juurella.

"Koetetaanko nyt kumivenettä?" kysyi Robert, kun viimeinen pala oli nielaistu.

"Päästäksemmekö puron yli? Ei, sen yli voimme kahlata", arveli Gordon.

Ja niin he saattoivatkin tehdä helposti, sen syvempi puro ei ollut. Vastakkaisella rannalla kävi maa yhä liejuisemmaksi, ja sen vuoksi heidän täytyi poiketa metsään, jossa kirjava lintuparvi lensi puusta puuhun täyttäen ilman iloisella viserryksellä. Korkealla ilmassa näkyi silloin tällöin kondori, korppikotka tai mahtava kotka.

Pojat kulkivat koko ajan pitkin metsän reunamaa. Iltapuolella, juuri kun he arvelivat että olisi ihanaa saada pian vähän lepuuttaa väsyneitä jalkojaan, he äkkiarvaamatta joutuivat taas virralle ja tällä kertaa sellaiselle, jonka yli ei voinut kahlata; se oli näet noin seitsemän metriä leveä ja näytti varsin syvältä. Gordon silmäili ranskalaisen merimiehen taskukirjakarttaa ja huomasi pian joen olevan siihen merkittynä. Se oli järven laskujoki ja virtasi mereen jonkin matkaa Laivalahdesta.

"Tähän meidän ehkä on paras leiriytyä", ehdotti hän. "Ja sitten meillä on syytä kutsua tätä virtaa Leirivirraksi. Vai onko jollakin teistä sopivampi nimi ehdolla? Eikö? Hyvä, kirjoitan siis tämän nimen muistiin."

Pojat istuivat nyt levähtämään puitten alle. Jackin täytyi paistaa viimeinenkin maamyyrä, ja se katosi siinä tuokiossa seitsemään nälkäiseen vatsaan tai oikeastaan kahdeksaan, sillä ei Pankaan halveksinut kelpo ateriaa. Sen jälkeen sytytettiin suuri nuotio, jota Robertin ja Williamin oli määrä pitää vireillä; se kyllä pelottaisi metsän pedot lähestymästä leiriä. Sitten pojat kietoutuivat vaippoihinsa, heittäytyivät ruohikolle pitkälleen ja vaipuivat pian uneen.

Seuraavana aamuna Gordon ensi työkseen levitti kumiveneen ja laski sen vesille. Kevyt vene ei kuitenkaan kannattanut useampia kuin yhden kerrallaan ja sen vuoksi täytyi sitoa köysi sekä sen keulaan että perään. Kun siis Gordon ensimmäisenä miehenä oli sauvonut itsensä vastarannalle, toiset hinasivat veneen takaisin. Sitten veneeseen astui Robert ja hänet lautattiin yli, ja vähitellen koko joukko oli kerääntynyt toiselle rannalle.

Pan ei tarvinnut venettä, se ui virran yli.

Ja sitten eteenpäin, yhä eteenpäin!

Nyt maa oli taas hyvää lujaa hiekkapohjaa, ja sinä aamupäivänä pojat saivat kuljetuksi pitkän matkan. Kello kymmenen he söivät välipalaa ja ohjasivat sitten jälleen kulkunsa pohjoista kohti.

Kahdentoista ajoissa pysähtyi Robert äkkiä ja sanoi kohottaen kaukoputken silmälleen:

"Nyt näen toiselle puolelle järveä."

Aivan oikein, tuolla hyvin kaukana häämötti todellakin tumma, vielä epäselvä juova näköpiirissä. Nyt oli kysymys vain siitä, ennättäisivätkö pojat sinne ennen pimeää. He astuivat reippaammin ja kulkivat aution hiekkarämaan läpi, joka ulottui yli koko Carrin saaren pohjoisosan. Noin kello kolmen ajoissa he saattoivat jotakuinkin selvästi nähdä, miltä vastakkainen ranta näytti. Muita eläviä olentoja ei ollut näkyvissä kuin merilintuja, ja niin pitkälle kuin silmä kantoi oli koko ympäristö autiota ja tyhjää.

Mikä onni pojille, ettei "Eteenpäin" ollut ajautunut tälle puolelle saarta.

Illan suussa Gordon ja hänen toverinsa saapuivat järven pohjoisimpaan kolkkaan. Sinne he pysähtyivät ja leiriytyivät yöksi. Mutta sen sijaan että heillä edellisenä iltana oli ollut niin mukava ja rauhallinen yösija pehmeässä heinikossa, heidän täytyi nyt tyytyä nukkumaan paljaalla hiekalla. Ja kun ei missään ollut puuta eikä ruohonkorttakaan, he eivät voineet tehdä nuotiota ja saivat siis tyytyä kylmään illalliseen.

Mutta kylmä liha luisti mainiosti alas, ja jokainen nukkui epämukavalla vuoteellaan niin sikeästi ja makeasti kuin pehmeimmillä untuvilla.

Ranskalaisluolassa eletty talvi oli saanut heistä jokaisesta lähtemään kaiken herkuttelun ja hemmottelun tarpeen.

VIIDESTOISTA LUKU

Heti kun päivä koitti ja pojat saattoivat kunnolla nähdä ympärilleen, he huomasivat hiekkaisen harjanteen, joka kohosi parinsadan askeleen päässä merestä. He kiiruhtivat sen kukkulalle ja näkivät sieltä, että erämaa ulottui aina mereen asti. Oli siis turha kulkea eteenpäin pohjoista kohti.

Robert ehdotti, että he lähtisivät kotiin toista tietä kuin olivat tulleet; saattoivathan he esimerkiksi kulkea pitkin järven oikeata rantaa, niin tulee sekini samalla tutkituksi.

Mutta siitä Gordon ei tahtonut kuulla puhuttavankaan. "Ei", hän sanoi, "silloin viipyisimme liian kauan matkalla, eivätkä Henri ja muut voi ymmärtää, minne olemme joutuneet. Ei, oikeanpuoleisen rannan jätämme toiseen kertaan. Mutta silti voimme kylläkin, kuten Robert ehdottaa, valita toisen tien kuin sen, jota tulimme. Mitähän, jos kulkisimme pitkin järvenrantaa Leirivirrälle asti, poikkeaisimme siellä sivulle ja vaeltaisimme metsän läpi rannikolle."

Pohdittuaan asiaa puolelta ja toiselta pojat suostuivat ehdotukseen. He nauttivat vähän aamiaista, kokosivat tavaransa ja lähtivät matkaan.

Sää oli ihana, ja jos se sellaisena pysyisi, he saattoivat olla kotona jo huomispäivänä. Kello yksitoista he menivät kumiveneellään Leirivirran yli ja lähtivät samoamaan halki metsän.

"Hei, herra bolametsästäjä!" ivaili Robert Baxteria. "Minun mielestäni voisit pian näyttää, mihin nuo korusi kelpaavat." Näin sanoen hän viittasi lassoon ja bolaan, jotka olivat kierrettyinä Baxterin vyötäisten ympäri.

Ja matkien serkkuaan Cross yhtyi heti pilkkaamaan Baxteria.

Gordonin täytyi vihdoinkin ruveta rauhoittamaan riidanhaluisia poikia. "Toistaiseksi ei ole ollut mitään eläintä, jota Baxter olisi voinut pyydystää välineillään", hän sanoi. "Eihän täällä näe ainoatakaan elävää olentoa paitsi lintuja, ja niitä varten bolat eivät suinkaan ole. Ei, mutta katsokaapas, tiedättekö mikä puu tuo tuossa on? Ettekö? Sehän on teepuu — ei se oikea, jota kiinalaiset viljelevät, mutta tämänkin puun lehdistä voi helposti keittää teetä."

Jokainen poimi kourallisen lehtiä ja pisti ne taskuunsa, myöhemmin he aikoivat panna toimeen varsinaisen teenkorjuun, tiesiväthän he nyt missä puut kasvoivat.

Sinä päivänä pojat eivät kokeilleet mitään erikoista, ja kun he illan suussa asettuivat leiriin, sanoi Baxter, että tänään ei tarvinnut montaa sanaa kirjoittaa päiväkirjaan. Mutta juuri tätä puhuessaan hän hypähti pystyyn, tarttui bolaansa ja nakkasi sen reippaalla heitolla puitten väliin.

Hän oli nähnyt muutamia eläimiä metsässä — mitä ne olivat, sitä hän ei tietänyt, mutta hänen mielestään ne näyttivät vuohilta.

Bola lennähti eläinten joukkoon ja kietoutui erään jalkoihin niin että se ei voinut seurata kumppaneitaan, jotka pelästyneinä pakenivat metsän tiheikköön. Gordon ja Baxter juoksivat nyt paikalle, ottivat eläimen kiinni ja sitoivat sen. Lisäksi he saivat kiinni sen kaksi vuonaa, jotka pysyttelivät emän turvissa.

"Kas, mikähän kameli tuokin on?" huusi Robert heille, kun he tulivat kuljettaen eläintä.

"Sehän on laama", sanoi Gordon. "Niin, juuri laama", hän toisti nähdessään Robertin ja toisten epäilevät katseet. "Se on kyllä hyvin vuohen näköinen, mutta te näette kyllä, että sillä on paljon korkeammat sääret, ja sitten sen villa on pehmeää kuin silkki. Niin, tämä on erityistä laamalajia, joka elää Etelä-Amerikassa. Olipa hauska, että Baxter pyysi sen elävänä, ja vuonat vielä lisäksi."

"Niin, tähän tuntuu olevan hienointa metsästystä tässä maassa", pilkkaili Robert. "Muuten minua kyllä haluttaisi koetella, miten kuula iskisi mokomaan roskaan."

"Mitä sinä löpöttelet, Robert", huudahti Gordon. "Voin kyllä käsittää, että sinua huvittaa ampua oikeata metsänriistaa. Mutta enpä tosiaan ymmärrä, kuinka tahtoisit ampua tuollaisen rauhallisen laamaemän, josta meillä on paljon enemmän iloa elävänä!"

Jo samana yönä Robert kuitenkin sai tyydyttää metsästyshaluaan. Noin kello kolmen ajoissa ajoi kova ulvonta, joka kuului jostain läheisyydestä, kaikki pojat makuulta.

Mikähän eläin se noin ilkeästi ulvoi?

"Kenties lauma petoeläimiä", arveli Robert. "Ehkä jaguaareja."

"Niin, tai puumia. Ne eivät ole aivan yhtä vaarallisia, mutta jos niitäkin sattuu kokonainen lauma, se ei totta vie ole leikin asia. Pyssynne ja revolverinne ovat kai käsillä. Kuulkaapa Pania. Ne lienevät nyt aivan lähellämme."

Puitten välissä oli kuitenkin liian pimeä, jotta olisi voinut nähdä vihollisen. Ja kuitenkin, eikö tuossa...? Siinä loisti kaksi pilkkua kammottavasti pimeydessä; varmaankin petoeläimen silmäpari.

Samassa tuokiossa pamahti Robertin pyssy, mutta siitä ulvonta vasta yltyi. Yhä lähemmäksi tulivat äänet. Aikoivatko pedot hyökätä leiriin?

Nyt ei auttanut vitkastella. Baxter sieppasi leimuavan kekäleén leirinuotiosta ja heitti sen tuijottavia silmiä kohti.

Se auttoi. Eläimet pötkivät pakoon täyttä karkua. Vähitellen niiden raivoisa ulvonta häipyi kaukaisuuteen.

"Onnea matkalle!" huusi Cross niiden jälkeen. "Kunpa ne eivät vain palaisi!" sanoi joku. "Eivät ne enää uskalla", arveli Robert. "Mutta katsotaanpa nyt, mitä hirviöitä ne olivat. Sen, jonka minun luotini kaatoi, pitäisi maata jossain täällä läheisyydessä."

Päivä oli vähitellen alkanut koittaa ja oli kyllin valoisaa, jotta pojat saattoivat lähteä etsimään Robertin saalista. Mutta minne eläin oli joutunut? He hakivat ristiin rastiin, mutta sitä ei näkynyt missään. Kutsuttiin Pankin avuksi ja se keksi pianikin jäljet, mutta ne johtivat syvälle tiheikköön, ja sinne ei Gordonin mielestä ollut yrittäminen. Niin jäi Robertilta hänen suureksi surukseen löytämättä hänen ampumansa jaguaari tai puuma tai mikä otus lie ollutkaan.

Ja kyllä saivat muut osansa siitä, että hänen metsästäjänarvoaan näin oli loukattu. Mutta Gordon oli niin järkevä, ettei ollut kuulevinaan Robertin hävyttömyyksiä.

Kuuden ajoissa he alkoivat taas päivämatkansa, jonka oli määrä päättyä ranskalaisluolaan.

Jack ja Webb saivat molemmat laamanvuonat kantaakseen, Baxter kuljetti emää, aivan kuin olisi vienyt sitä markkinoille. Gordon pelkäsi hiukan, että eläimet hidastaisivat heidän kulkuaan, mutta matka kävi kerrassaan mainiosti, ja he olivat jo kulkeneet aikamoisen taipaleen, kun he vähän vailla kello yksitoista pysähtyivät saadakseen jotain suuhunsa.

Syötyään aimo aterian he jatkoivat matkaansa kokematta mitään erikoista. Mutta iltapuolella, juuri kun Gordon oli katsonut kelloansa ja ilmoittanut kumppaneilleen sen olevan kolme, pamahti äkkiä laukaus.

Mistä se tuli?

Tietysti Robertin pyssystä. Hän oli muista hiukan edellä ja oli kai keksinyt jonkin saaliin. Samassa kuului hänen äänensä viidakon takaa, joka oli kätkenyt hänet toisten silmiltä: "Pitäkää varanne! Pitäkää varanne!" ja siinä tuokiossa ryntäsi eläin viidakosta.

Samassa sieppasi Baxter lassonsa ja heitti sen salaman nopeudella kohti eläimen päätä. "Hyvä, Baxter!" huusi Gordon, ja pieni poika oli todella suorittanut tehtävänsä hyvin. Silmukka oli heitetty sievästi aivan eläimen kaulaan, ja parissa tuokiossa Gordon ja Baxter olivat sitoneet otuksen lujasti kiinni puuhun.

Nyt saapui Robert juoksujalkaa paikalle. "Senkin peto pääsi käsistäni!" hän huusi vihoissaan, mutta samassa hän huomasi, että muut olivat olleet häntä onnellisemmat. "Mitä tuo hyödyttää?" hän kysyi. "Onko sekin sitä varten, että säästyisi laukauksellinen ruutia."

"Ei suinkaan!" vastasi Gordon. "Olemme pyytäneet sen elävänä, koska tarvitsemme sitä elävänä."

"Elävänä? Mihin tarkoitukseen?"

"Vetojuhdaksi" kuului vastaus. "Se on guanako, ja sen voi helposti kesyttää. Saatpa nähdä Jack, se ei metkuile kuten sinun nandusi."

Ja Gordon piti pienen luonnontieteellisen esitelmän guanako-eläimestä. Se on kamelin sukua, hän kertoi, vaikka se ei juuri sanottavasti kamelia muistuta. Varsinkin Argentiinassa sitä käytetään yleisesti ratsuna; se soveltuukin erinomaisesti tähän tarkoitukseen, notkea, sirorakenteinen ja nopsajalkainen kun on. Muuten se on rauhallinen eläin eikä tee kissallekaan pahaa.

"Mutta nyt saamme lähteä hyvää kyytiä livistämään, jos aiomme ennättää kotiin ennen iltaa", sanoi Gordon.

Jack tahtoi ratsastaa guanakolla, mutta siihen ei Gordon suostunut. Tosin ei ollut pelkoa siitä, että eläin olisi noussut takajaloilleen tai heittänyt ratsastajan maahan, mutta eihän koskaan tiedä mitä voisi sattua.

Noin kuuden ajoissa pieni karavaani lähestyi ranskalaisluolaa.

He näkivät pikku Costarin leikkivän aukon ulkopuolella. Nyt hänkin jo keksi heidät, sillä he kuuluivat hänen huutavan Henrille:

"Nyt he tulevat! Nyt he tulevat!"

Hetken kuluttua he olivat kotona, missä heitä tervehdittiin kaikuilla eläköönhuudoilla.

KUUESTOISTA LUKU

Joulu

Luolassa oli kaikki entisellään. Ei mitään tärkeitä ollut tapahtunut Gordonin ja hänen toveriensa poissa ollessa, niin että Henrin oli ollut varsin helppo ylläpitää järjestystä uudisasukasyhdyskunnassa.

Ainoa, mikä aiheutti hänelle huolta ja päänvaivaa oli hänen veljensä Paulin raskasmielisyys. Mikähän suru painoi tuota ennen niin reipasta poikaa?

Henri koetti puhua hänen kanssaan kahden keskenkin saadakseen siitä selvää, mutta turha vaiva, Paul ei ilmaissut mitään. Kun isovehi kysyi, oliko hän tehnyt jotain pahaa, hän vastasi vain, että Henri kyllä kerran saa sen tietää, sillä hän antaa anteeksi, mutta toiset...

"Entä sitten? Toiset... Mitä toiset?"

Mutta Paul ei sanonut sen enempää.

Heti seuraavana päivänä Gordonin retkikunnan kotiintulon jälkeen, marraskuun 9:ntenä, ryhdyttiin rakennuspuuhiin. Laamat ja guanako tarvitsivat välttämättä tallin ja siihen kuuluvan aitauksen. Baxter oli rakennusmestarina ja työnjohtajana. Hän osasi mainiosti panna vauhtia toisiinkin ja sai heidät käyttämään sahaa ja kirvestä niin näppärästi kuin olisivat olleet taitavia puusepänkisällejä jok'ainoa. Aitaus tehtiin niin vahvaksi, että se hyvin saattoi suojella petoeläimiltä. Itse talli rakennettiin aluksen lankuista, katto tehtiin tervatusta purjekankaasta, joka kesti sadetta ja lunta. Kun rakennus valmistui ja guanako ja laamaemä vuohineen olivat muuttaneet siihen, annettiin eläinten hoito ja rehun hankkiminen Jackin ja pikku Garnettin toimeksi. Sen lisäksi heidän piti parhaansa mukaan koettaa kesyttää ne.

Garnett varsinkin oli kovin innostunut tehtävänsä. Kaiket illat hänen nähtiin istuvan tallissa rakkaiden kasvattiensa luona huvittamassa niitä kaikilla niillä sävelillä, joita hän hanurillaan osasi soittaa. Hän arveli näet, että eläimet siten helpommin kesyyntyivät.

Suureksi ilokseen hän sai pian useampia kuulijoita. Eräästä salahaudesta saatiin näet vielä yksi guanako, ja muutamana päivänä onnistui Baxterin ja Williamin — viimeksi mainittu oli nyt myös ruvennut harjoittamaan bolanheittoa — saada kiinni laamapari, koiras ja naaras.

William ja pari muuta poikaa virittivät myös ahkerasti ansoja ja satimia ja tarkastivat niitä joka päivä. Vähitellen he saivat pyydystetyksi koko joukon peltokanoja, fasaaneja, trappeja ym., ja ne linnut, joita Moko ei heti ottanut hengiltä ja pannut vartaaseen, joutuivat kanatarhaan, jonka Gordon oli laittanut aitauksen nurkkaan. Sen hoito oli uskottu Edvardille ja Tom Jenkinsille.

"Kunpa meillä vain ei olisi niin kovin niukalti sokeria", sanoi Moko joskus. "Silloin voisin leipoa kakkuja; munia ja maitoahan meillä on yllin kyllin."

Jack pani Mokon sanat korvan taakse. Hän tutki näet yhä uutterasti "Robinson Crusoeta" ja tästä erinomaisesta kirjasta hän tiesi, ettei ollut lainkaan mahdotonta löytää jotain ainetta, jota saattoi käyttää sokerin asemesta. Eräänä päivänä hän keskusteli Gordonin kanssa asiasta, ja Gordon arveli hänen olevan oikeassa: silmät auki vain, niin kyllä löydettäisiin, mitä puuttui.

Ja aivan oikein! Kun Gordon kerran saapui kotiin metsästä, hän kutsui Jackin luokseen ja vei hänet

muutamien puiden luo, jotka kasvoivat jonkin matkan päässä luolasta.

"Tässä näet, Jack! Nämä ovat sokerilehmuksia! Odotapas kun otan veitseni ja leikkaan sillä runkoon, kas noin, valuu nestettä, näetkö? Se on sokeria!"

Ja niin todella olikin. Tietysti ei tämä sokeri ollut yhtä makeata kuin oikea sokeri, joka valmistetaan sokeriruo'osta tai sokerijuurikkaasta, mutta sitä sopi mainiosti käyttää taloudessa.

Keväällä Webbille ja Williamille tuli taas kiire virittää ansojaan. Robert kävi myös uutterasti metsällä; eräänä päivänä hän ampui haisunäädän ja toi sen kotiin laukussaan.

"Katsokaapas, minkä venkaleen olen nitistänyt!" hän sanoi toisille.
"Eikö sillä ole kaunis turkki?"

"Onpa kyllä!" sanoi Edvard. "Mutta hyi kuinka se haisee! Mitenkä eläin itse voi sietää hajuaan!"

"Se on siihen tottunut", tuumi Jack. "Mutta mitä oikeastaan teemme tällä eläimellä, Robert? Olisipa totta vie paljon parempi, jos saisit käsiisi jotain vihanneksia — niitä tarvitsemme eniten."

Ja siinä Jack oli oikeassa. Muita vihanneksia ei näet ollut saatavissa kuin metsäselleriä, jota kasvoi järven rannalla. Ja oikeastaan Robertin olisi ollut viisainta hiukan säästää ruutia, se hupeni pelottavasti varastosta. Kätevä Baxter oli sitä paitsi keksinyt tehdä saarnesta jousia ja putkista nuolia, joiden kärkenä oli rautanaula. Näillä jousipyssyillä William ja Cross oppivat pian ampumaan melko taitavasti ja toivat usein kotiin aika lailla pientä metsänriistaa. Tietysti he eivät voineet olla Robertin kiusaksi kehumatta, kuinka paljon ruutia he tällä tavoin säästivät.

Mutta eräänä päivänä tehtiin keksintö, joka oli oikein mieluinen Robertille. Gordon huomasi näet, että ketut ja sakaalit eivät antaneet ansojen olla rauhassa öisin, vaan anastivat sukkelasti kaikki pikkueläimet, jotka olivat joutuneet satimeen. Tehdäkseen lopun moisesta rosvouksesta Gordonin täytyi kuin täytyikin antaa pari tusinaa panoksia Robertille ja toisille pyssymiehille. "Mutta pitäkää varanne, ettette niitä turhanpäiten ammuskele!" hän sanoi.

Sitä hänen oli turha pelätä, arveli Robert: "Kyllä me pehmitämme sekä Repolaisen että sen seuralaiset niin perinpohjaisesti, ettei ansoista enää vähään aikaan näpistellä."

Pimeän tullessa Robert, Henri, William, Baxter, Webb, Cross ja Jack asettuivat väijyksiin viidakkoon järven rannalle. Mutta keskiyö joutui, ennen kuin mitään sen kummempaa oli tapahtunut. Silloin Robert äkkiä viittasi pimeyteen, ja nyt nähtiin kokonaisen kettulauman ohjaavan kulkunsa järvelle. Henri laski ne — yksi, kaksi, kolme... kymmenen, yksitoista... kuusitoista, seitsemäntoista, kahdeksantoista. Kahdeksantoista kettua siinä oli. Kun ne saapuivat järven rannalle ja aikoivat ruveta juomaan, antoi Robert merkin toisille. Seitsemän pyssyä pamahti, ja neljä viisi kettua kellahti maahan; toiset pötkivät pakoon minkä kypälistä lähti, mutta niidenkin joukossa oli monta haavoittunutta ja ne löydettiin aamulla kuolleina metsästä.

Metsästystä jatkettiin vielä kolmena yönä, mutta siihen päättyikin kettujen vierailu. Kaatuneitten eläinten nahat käytettiin matoiksi tai niistä neulottiin vaatteita. Mutta nyt olivat sekä kynttilät että öljy loppumaisillaan. Eipä muuta neuvoksi: muutamien hylkeiden Laivalahdessa täytyi heittää henkensä, jotta pojat saisivat hylkeenrasvaa lamppuihinsa ja lyhtyihinsä.

Eräänä päivänä vedettiin kärryt esille jo ani varhain aamulla, ja niiden eteen valjastettiin molemmat guanakot, joita Jack ja Garnett viime aikoina olivat harjoittaneet käyttämään valjaita. Kärryihin kuormattiin ampumatarpeita, aimo eväspussi, kaikenlaisia työaseita ja suuri kattila sekä muutamia tyhjiä tynnyreitä, joihin hylkeenrasva oli määrä kaataa.

Kymmenen ajoissa metsästysseurue saapui rannalle, jonka edustalla hylkeitä tuhansittain pyöriskeli karien välissä. Sitä myöten kun aurinko kävi paahtavammaksi, ryömi yhä useampia näitä hauskoja otuksia rantaäärälle. Täällä oli Gordon, Robert ja muutamia muita suurempia poikia väijyksissä odottamassa vain sopivaa hetkeä laukaistakseen. Moko ja pikkupojat eivät saaneet ottaa osaa metsästykseseen, heidän tuli vain pitää huolta vaunuista ja "hevosista".

Robert älysi heti, että ensinnäkin oli kaikin mokomin estettävä hylkeitä pääsemästä takaisin mereen. "Meidän on katkaistava niiltä paluutie", hän sanoi ja niin puikahtivat hän ja hänen toverinsa alas rantaan hiiviskellen hiljaa ja varovasti karien lomitse, kunnes he muodostivat ampumaketjun pitkin rantaäärästä.

Sitten Gordon antoi merkin, ja samassa tuokiossa pamahtivat pyssyt, ja kaiku vastasi nopeasti korkeilta töyräiltä.

Kaikki laukaukset osuivat. Ne hylkeet, jotka eivät olleet saaneet lyijyä nahkaansa, kääntyivät

pelästyneinä ja tulla kuppuroivat vettä kohti minkä jaksoivat. Mutta Robert pani vauhtia metsästystovereihinsa, ja pökertyneet eläinrukat kohtasi sellainen luotisade, että kokonainen tusina hylkeitä joutui metsästäjien saaliiksi.

Iltapuolella Moko sytytti tulen kahden valtavan kivilohkareen väliin, täytti kattilan puoleksi vedellä ja nosti sen tulelle. Sitten ammutut hylkeet leikattiin kappaleiksi ja lihaa keitettiin niin kauan, että rasva kohosi vedenpinnalle.

Tällainen hylkeenrasvan keitto oli isotöistä hommaa; seuraava päiväkin meni siihen, mutta kylläpä pojilla sitten olikin rasvaa koko talven varalle. Paluumatka ranskalaisluolalle sujui onnellisesti.

Nyt oli joulukynnysellä.

Moko ja Jack paistoivat ja keittivät hiki päässä ja Baxter ja William koristivat luolaa niin monella lipulla ja viirillä kuin vain käsiin saivat.

Joulupäivänä ja Tapanina kaikki työ saarella lepäsi ja varhain aamulla pienet laivatykit ampuivat tervehdyslaukauksia joululle. Koska sää oli kaunis, lähtivät kaikki aamupäivällä pitkälle hauskalle kävelyretkelle, ja kotiin tultuaan heillä oli mainio ruokahalu. Mutta jopa jyrähtikin pian taas tykinlaukaus ilmoittaen, että pöytä oli katettu.

Hetkisen kuluttua kaikki istuivat suuren pöydän ympärillä. Maukkaiden ruokalajien keskellä kohosi kaunis, pienillä Englannin, Amerikan ja Ranskan lipuilla koristettu joulukuusi.

Pöydässä pidettiin monta puhetta. Henri puhui "saaren mahtavalle hallitsijalle, presidentti Gordonille", ja tämä vastasi puheeseen kohottaen eläköönhuudon pikku yhdyskunnalle. Kauniin, lämpimän sanoin hän johdatti toveriansa mieleen Uudessa Seelannissa olevat omaiset, jotka hekin nyt viettivät joulua tietämättä mitään rakkaista pojistaan.

Costarkin nousi puhumaan. Ikäistensä puolesta hän kiitti isoja poikia — erittäinkin Gordonia ja Henriä — kaikesta siitä huolenpidosta ja rakkaudesta, jota he olivat heille osoittaneet.

Kaikuva eläköön seurasi Costarin puhetta. Vain yksi oli vaiti, Robert.

SEITSEMÄSTOISTA LUKU

Henri, Paul ja Moko

Vanhan vuoden viimeinen viikko kului umpeen, ja koitti uusi vuosi, 1891. Ei sellaisena kuin täällä, vaan lämpimänä ja kesäisenä; sillä vuodenvaihde sattuu eteläisellä pallonpuoliskolla keskelle kuuminta kesää.

Melkein kymmenen kuukautta oli kulunut siitä, kun "Eteenpäin" haaksirikkoutui saaren autiolle rannalle. Tämä aika oli ollut vaikea, paljon oli ollut raatamista ja työtä, monta pettymystä oli koettu, monta ikävää kärsitty. Mutta sittenkään ei pojilla ollut valittamisen syytä, sillä onnettomuudessakin oli onni heitä seurannut, niin että he nyt saattoivat elää rauhassa ja levossa, heillä oli jokapäiväinen leipänsä ja vielä vähän enemmänkin.

Vähän väliä heitä kuitenkin ahdisti tärkeä kysymys: "*Milloin pääsemme täältä?*" Mutta kukaan ei vielä voinut vastata siihen. Ei ollut muuta neuvoa kuin odottaa kärsivällisesti, mitä kohtalo oli tuova mukanaan.

Ennen talven tuloa oli paljon työtä. Kaikkein ensiksi oli suojeltava kotieläimiä kylmältä. Sen vuoksi tiivistettiin tallia ja siihen rakennettiin uuni. Koko tammikuun oli siinä työtä yllin kyllin Henrille, Baxterille, Jackille ja Mokolle.

Mutta kylmyys ei ollut ainoa vaarallinen vihollinen: nälänkään kanssa ei ollut leikkiminen. Sen vuoksi Robertin ja toisten innokkaiden metsämiesten täytyi joka päivä panna parastaan kootakseen ruokavaroja taloon. Määrätyllä kellonlyömällä tarkastettiin satimet ja ansat ja Moko sai aamusta iltaan hyöriä lihan savustamisessa ja suolaamisessa.

"Kuulepas Gordon", virkkoi Henri eräänä päivänä. "Kartta, joka meillä on, tuntuu kyllä oleva jokseenkin täydellinen, mutta eiköhän olisi kuitenkin parasta hieman tutkia saaren itäosaakin? Kuka

tietää, vaikka voisimme kaukoputkillamme nähdä maata jossain."

"Ehkäpä", arveli Gordon. "Mutta annahan kuulua, mitä meidän sinun mielestäsi pitäisi tehdä."

Henri lausui nyt ehdotuksensa. Moko ja hän sekä yksi tai kaksi muuta poikaa astuisivat veneeseen ja purjehtisivat järven toiselle rannalle.

"Niin, sinä ja Moko", keskeytti Gordon hänet. "Mutta kutka muut? Etkö voi tyytyä vain yhteen?"

"Se käy kyllä päinsä", arveli Henri.

"Sitten sanon sinulle jotain", virkkoi Gordon, "annetaan Robertin tulla mukaan! Tällaisella retkellä voi teistä, sinusta ja hänestä, ehkä tulla hyvät ystävät, ja sillä on paljon voitettu."

"Olet oikeassa, Gordon. Aivan oikeassa. Mutta on kuitenkin toinen, jonka mieluummin ottaisin mukaani."

"Kuka sitten?"

"Veljeni Paul. Tiedät, kuinka kummalliseksi hän on tullut. Hänen omaatuntoaan painaa jokin, mutta tähän saakka en ole saanut siitä selvää. Jos saisin hänet mukaani purjehdusretkelle, voisin oikein kahden kesken puhella hänen kanssaan ja ehkäpä saisin hänet kertomaan huolensa."

Gordon oli heti samaa mieltä, ja niin päätettiin, että Paul tulee kolmanneksi veneeseen.

Muutamia päiviä tämän jälkeen vene pantiin purjehduskuntoon, ja aamulla helmikuun 4:ntenä Henri, Paul ja Moko lähtivät purjehdusretkelleen. He ottivat mukaansa kaksi pyssyä, kolme revolveria, kolme matkavaippaa sekä runsaasti ruokaa ja juomaa. Sitä paitsi Henri kätki taskuunsa tekemänsä jäljennöksen ranskalaisen merimiehen kartasta.

Purje nostettiin, Moko tarttui peräsimeen, Henri hoiti jalusnuoraa. Ilma oli ihana ja vene liukui lauhassa lounaistuulella yli kareilevan vedenpinnan. Mutta kun he olivat tunnin ajan purjehtineet, tyyntyi tuuli, ja nyt täytyi Henrin ja Mokon kummankin tarttua airoon. Paul taas istui pitämään perää. Sitä hän ei koskaan ennen ollut tehnyt, mutta eipä kestänyt kauan ennen kuin hän oppi sen.

Kello kolmen ajoissa oltiin puolitiessä, ja nyt saattoi Moko kaukoputken avulla nähdä maata, matalan, metsän peittämän rannan. Moko ja Henri soutaa ahersivat uskollisesti, ja hitaasti vene liukui eteenpäin. Kyllä siinä oli vetämistä, sillä ilma oli polttavan kuuma. Viimein oltiin kuitenkin perillä. Vähän yli kuuden vene laski rantaan paikalle missä järvi purki vetensä pienen virran kautta.

"Katsokaahan", virkkoi Henri osoittaen karttaa, "tämä virta on merkitty tähänkin. Mitä tässä sanotaan? I, t,... niin, *Itävirraksi* on maanmieheni sen nimittänyt. Sehän onkin varsin sattuva nimi, otetaanko se käyttöön?"

"Otetaan vain!"

Sitten pojat astuivat maihin, kiinnittivät veneen puuhun, heittäytyivät ruohikkoon ja tarttuivat eväisiinsä. Aterioituaan he kietoutuivat vaippoihinsa ja painuivat nukkumaan.

Seuraavana päivänä he purjehtivat edelleen Itävirtaa alas. Virta oli vuolas, ja Henri pelkäsi että he yhtäkkiä saattaisivat joutua jonkin putouksen pyörteisiin.

Koko aamupuolen he antoivat virran kuljettaa venettään pitkin uomaa sen suuta kohti. Ainoastaan kerran he pysähtyivät astuakseen joen rannalle. Henri oli näet huomannut muutamia puita, joita hän ei ollut nähnyt siitä asti kun lähti Uudesta Seelannista, nimittäin pinjoja eli ruokamäntyjä.

Hän tuli hyvin iloiseksi nähdessään ne ja riensi Paulin seurassa maihin. He keräsivät koko joukon maahan pudonneita pinjankäpysiä. Ranskalaisluolassa ne varmaankin olivat tervetullutta tavaraa, niiden sydämet maistuivat näet erinomaisilta ja sisälsivät öljyä.

Noin tuntia ennen päivällisaikaa pojat huomasivat ensimmäisen kylmän tuulahduksen mereltä, ja vähän myöhemmin he näkivät keulan puolella sinisen juovan, joka selvästi kertoi, että nyt he lähestyivät joen suuta.

Pian he olivatkin rannikolla. Täällä oli kaikki aivan erinäköistä kuin sillä puolen Carrin saarta, jossa "Eteenpäin" aikoinaan oli tehnyt haaksirikon.

"Jumalan kiitos, ettemme ajautuneet tänne", huudahti Moko nähdessään epätasaisen, kallioisen rannan.

Henri kohotti kaukoputken silmälleen ja tähtäsi yli meren. Mutta turhaan, kaikkialla oli vain vettä ja ilmaa, maata ei missään näkyvissä!

Tämäkin toivo oli siis pettänyt.

"Emmekö siis koskaan keksi mitään keinoa päästä täältä pois?" huudahti Henri puristaen nyrkkiä merelle.

"Keksimme kuin keksimmekin!" virkkoi Moko, joka koetti kääntää asian leikiksi, saadakseen eloa molempiin toisiin. "Mutta nyt emme viitsi vaivata päätämme sillä", hän lisäsi. "Nyt tahdomme jotain suuhumme."

Sitten he aterioivat ja kiersivät kerran ympäristön. Seutu oli pelkkää metsää ja vilisi metsän riistaa, niin että Henrin oli varsin helppo ampua pari peltokanaa illalliseksi. Kävelyllään pojat saapuivat korkealle kalliotöyräälle, josta oli laaja näköala melkein yli koko saaren. Lännessä näkyi suuri metsä, joka ulottui Vanhempainjärvelle asti. Etelässä oli hiekkasärkkä toisensa vieressä ja siellä täällä kuusimetsikkö, joka tummana kohosi hiekkasärkkien keltaiselta pohjalta. Pohjoisessa kohtasi silmä vain suunnattoman hiekkatasangon, joka ulottui mereen asti. Ja luoteessa niin, mitä olikaan tuo tuolla kaukana?

"Katsohan Henri!" huudahti Moko viitaten merelle. "Käytä kaukoputkea, no, mitä näet?"

Mutta Henri ei voinut päästä selville siitä, mitä se oli. Se näytti valkoiselta pilkulta. Oliko se ehkä vain pilvi? Ei taivas niin sees ja kirkas... Olisiko se vuori?...

Samassa pilkku katosi. Aurinko oli painunut vähän alemmaksi. Kaikki olikin siis ollut vain kangastusta.

Ja kuitenkin Henri ei voinut vapautua ajatuksesta, että tässä ehkä sittenkin oli jonkinlainen toivonkipinä, että tuolla kaukana ehkä pelastus viittasi heille.

Palattuaan takaisin Itävirran suulle, jonne vene oli kiinnitetty, pojat sytyttivät nuotion ja alkoivat paistaa peltokanoja.

Illallisen jälkeen Henri kulki vähän edestakaisin pitkin rantaa, ja Paul seurasi häntä. Sillä aikaa Mokolla oli tilaisuus koota pinjankäpyjä, joita oli runsaasti joen vasemmalla rannalla.

Pimeään tullessa pieni laivapoika oli koonnut sylillisen näitä maukkaita hedelmiä. Hän kääntyi nyt takaisin veneen luo, mutta ei nähnyt missään veljeksiä.

Mihin he olivat joutuneet?

Hän kuulikin jo heidän äänensä, he eivät siis olleet kaukana. Aivan oikein, tuolla hän jo näki heidät jonkin matkan päässä rannalla.

"Kuulkaa, Henri ja Paul!" hän huusi heille. Hän aikoi ehdottaa, että he kaikki kolme nyt menisivät nukkumaan. Mutta he eivät kuulleet häntä.

Hän aikoi rientää heidän luokseen ja lähti juoksemaan. Mutta samassa hän näki Paulin lankeavan polvilleen veljensä eteen, joka nuhteli häntä ankarasti.

Moko saattoi selvästi kuulla jokaisen sanan. Paul oli vihdoinkin kertonut Henrille, mikä häntä vaivasi.

"Vai niinkö se olikin!" huudahti Henri. "Sinä siis olet syypää tähän kaikkeen."

"Älä ole vihainen minulle, Henri", rukoili pikku poika ja itki epätoivoisena. "Sinun täytyy antaa minulle anteeksi! Kuuletko?"

Mutta Henri oli leppymätön. "Kyllä nyt ymmärrän, miksi arastelet tovereitasi ja häpeät heitä. Mitä sinä teet, kun he kerran saavat tietää tämän kaiken?"

Sen verran Moko kuuli, ja vielä enemmänkin. Ensin hän aikoi olla mistään tietämättä, mutta kun hän ja Henri vähän ajan perästä kohtasivat toisensa veneen luona, ei hän voinut teeskennellä, vaan sanoi Henrille suoraan kuulleensa kaiken, mitä Paul oli puhunut.

"Mitä ihmettä! Kuulitko sinä...?"

"Kuulin kyllä, mutta en kerro kenellekään!"

"Onko se miehen sana?" kysyi Henri.

"On", vastasi Moko, ja molemmat pojat löivät kättä. Mutta Paul-poloinen istui yksin ja hylättynä suurella kivellä ja vuodatti katkeria kyyneliä.

Kellon käydessä kymmentä vesi alkoi nousta ja nousuveden avulla veneen oli varsin helppo viilettää takaisin virtaa ylös. Vasta keskiyöllä läheni pakoveden aika, ja silloin ei vene enää päässyt kulkemaan. Sen vuoksi he kiinnittivät sen, astuivat maihin ja laskeutuivat nukkumaan. Päivän valjetessa nousuvesi auttoi uudelleen heitä eteenpäin, ja jo kello yhdeksän tienoissa he saapuivat järvelle. Nyt Moko nosti purjeen, ja hilpeästi halkaisi vene aaltoja navakassa aamutulessa. Iltapuolella kolme matkamiestä saapui taas kotiin.

KAHDEKSASTOISTA LUKU

Vaali

Henri ei kertonut Paulin tekemästä tunnustuksesta kenellekään mitään, ei edes hyvälle ystävälleen Gordonille. Sitä vastoin hän kuvaili tarkoin, mitä hän, Paul ja Moko muuten olivat kokeneet ja nähneet saaren itärannalle tekemällään retkellä. Hän ei unohtanut kertoa valkoisesta pilkusta, jonka he olivat nähneet kaukana merellä; hänen mielestään oli paras koettaa ratkaista tämä arvoitus joskus.

Nyt oli käynyt päivänselväksi, että Carrin saari oli aivan yksinäinen ja että kymmenet mailit erottivat sen lähimmästä manteresta tai saaresta, ja kaikki pojat suurimmasta pienimpään huomasivat, että nyt oli täysi tosi edessä. Taistelu olemassaolosta heidän oli kestettävä aivan yksin, omaan itseensä luottaen, kenenkään muun apua ei ollut odotettavissa.

Henri oli aina ensimmäisenä toimimassa yhteiseksi hyväksi. Ja Gordonin terävä silmä huomasi pian, että Henri nyt sälytti pikkuveljensä hartioille paljon enemmän työtä kuin ennen. Kun vain oli suoritettava jotakin, joka kysyi rohkeutta ja tuotti vaaraa, piti Henri aina huolta siitä, että työ joutui Paulin tehtäväksi. Ja pikku poika ei koskaan ollut vastahakoinen, päinvastoin hän oli aina valmis ryhtymään, voisi melkein sanoa, että hän olisi mielellään mennyt tuleen heidän kaikkien puolesta, jos se olisi ollut välttämätöntä.

Gordon ymmärsi yskän: Henri oli siis päässyt veljensä salaisuuden perille.

Helmikuu oli oikea suolauskuukausi pikkuyhdyskunnassa. Kaikki järvestä pyydytyt lohet suolattiin. Mutta mistä saatiin suolaa? "Baxter & Paul Martinet'n suolatehtaasta", jonka molemmat pojat olivat perustaneet Laivalahden luo. Tehtaan toiminta ei ollut kovinkaan monimutkainen — oli vain kaivettu syvennys hiekkaan, ja kun merivesi haihtui jäi suola jäljelle.

Tärkeimmistä maaliskuun tapahtumista mainittakoon löytöretki, jonka neljä poikaa teki saaren eteläpäässä oleville soille.

Robert oli mukana tällä matkalla ja oli seitsemännessä taivaassa nähdessään niin paljon metsänriistaa, missä tahansa he kulkivat. Ja kyllä Pan sai käyttää käpäliään! Sen täytyi tietysti loikkia niityille ja soille kaikkien metsähanhien, kurppien ja kurmitsojen jäljissä, jotka kaatuivat Robertin ja hänen toveriensa laukauksista.

Parin seuraavan viikon ajalla pojat lähtivät miltei joka päivä metsään mukanaan kärryt, joiden eteen kaksi guanakoa oli valjastettu. Kun he palasivat kotiin, oli kuorma täynnä oksia ja risuja, jotka varattiin polttopuiksi talvea varten.

Gordon piti kuitenkin huolen siitä, ettei kukaan kesken kaikkea kiirettäkään laiminlyönyt oppitunteja. Isot pojat olivat pikkupoikien jokapäiväisiä opettajia, ja siten edistyivät kaikki, sekä suuret että pienet. Robert toimi myös tässä uudessa "Carrin koulussa", mutta hän ei voinut olla hiukan mahtailematta etevyydellään, ja siksi hänen luokkansa ei oikein pitänyt hänestä. Mutta olisipa vain joku uskaltanut hänelle sanoa, ettei hän ollut yleisesti rakastettu. Hän kun kuvitteli olevansa heistä kaikista eniten suosiossa. Hän oli aivan varma siitä, että kun uudisasukkaat ensi kerran valitsevat itselleen johtajan, tulee vaalissa voittajaksi hän eikä kukaan muu. Kuitenkaan ei ollut oikeastaan ketään muita kuin William, Cross ja Webb, jotka olisivat antaneet äänensä Robertille.

Jo ennakolta saattoi helposti päättää, ettei Gordonia valittaisi uudestaan. Useimmat pitivät kyllä hyvinkin paljon hänestä, mutta kuitenkin pikkupoikien mielestä hän oli liian ankara. Hän torui aina kun joku poloinen oli tahrannut tai repinyt nuttunsa. Vaikkapa vain nappikin olisi puuttunut, oli hänellä aina

nuhdesaarna valmiina. Sitten hän oli kovin sita lupapäivien suhteen, eikä tullut kysymykseenkään että hän joskus olisi antanut Mokon valmistaa jotain oikein herkullista. Puhumattakaan siitä, että yksi ja toinen pojista tuon tuostakin pistettiin "koppiin" rangaistukseksi laiskuudesta tai tottelemattomuudesta! Todellakin, moni seikka esti Gordonin valitsemista uudelleen.

Entä Henri! "Pyh, Henri, hänet minä kyllä voitan!" kehuskeli Robert aina, kun joku tuli maininneeksi, että reipas ja suosittu ranskalainen hyvinkin saattoi kohota Gordonin seuraajaksi. Mutta kaikessa hiljaisuudessa Robertia kuitenkin vaivasi se, että Henri oli voittanut niin monen suosion.

Sen vuoksi hän ei voinutkaan koskaan pysyä aisoissa, vaan oli kerran toisensa jälkeen kilpailijansa niskassa. Eräänä päivänä, kun koko poikaparvi oli kiihkeässä jalkapallo-ottelussa kentällä luolan ulkopuolella, molemmat vastustajat olivat täydellä todella käydä toistensa kimppuun. Robert väitti nimittäin, että Henri oli harjoittanut petosta pelissä, ja sitä ei Henri tietenkään, kunniastaan arka kun oli, voinut sietää. Hän tarttui Robert-herraa kauluksesta ja tahtoi tapella hänen kanssaan, mutta ennen kuin he oikein ennättivät käydä toisiinsa käsiksi, astui Gordon väliin.

"Mitä nyt?" hän kysyi.

"Hän väittää, että minä olen pelannut väärin", selitti Henri. "Ja se ei ole totta."

"Siinä nyt kaikki kuulette", huusi Robert raivoissaan. "Hän väittää, että minä valehtelen. Pitääkö minun kärsiä sellaista?"

Gordon mietti hetken aikaa, katseli vuoroin toista, vuoroin toista poikaa, ja sanoi sitten: "Minä en usko, että Henri on alkanut riitaa, sen vuoksi."

"Niin tietysti!" keskeytti Robert hänet pilkallisesti naurahtaen. "Tietysti! Henri on aina viaton kuin kapalolapsi! Aina pidät sinä hänen puoltaan, Gordon! *Minä* sitä vastoin — minä olen aina väärässä! Tässä maassa noudatetaan tosiaan kaunista oikeutta!"

"Sinä erehdyt, Robert", vastasi Gordon. "Minä en pidä enempää yhden kuin toisenkaan puolta. Minä tuomitsen vain sen mukaan, kuka on oikeassa, kuka väärässä."

"Hyvä! Anna siis Henrin ja minun tapella!" intti Robert. "Sillä tavoin ratkaisemme asian parhaiten."

Mutta sentapaisesta oikeudenkäynnistä Gordon ei tahtonut kuulla puhuttavan. Hän käski molempien taistelunhaluisten poikien pysyä alallaan, ja niin vältettiin rajuilma suurin piirtein sillä kertaa. Mutta ukkosta oli yhä ilmassa, ja Robert sekä hänen kolme uskollista liittolaistaan punoivat entistä kiihkeämmin salajuonia Gordonia ja varsinkin Henri Martinet'ta vastaan.

Sillä aikaa alkoi talvi jo vähitellen kolkuttaa oveen. Toukokuu toi ensimmäiset tuimat säät mukanaan, ja sekä ranskalaisluolassa että Panin arkihuoneessa ja tallissa täytyi pistää tulta uuniin, muuten olisi miltei jäänyt.

Ja ulkonakin saattoi huomata talven lähestyvän. Päivä päivältä harveni saaren lintumaailma; joukottain linnut lensivät pois etsimään lauhkeampaa kotia Amerikan mantereelta.

Jospa olisikin siivet kuin linnuilla, jotta voisi lentää kauas avaraan maailmaan, ihmisten ilmoille! Mutta Henrin mieleen juolahti kuitenkin jotakin, jonka saattoi tehdä. Saattoihan käyttää muuttolintuja sanansaattajina. Pojat vangitsivat joukon tervapääskyjä, joiden pesät olivat olleet itse luolassa. Kunkin kaulaan sidottiin pieni nahkapussi, johon Henri pani paperilapun. Siihen hän oli kirjoittanut, että eräässä saarella, joka sijaitsee suunnilleen siinä ja siinä paikassa, elää viisitoista poikaa Aucklandin kaupungista Uudesta Seelannista, ja että nämä pyytävät sitä, jonka käsiin kirje joutuu, tekemään parhaansa auttaakseen haaksirikkoisia.

Sitten pääskysset päästettiin irralleen ja ne lensivät heti pohjoista kohti. Carrin saaren uudisasukkaat seurasivat surullisin katsein niiden lentoa.

Toukokuun viimeisinä päivinä tuli vuoden ensi lumi. Edellisenä vuonna talvi ei alkanut niin ankarana. Mutta mitäpä siitä! Kun oli yllin kyllin polttopuita eikä lämpöisiä talvivaatteitakaan puuttunut, niin ei ollut hätää.

Mutta oli jotakin, joka oli pakkasta pahempi, oli riitaa ja eripuraisuutta, jota Robert ja hänen liittolaisensa alituisesti herättivät. Mitä lähemmäksi joutui päivä, jolloin Gordonin piti luopua hallituksesta — se oli tapahtuva syyskuun 10:ntenä, hänen vaalinsa vuosipäivänä — sitä suurempi sekamelska vallitsi mielissä. Nythän sai nähdä, kenen onnistui saada enimmäkseen äänet.

Robertilla ei ollut lepoa ei rauhaa. Häntä harmitti nähdä, miten kylmäverisenä Henri koko ajan pysyi. Ja vaikka Henri kuinka olisi vakuuttanut hänelle ja kaikille muille, ettei hän vierasmaalaisena

todellakaan aikunut pyrkiä heidän johtajakseen, pysyi Robert koko ajan yhtä epäluuloisena ja väitti, ettei Henri tarkoittanut sitä mitä sanoi.

"Sinä tahtoisit kyllä niin sanomattoman mielelläsi kiekua kukkona tunkiolla", hän ivaili joka päivä Henriä. "Sinä et vain tahdo sitä näyttää. Ja sitten sinusta olisi niin kovin hauskaa, jos me lankeaisimme polvillemme eteesi ja rukoilisimme sinua että antaisit valita itsesi, eikö niin?"

Vihdoin viimein koitti tuo suuri, ratkaiseva päivä. Iltapuolella jokainen pojista, paitsi Moko, sai vaalilipun, johon hänen tuli kirjoittaa sen nimi, jonka tahtoi valita. Kun äänet laskettiin, huomattiin että ne olivat jakautuneet seuraavasti:

Henri oli saanut 8 ääntä Robert 3 ja Gordon 1 äänen.

Musertavampi ei Robertin tappio olisi voinut olla. Itse hän ei tahtonut äänestää, ja sen vuoksi hän ei saanut useampia ääniä kuin kolmen tottelevaisen orjansa, Webbin, Crossin ja Williamin.

Gordon sai vain yhden äänen, se oli Henrin. Itse Gordon ei äänestänyt.

Kun Robert kuuli vaalin tuloksen, hän oli kuin ukkosen lyömä. Henri oli siis todellakin kaikkien lemmikki! Mutta sen hän kyllä saa kalliisti maksaa! Ja vimmoissaan Robert puristi kätensä nyrkkiin.

Henri oli kahden vaiheilla. Suostunko vai enkö? hän kysyi itseltään. Häntä halutti oikeastaan kieltäytyä koko tästä rasittavasta toimesta. Mutta sitten hänen katseensa kohtasi Paulin, ja hänelle johtui mieleen, että tässä hänelle tarjoutui tilaisuus sovittaa, mitä hänen veljensä oli rikkonut. Samassa tuokiossa hänelle selvisi, että hänen tuli suostua.

"Kiitoksia, ystävät!" hän sanoi puristaen jokaisen käsiä. "Minä rupean johtajaksenne."

YHDEKSÄSTOISTA LUKU

Luistimilla

Oli aivan oikeudenmukaista, että Henri Martinet oli näin joutunut nuoren uudisasukasyhdyskunnan johtajaksi. Hän ansaitsi todellakin enemmän kuin kukaan muu tovereistaan tämän kunnian. Henri oli aina esiintynyt poikana, jolla oli sydän paikallaan, ja siitä hirvittävästä päivästä alkaen, jolloin hän kaiken hämmennyksen keskellä piti yllä rohkeutta ajalehtivassa aluksessa ja oli ainoa, jonka pää oli selvä ja tahto luja — siitä päivästä alkaen olivat toiset luottaneet eniten häneen ja pitäneet eniten hänestä. Ainoastaan Robert ja hänen liittolaisensa kantoivat kaunaa reipasta ranskalaispoikaa kohtaan.

Gordon oli sekä iloissaan että huolissaan vaalin tuloksesta. Hän oli iloinen koska tiesi, etteivät uudisasukkaat voisi saada parempaa johtajaa kuin Henri. Mutta samalla hän oli levoton, sillä hän arvasi että Henrin menestys saattaa Robertin ja hänen ystävänsä vielä leppymättömämmiksi, ja siitä seuraa yhä enemmän riitaa ja eripuraisuutta.

Talvi läheni nyt ripein askelin. Pian olisi ilma niin kylmä ja kolea, ettei enää voinut kulkea pitkää matkaa Laivalahdelle.

Mutta Henri ei tuhlannut aikaa. Hän oli nähnyt, että hätälippu, joka liehui lahden töyräällä, oli repeytynyt riekaleiksi myrskyssä, ja määräsi Baxterin kiireesti palmikoimaan ontelon pallon sitkeistä kaisloista. Heti kun se oli valmistunut, se vietiin lahdelle ja nostettiin tankoon lipun asemesta; se kesti kyllä tuulia ja säitä, tuuli puhalsi näet kaislakudoksen läpi vahingoittamatta palloa.

Tämä retki Laivalahdelle tapahtui 17:ntenä kesäkuuta. Siitä lähtien laski lämpömittari nopeasti, kovia pakkasia oli pian odotettavissa.

Sen vuoksi vedettiin vene maihin ja peitettiin paksulla purjekankaalla, jottei se halkeilisi pakkasessa. Ja koska maa ennen pitkää kovettuisi niin, että sitä ei enää voinut kaivaa, tuli Baxterille ja Williamille kiire kaivaa koko joukko salahautoja; sen ohella he virittivät ansoja ja loukkuja. — Mokon keittiöhän vaati yhä tuoreita ruokavaroja, ja ruutia täytyi säästää, joskin Robertilla ja hänen metsästystovereillaan oli palava halu pamauttaa luoteja riistaeläinten nahkaan.

Kesäkuun alkupäivinä jäätyn joki, ja muutamia päiviä myöhemmin järvikin oli paksun jään peitossa. Pian oli lämpömittarin elohopea laskenut kokonaista 20 astetta jäätymispisteen alapuolelle.

Sisällä luolassa elämä kulki päivästä päivään samaa menoaan kuin viime vuonnakin. Henri ei tehnyt mitään muutoksia päiväjärjestykseen, jonka Gordon aikoinaan oli laatinut, ja kaikki kävi rauhallisesti ja levollisesti. Henrin näytti olevan hyvin helppo, helpompi kuin hänen edeltäjänsä, saada jokainen tekemään velvollisuutensa, jopa Robert ja hänen liittolaisensakin tottelivat Henriä murisematta. Mutta silti he eivät olleet ystävällisiä häntä kohtaan. Päinvastoin. He tuskin puhuttelivat häntä tai ketään muuta, he pysyivät yhdessä erillään muista ja varmaankin suunnittelivat jotain, mutta mitä, sitä ei kukaan vielä tiennyt.

Henri puolestaan koetti tehdä oikeutta kaikille, ja kun oli ryhdyttävä johonkin, joka kysyi erittäin suurta rohkeutta ja nerokkuutta, hän oli itse aina ensimmäisenä käymään käsiksi. Ei Pauliakaan säästetty: hän sai kokea kovaa nyt, kun hänen veljensä oli työnjohtajana, mutta työ ja vaivat eivät näyttäneet häntä paljon rasittavan. Päinvastoin saattoi sanoa, että Paul nyt vähitellen loi raskasmielisyyden yltään ja sai hiukkasen entistä luonnettaan takaisin. Hän, joka kokonaisen vuoden oli ollut vain varjo entisestä itsestään, saattoi nyt taas temmeltää samanikäisten toveriensa kanssa, ja hänen reipas naurunsa, jonka hän näytti jo melkein unohtaneen, kaikui taas, kun pojat päätyneen päivätyön jälkeen kokoontuivat ranskalaisluolaan viettämään pitkää pimeää talvi-iltaa leikkimällä, laulamalla ja vilkkaassa keskustelussa.

Koulussa työskenneltiin ahkerasti ja säännöllisesti. Pikkupojat edistyivät huomattavasti, ja samalla isot pojat, jotka toimivat heidän opettajinaan, kokosivat enemmän tietoja. Joka ilta joku luki ääneen, tavallisesti jotain matkakertomusta tai kuvausta historiallisesta tapahtumasta. Sen jälkeen oli "soitannolliset iltahuvit", jolloin Garnett soitti kaikkien iloksi pari numeroa hanurillansa ja toiset lauloivat kuorossa.

Gordon ja Henri olivat monessa asiassa täydellisesti samaa mieltä, mutta yhdessä suhteessa heillä oli aivan vastakkaiset ajatukset. Henri näet myöhään ja varhain vaivasi päätään ajattelemalla, millä keinolla he voisivat päästä pois saaresta, takaisin kotiinsa Uuteen Seelantiin. Sitä vastoin Gordon, joka ei ollut niin uskollisesti kiintynyt kotiinsa, oli jo kauan sitten alistunut siihen ajatukseen, että heidän kaikkien oli pakko asua saarella kuolinpäiväänsä asti, ja sen vuoksi hän pudisti päätään kaikille Henrin ehdotuksille.

"Jospa vain voisin päästä selville siitä, mikä oikeastaan oli tuo valkoinen pilkku, jonka näin kaukana", kuului aina loppusäe Henrin virressä. "Jos siellä on maata, pitäisi meidän voida päästä sinne, kun vain rakennamme itsellemme laivan."

Mutta laivan rakentaminen oli helpommin sanottu kun tehty. Baxterkin, joka muuten aina oli niin taitava, kun veistämistä tai nikkaroimista kysyttiin, arveli että moinen työ kuitenkin oli liian raskasta heidän voimilleen.

"Niinpä niin", täytyi Henrinkin huoaten myöntää. "Mehän olemme oikeastaan lapsia, ja meidän pitäisi olla miehiä."

Kuinka pitkiä olivatkaan pimeät talviyöt! Ja sen lisäksi Panin hurja haukunta pelästytti heitä tähän aikaan tuostakin. Silloin tiedettiin metsän petojen uskaltaneen lähelle luolaa. Varsinkin sakaaleja vilisi ympäristössä, mutta näitä pelkurimaisia eläimiä ei ollut vaikea pelottaa pois. Heti kun pojat heittivät palavia kekäleitä niitä kohti, ne pötkivät pakoon minkä kypälistä lähti.

Jaguarit sitä vastoin olivat vaarallisempia vieraita. Niin pian kuin tuli pimeä, ne vainuskelivät ranskalaisluolan ympärillä, ja näihin nopsajalkaisiin eläimiin oli miltei mahdotonta osua.

Elokuun ensi viikkoina laskeutui elohopea aika vauhtia. Oli kolmenkymmenen asteen pakkasen. Kuitenkaan ei tuntunut kovin kylmältä, sillä oli aivan tyyni, niin tyyni että tuskin tuulenhengähdystäkään tuntui.

Mutta hyvää kestää harvoin kauan. Heti kun päästiin kuun keskipaikkeille, alkoi niin ankarasti myrskytä, että puu toisensa jälkeen kaatui ryskyen. Pojat tosin eivät sitä sen enempää surreet, he kun täten pääsivät kaatamasta puita, joita tarvittiin haloiksi. Pahinta oli, ettei voinut pistää nenäänsä ulos niin kauan kuin myrsky raivosi.

Vasta elokuun loppupäivinä sää tuli niin leudoksi, että pojat taas saattoivat ryhtyä ulkotöihin. Satimet ja ansat tarkastettiin nyt perinpohjin. Ne olivat täynnä metsänriistaa, ja Moko saattoi tähän aikaan joka päivä tarjota jos jonkinlaisia herkuja. Yhtä vain puuttui — kalaa. Järvi, joet ja purot olivat vielä paksun jään peitossa, niin että kalanpyytämisestä ei voinut tulla mitään.

Vähitellen oli elämä sekä kanatarhassa että tallissa vilkastunut. Laama sai eräänä yönä viisi pientä vuonaa, joita Garnett ja Jack hoitivat niin huolellisesti kuin ikinä saattoivat. Trapit ja helmikanat munivat joukottain munia, joista pieniä trapin- ja kananpoikia tuon tuostakin ilmestyi maailmaan.

Ennen kuin pakkaneen lausui viimeiset jäähyväisensä, tahtoi Henri kuten ainakin hyvä "kuningas" ilahduttaa pikku "kansaansa" viettämällä suuren juhlan ulkona jäällä. Baxterin täytyi parhaan kykynsä mukaan tehdä viisitoista paria luistimia.

"Hienoja niistä tietenkään ei tule, sitä teidän on turha toivoakaan", hän vakuutti tovereilleen. "Te luultavasti hyvinkin morkkaatte minua ja sanotte että olen hankkinut teille kurjia kämpyröitä, mutta teen joka tapauksessa minkä voin."

Ja kun aika tuli, Baxterin luistimet eivät olleet niinkään huonot.

Sunnuntaina elokuun 25:ntenä kello yksitoista aamupäivällä lähtivät Edvardia, Johnia, Costaria ja Mokoja lukuun ottamatta kaikki pojat järvenrantaan, Henri etunenässä. Henrillä oli mukanaan huutotorvi, sillä hän tahtoi olla varma siitä, että milloin tahansa saattoi kutsua kokoon laumansa, vaikka pojat hajaantuisivat laajalle jääkentälle.

Robert ja Cross olivat heittäneet pyssyn hartioilleen, eihän tietänyt vaikka sattuisivat matkalla löytämään jonkin riistaeläimen jälkiä. Henri oli tänään vastoin tavallisuutta varsin runsaskätisesti jakanut panoksia.

Ei Henri eikä Gordon liioin välittänyt luisteleemisestä. Robert sitä vastoin oli kovin ihastunut luistinurheiluun, hän osasi tehdä kaikenlaisia rohkeita pyörähdyksiä, eikä Paul ollut häntä paljonkaan huonompi. Oli hauska nähdä molempien poikien kilpailevan siitä, kumpi heistä luisteli paremmin. Henri iloitsi nähdessään miten hänen veljensä innostuksissaan yhä enemmän vapautui raskaasta ja painostavasta mielentilastaan ja otti osaa toisten huviin. Hän pyörähteli taidokkaasti kerran toisensa jälkeen liukkailla luistimillaan ja vaati yhä kiivaammin Robertia kanssaan kilpaan.

Mutta se ei ollut Robertin mielen mukaista. Eihän hänen arvolleen sopinut kilpailla Paulin kaltaisen pikkupojan kanssa, ja kun hän juuri samassa huomasi metsähänhiparven, joka leijaili korkealla pilvissä, hän kutsui ystävänsä Crossin luokseen ja sanoi hänelle: "Haluttaako sinua lähteä ampumaan, Cross? Tuolla ylhäällä on saalista. Katsopas, nyt ne lentävät kauemmas. Niiden jälkeen!"

Ja ennen kuin kukaan arvasi kiitivät Robert ja Cross täyttä vauhtia jään yli järven keskelle päin.

"Minnekähän he aikovat?" huudahti Henri. "Minähän pyysin hartaasti Robertilta, ettei hän karkaisi meiltä."

"Älä hätäile!" arveli Gordon. "Jää on kai kyllin vahvaa joka paikassa, kyllä he selviävät."

Mutta vähän myöhemmin alkoi tuuli puhaltaa aivan toiselta suunnalta, ja samalla nousi paksu sumu lännen puolelta. Näköpiiri supistui joka silmänräpäys, eikä Robertia ja Crossia näkynyt missään.

"Kunpa he nyt vain löytäisivät takaisin kotiin!" päivitteli Henri yhtä mittaa, nosti kaukoputken silmälleen ja tähysteli järven yli. Mutta ei näkynyt ketään.

"Jospa ottaisit huutotorven ja kutsuisit heitä sillä", ehdotti Gordon. "Ehkäpä he laukaisevat pyssynsä vastaukseksi, kun kuulevat sinun huutavan."

Henri huusi keuhkojensa koko voimalla. "Robert! Cross! Missä olette?" niin että kaikui. Mutta kukaan ei vastannut.

Ja nyt oli koko järvi peittynyt sumuverhoon.

Henri kutsui koko joukkonsa ympärilleen ja alettiin keskustella siitä, mitä oli tehtävä molempien kadonneiden löytämiseksi.

Baxter tahtoi ottaa huutotorven, luistella keskelle järveä ja kutsua heitä uudelleen sieltä, mutta Henri sanoi että hän itse tahtoi sen tehdä.

"Voi ei, anna minun mennä", pyysi Paul ja tarttui veljensä käsivarteen ja katsoi häneen rukoilevasti.

Henri mietti hetkisen. "Olkoon menneeksi!" hän sanoi sitten. "Tästä saat huutotorven."

Paul katosi hetkessä sumuun. Toiset odottivat neljännestunnin, odottivat puoli tuntia. Kello oli jo paljon, mutta ei kuulunut Paulia eikä niitä, joita hän oli lähtenyt hakemaan.

"Olisipa meillä nyt pyssy!" sanoi Jack. "Laukauksen he ainakin kuulevat, vaikka olisivat kuinkakin kaukana."

"Pyssy" toisti Henri. "Se olisi kotoa asti noudettava. Mutta emmehän sillä tiellä kovinkaan kauan viivy. Tulkaa kaikki! Mennään!"

Pysähtymättä hetkeäkään pojat kiiruhtivat kotiin ranskalaisluolaan, sieppasivat pari pyssyä, latasivat ne ja ampuivat pari laukausta, jotka kaikuivat yli seudun. Sitten he kuuntelivat. Mutta ääntäkään ei kuulunut.

Henri oli kovin levoton. "Meidän täytyy antaa heille jokin merkki. Meidän täytyy saada heidät johdetuksi oikealle tielle. Yritetään tykillä."

Laivatykki vedettiin esille ja ladattiin. Sytyttimeen pantiin tuli, ja pian jyrähti laukaus niin järeästi, että sen täytyi kuulua yli saaren. Mutta ei vielääkään mitään elonmerkkejä kadonneista.

Kerta toisensa jälkeen laukaistiin nyt tykki, mutta turhaan. Koetettiin kuunnella vastausta.

Yhtäkkiä noin kello viiden ajoissa, pamahti kaksi laukausta koillisesta päin.

Heti Baxter vastasi Robertin laukaukseen. Vaara oli siis tällä kertaa vältetty.

Vähän myöhemmin saattoi sumusta nähdä jotain, joka liikkui ja tuli lähemmäksi. Siinä tuli Robert ja siinä Cross. Mutta minne oli Paul jäänyt? Eivätkö Robert ja Cross olleet nähneet häntä? Ei, ei vilahdustakaan.

Nyt hyvät neuvot olivat kalliit. Henri oli aivan epätoivoissaan ajatellessaan, että hänen veljensä jäisi ehkä koko yöksi harhailemaan jälle, hänhän paleltuisi kuoliaaksi. Mitä oli tehtävä?

"Olisinpa mennyt Paulin sijasta!" hän sanoi yhä uudelleen. Mutta nyt oli liian myöhäistä — tehtyä ei voinut enää muuttaa.

Tuli pimeä. Paulia ei kuulunut.

Oli onni onnettomuudessa, että sumu vihdoin viimein alkoi hiukan hälvetä. Pojat sytyttivät mahtavan nuotion Paulille oppaaksi — ellei hän ollut pudonnut railoon.

"Kuulkaapas!" huudahti Gordon äkkiä. Hän tähysti parhaillaan kaukoputkella. "Eikö tuolla...? On kuin onkin, siellä liikkuu jotain. Eikö totta, Henri?"

Yks kaks oli kaukoputki Henrin silmällä. "Niin, sinä olet oikeassa, siellä on joku. Mutta... tokkohan? On, hän se on, se on veljeni. Jumalan kiitos!"

Nyt kaikki pojat alkoivat huutaa niin kovasti kuin jaksoivat, jotta Paul tietäisi, että hänet oli huomattu.

"Mennään häntä vastaan!" ehdotti joku. Ja pian oli koko joukko menossa.

Paul tuli yhä lähemmäksi. Vielä hän näkyi kaukana vain pienenä mustana pilkkuna. Mutta koska hän oli nopsa luistelija, saattoi tuskin kestää enemmän kuin pari minuuttia ennen kuin hän saapuisi rantaan.

Mutta mitä tämä merkitsi? Eikö hän ollut yksin? Baxterin terävä silmä keksi pari tummaa pilkkua Paulin takana. Nyt saattoi Gordonkin nähdä ne.

Mitä ne olivat?

"Ovatkohan ne ihmisiä?" kysyi Baxter.

"Ei, pikemminkin näyttää siltä kuin ne olisivat joitakin eläimiä, jotka ovat aivan hänen kantapäillään", arveli Gordon.

Heti Robert lähti matkaan pyssy kädessä niin nopeasti kuin suinkin pääsi. Muutamassa hetkessä hän oli kaukana edellä muista. Seuraavassa tuokiossa hän laukaisi, ja Paulin vainoojat, kaksi suurta karhua, kääntyivät pakoon.

Toverit vastaanottivat Paulin iloisella eläköönhuudolla. Paul kertoi, kuinka hän oli yhtä mittaa toittanut huutotorveen kutsuakseen Robertia ja Crossia mutta yhtäkkiä hän huomasi itse joutuneensa eksyksiin. "En olisi koskaan löytänyt kotiin, elleivät kanuunanlaukaukset ja sittemmin nuotio olisi johtaneet minua jäljille", hän sanoi. Kotimatalla, hän kertoi edelleen oli kaksi karhua ruvennut ajamaan häntä takaa. Hänen oli silloin täytynyt luistella niin nopeaan kuin jaksoi, ja hän olikin koko ajan ollut hyvän matkaa karhuista edellä. Mutta jos hän vain kerrankin olisi kompastunut, ne olisivat varmaan saavuttaneet hänet, ja silloin olisi hän ollut hukassa.

Ensimmäisen kerran pojat näkivät nyt karhuja Carrin saarella. Ne eivät suinkaan olleet sieltä kotoisin, vaan olivat luultavasti kulkeneet sinne jään yli tai ajautuneet maihin jäälohkareella. Siitä

päätään ei lähimpään saareen tai lähimpään mantereeseen olisi niinkään pitkä matka.

Kotimatalla Henri lausui muutamia vakavia sanoja Robertille.

"Pyysinhän minä, ettet lähtisi liian kauas meistä muista", hän sanoi. "Ajattele, minkä onnettomuuden itsepintaisuutesi oli tuottaa. Mutta en kuitenkaan tahdo sinua nuhdella. Päinvastoin kiitän sinua siitä, että niin reippaasti ja nopeasti riensit veljeni avuksi. Kiitos siitä, Robert."

Näin sanoen Henri ojensi vanhalle vastustajalleen kätensä. Mutta Robert katsoi toisaalle, mutisi jotain että "hän vain oli tehnyt velvollisuutensa", eikä ollut näkevinään Henrin tarjoamaa kättä.

KAHDESKYMMENES LUKU

Yhdyskunta hajaantuu

Syyskuu tuli ja meni. Ilmassa tuntui kevättä.

Eräänä lokakuun iltana istui neljä ranskalaisluolan poikaa nuotion ääressä järven etelärannalla. Valkea roihusi iloisesti suuren hongan juurella, ja pojat olivat parhaillaan paistamassa muutamia sorsia. Kun he olivat syöneet, kietoutui kolme heistä vaippoihinsa ja laskeutui levolle. Neljäs jäi vartioimaan.

Nämä neljä poikaa olivat Robert, Cross, Webb ja William. He olivat heittäneet hyvästi tovereilleen ja ranskalaisluolalle ja aikoivat tästedes tulla toimeen omin päin.

Tämä oli tapahtunut seuraavasti.

Henrin ja Robertin välit olivat talven kuluessa käyneet yhä kireämmiksi. Gordon koetti tarmokkaasti saada aikaan sovintoa, mutta turhaan. Robert *tahtoi* riitaa Henrin kanssa. Ei sekään auttanut, että Henri tarjoutui luopumaan hallituksesta ja jättämään sen Robertin käsiin. Suurin osa pojista vastusti näet kynsin hampain sellaista ratkaisua.

Viimein Robert ja hänen liittolaisensa kävivät niin hurjapäisiksi, että he eräänä päivänä, heti kun jää oli kokonaan sulanut sekä virrasta että järvestä, ilmoittivat Henrille ja Gordonille hämmästyttävän uutisen. He eivät enää tahtoneet asua ranskalaisluolassa, he tahtoivat elää omin päin tottelematta ketään muuta.

"Mutta kuinka ihmeessä saatatte ajatella jotain sellaista?" kysyi Gordon. "Mistä syystä olen teille vastenmielinen. Vai Henriäkö ette voi sietää?"

"Niin, juuri Henriä!" vastasi Robert, ja hänen liittolaisensa nyökkäsivät kiivaasti päätään. "Niin, Henriä."

"Mitä olen teille tehnyt?" Henri Martinet huudahti ja katsoi Robertia suoraan silmiin.

"Mitäkö olet meille tehnyt? Olet tehnyt sen, että *meidän täytyy totella sinua*. Meidänpö, englantilaisten, täytyy olla sinunlaisesi muukalaisen vallan alaisia! Ensin pantiin amerikkalainen meitä hallitsemaan. Se vielä jotenkin kävi pänsä. Nyt hallitsee meitä ranskalainen. Ensi kerralla valitaan ehkä Moko tai Pan." Robert aivan kiristeli hampaitaan sinkauttaessaan nämä sanat suustaan, niin raivoissaan hän oli.

Henri pysyi aivan levollisena. "Olkoon menneeksi", hän sanoi vain. "Ei kukaan tietysti voi kieltää teitä lähtemästä täältä."

"Eipä suinkaan", keskeytti Cross, "ja huomenna lähdemme".

"Niin, huomenna", lisäsi Robertkin.

"Kunpa ette vain tulisi tätä katumaan!" sanoi Gordon tyynesti. Hän huomasi, että oli turhaa koettaa saada Robertia ja hänen ystäviänsä järkiinsä.

Robert oli pannut muistiinsa tiedot, jotka Henri kerran oli tuonut oloista Carrin saaren itäosissa, ja niihin luottaen hän nyt uskalsi rikkoo välit Henrin ja toisten kanssa. Tiesihän hän, että kauempana idässä oli suuria metsiä ja jokia, siis metsästykselle ja kalastukselle soveliasta alaa — vieläpä siellä oli luoliakin, joihin voi laittaa asunnon itselleen.

Kaikesta päättäen saattoi siis sillä puolen saarta tulla toimeen yhtä hyvin kuin siinä, mihin pikku yhdyskunta oli asettunut, ranskalaisluolassa ja Panin arkihuoneessa. Ja kun Robert keskusteli Crossin, Webbin ja Williamin kanssa esittäen heille tuumiaan, he myönsivät heti hänen olevan oikeassa.

Niinpä siis nuo neljä "kapinoitsijaa" istuivat nyt paistamassa sorsia kaukana ranskalaisluolasta. He olivat matkalla siihen osaan maata, joka oli heidän halunsa päämäärä.

He olivat lähteneet kotoa aikaisin aamulla. Henri, Gordon ja toiset pojat olivat olleet oikein suruissaan jättäessään heille hyvästi. Ja Crossin, Webbin ja Williamin, yksinpä Robertinkin oli hyvin vaikea pysyä "arvokkaan" näköisenä, mutta he purivat hammasta eivätkä olleet tietävinään: he olivat kaikki neljä liian itsepintaisia näyttääkseen, kuinka raskaalta heistäkin lähtö tuntui nyt kun tosi tuli eteen.

He eivät ottaneet mukaansa paljon tavaroita. Toistaiseksi he tahtoivat vain tutkia seutuja ja etsiä paikkaa minne voisivat rakentaa tulevan pesänsä. Sen vuoksi heillä ei ollut muuta kannettavaa kuin kaksi pyssyä ja kaksi kirvestä, neljä revolveria, muutamia onkia ja verkkoja, matkaviitat ja taskukompassi sekä muutamia säilykerasioita. Sen lisäksi kumivene, jonka Henri ystävällisyydessään oli lainannut heille. Kun he viikon ajan kuljettuaan olivat löytäneet paikan, johon saattoivat laittaa kodin, he aikoivat kääntyä takaisin ranskalaisluolaan noutamaan sen, mikä heille kuului laivasta pelastetuista kapineista.

Viisi kuusi mailia seikkailijamme kulkivat ensimmäisenä päivänä.

Seuraavana aamuna he heräsivät kovin viluisina. Nuotio oli kyllä palanut koko yön, mutta sen lämpö ei riittänyt haihduttamaan kevät yön kovaa kylmyyttä.

Pojat lähtivät heti kulkemaan pitkin järven rantaa ja taivalsivat noin kello 11:een kertaakaan levähtämättä. Sitten he seisautuivat pienen lahden rannalle ja paistoivat vähän metsänriistaa, jonka William oli aamulla ampunut. Ruoka ei tosin ollut yhtä maukasta kuin Mokon keittiössä valmistettu — Cross oli nyt kokkina — mutta se painui kuitenkin alas.

Syötyään he kulkivat eteenpäin. He saapuivat suureen tammi- ja havumetsään ja huomasivat, että kaikkialla missä he kulkivat oli runsas ja vaihteleva eläinkunta; näillä seuduilla oli metsästäjällä nähtävästi yhtä paljon työtä kuin kauempana lännessä.

Kuuden ajoissa iltapuolella he saapuivat Itävirralle, ja täällä Robert huomasi puiden välissä sammuneen nuotio jäänöksiä. Tässä siis Henri, Moko ja Paul olivat majailleet silloin kun he olivat liikkuneet näillä mailla. Robert ja hänen toverinsa päättivät levätä ja söivät illallisensa samojen puiden varjossa kuin aikoinaan ne toverit, jotka he nyt olivat jättäneet.

Robert vaipui mietteisiin siinä maatessaan. Katuiko hän jo poislähtöään? Sitä ei ole helppo sanoa. Hän ei sitä ainakaan näyttänyt. Mutta hänen pienet ystävänsä Cross, William ja Webb toivoivat salaa että he olisivat nyt kotona turvallisessa luolassa eivätkä vaeltaisi tuntemattomia erämaita. Mutta "kun on sanonut A:n, on sanottava myös B", kuuluu sananlasku, ja näin oli pikku muuttolaistenkin käynyt. He olivat kerta kaikkiaan liittyneet Robertiin, sen vuoksi heidän täytyi seurata häntä, kävi miten kävi.

Seuraavana päivänä he kulkivat kumiveneellä Itävirran yli, ja sitten jatkui matka eteenpäin rannikkoa kohti.

Siitä tuli pojille kova päivä. Tuntikausia heidän täytyi suurella vaivalla raivata itselleen tietä tiheän viidakon halki tai rämpiä laajojen rämeiden poikki.

Kello kahdentoista ajoissa he levähtivät. He olivat nyt saapuneet sille paikalle, josta Henri veljineen oli koonnut pinjankäpyjä. Robert ja hänen seuralaisensa maistelivat myös näitä hyvänmakuisia hedelmiä, mutta eivät uskaltaneet poimia niitä paljon, koska eivät kuitenkaan voineet liikoja kantaa, siitäkään syystä, että heidän täytyi yhtä mittaa tarttua kirveeseen raivatakseen tiheätä verkkoa, jonka oksat olivat punoneet heidän tielleen.

Oli jo pimeä, kun he saapuivat rannikolle. He eivät tosin nähneet merta, mutta kuulivat sen yksitoikkoisen, juhlallisen kohinan.

Pian leimusi kuivista risuista laadittu nuotio korkealle ilmaan. Robert oli ampunut pari metsäkanaa, jotka paistettiin ja syötiin, ja pian kolme pienempää poikaa kuorsasi pinjan juurella.

Robertkin oli väsynyt, sanomattoman väsynyt. Hän piti kuitenkin silmänsä auki melkein koko yön. Mutta viimein väsymys voitti hänetkin. Ja kun aurinko seuraavana päivänä nousi, se lämmitti säteillään neljää uupunutta poikaa, jotka nukkuivat niin sikeästi ja rauhallisesti kuin makaisivat kotonaan vanhempainsa talossa Aucklandissa eikä autiossa saareissa keskellä valtamerta.

YHDESKOLMATTI LUKU

Myrsky-yö

Herättyään Robert juoksi ensi työkseen rannalle ja tuijotti yli aaltojen. Yksi ainoa silmäys riitti todistamaan, ettei täältäkään voinut nähdä maata.

Mutta, ajatteli hän itsekseen, eihän saari kuitenkaan voi olla niin mahdottoman kaukana Amerikan mantereesta. Sen vuoksi täytyy laivojen, jotka ovat Magalhãesin salmen kautta matkalla Chileen ja Peruun, kulkea itärannikon ohi. Lienee siis viisainta, että asetumme jonnekin tänne läheisyyteen. Ja Robert olikin varsin oikeassa.

Saatuaan toverinsa valveille hän selvitti heillekin mielipiteensä. Sitten he kaikki neljä tutkivat tarkoin ympäristön. Siihen, missä virta laski mereen, oli muodostunut pieni satama, sama, jonka Henrikin aikoinaan oli huomannut.

"Jospa olisimme ajautuneet tänne", sanoi Cross.

"Niin, sanopas muuta", vastasi Robert. "Silloin ei laivamme luultavasti olisi hajonnut, ja me olisimme voineet purjehtia kotiin jo kauan sitten."

Satamaa ympäröivien kallioiden takana levisi suunnattoman suuri metsä niin kauas pohjoiseen kuin silmä kantoi. Ja kallioiden välissä Robert ja hänen ystävänsä keksivät luolan toisensa jälkeen — senlaatuisia asumuksia oli siellä yllin kyllin. Perinpohjaisesti tarkastettuaan ympäristön pojat päättivät muuttaa erääseen kallioluolaan kappaleen matkaa virrasta. Se oli ainakin yhtä suuri kuin ranskalaisluola, ja sen lisäksi sillä oli se etu, että aivan sen vieressä oli useampia pienempiä luolia. Robert ja hänen toverinsa katsoivat saavansa luolasta mainion asunnon.

Koko sen päivän he kuljeskelivat pitkin rantaääyrästä jännittynein mielin tähystäen, näkyisikö mitään laivaa merellä. Mutta turhaan he tähystivät, meri lepäsi aina yhtä autiona. Ja niin hartaasti kuin he tuijottivatkin merelle, eivät he nähneet muuta kuin ilmaa ja vettä, eivät huomanneet edes "valkoista pilkkuakaan", josta Henri oli puhunut.

Kun he illalla istuivat virran luona aterioimassa, tuli puheeksi, milloin he palaisivat ranskalaisluolaan noutamaan kapineitaan. Cross ehdotti, että he jo seuraavana päivänä lähtisivät sinne, mutta siihen ei Robert suostunut. Hän tahtoi, että he ensin tekisivät retken saaren pohjoisimpaan kohtaan; kuka tiesi vaikka he sieltä näkisivät maata jossain läheisyydessä.

"Niin, mutta silloinhan kestää kauan ennen kuin pääsemme takaisin ranskalaisluolaan", muistutti William. Sekä hänen että Webbin ja Crossin naama venyi varsin pitkäksi sitä ajatellessa.

"Voi", arveli Robert. "Matkamme pohjoiseen voimme suorittaa parissa päivässä tai enintään kolmessa. Ja minun mielestäni meidän pitäisi ottaa selkoa siitä, miltä siellä näyttää, ennen kuin täydellä todella asetumme tänne."

Sillä oli asia ratkaistu, ja seuraavana aamuna pojat lähtivät päivän koittaessa taivaltamaan pohjoista kohti.

He kulkivat pitkin rannikkoa ja saapuivat päivällisaikaan pienelle joelle, jolle Robert antoi nimen *Pohjoispuro*. He lähtivät seuraamaan tätä jokea ja joutuivat siten jotenkin kauas länteen. Kolmen ajoissa ehdotti Robert, että he kääntyisivät oikealle, mutta samassa Cross tarttui häntä käsivarteen, osoitti eteensä ja virkkoi: "Katsos tuonne. Mikähän se on?"

Jotain liikkui puron reunalla rehottavassa kaislikossa. Mahtoi olla iso eläin, sillä se liikkui kovin raskaasti.

Ääneti ja varovasti pojat hiipivät lähemmäksi ja näkivät silloin hyvin sarvikuonon näköisen eläimen. Robert ja Cross sieppasivat nopeasti pyssynsä ja laukaisivat. Mutta vaikka kumpikin varmasti tiesi luotinsa osuneen, he näkivät kuitenkin eläimen syöksyvän vedestä ja juoksevan metsän tiheikköön. Eläimen nahka oli varmaankin liian paksu, luodit eivät kyenneet sitä lävistämään.

"Se oli tapiiri", sanoi Robert. "Antaa mennä vain. Emme kuitenkaan voi sitä mihinkään käyttää."

Seuraavana päivänä sää muuttui. Jo aamusta alkaen taivaalla ajeli raskaita, harmaita pilviä, ja tuuli oli kääntynyt länteen. Se ennusti rajuilmaa. Sen vuoksi pojat panivatkin parastaan ennättääkseen

päämääränsä vielä samana päivänä.

Kellon käydessä viittä leimahti ensimmäinen salama, jota seurasi kumea ukkosen jyrähdys. Ja siitä hetkestä alkaen tuli salama toisensa jälkeen, jyrähdys jyrähdysten jälkeen.

Mutta Robert ja hänen seuralaisensa eivät pelästyneet, kulkivat vain yhä edelleen siinä uskossa, että kohta saapuisivat rannikolle. Ja aivan oikein! Muutamia tunteja myöhemmin, noin kello kahdeksan ajoissa, tuli hyökyaaltojen kohina selvästi heidän kuuluvilleen. Mutta nyt oli taivas kauttaaltaan niin mustien myrskypilvien peitossa, että he tuskin saattoivat toivoa näkevänsä enää mitään sinä iltana.

"Juostaan aika vauhtia!" huusi Webb ja lähti livistämään. "Voimme ehkä vielä nähdä hiukan, niin kauan kuin on jonkin verran valoisaa."

Ja niin he lähtivät juoksemaan. Jokaisen mieltä innosti ajatus, että he nyt ehkä riensivät kohti toiveittensa päämäärää, että tuolla heidän edessään oli elämä ja maailma. Mitähän jos vain kapea salmi erottaisi heidät manteresta!

Yhtäkkiä William seisahtui paikalleen kuin naulittuna. Kun muut ennättivät hänen luokseen, hän osoitti johonkin, joka hämötti hänen edessään rantatöyräällä.

Lähemmin tarkastaessaan pojat huomasivat sen veneeksi. Se lojui toisella kyljellään, ja niemellä aivan sen vieressä makasi — *kaksi ihmistä*.

Pojat kiiruhtivat heti molempia ruumiita kohti — sillä ruumiita ne tietysti olivat? Vai olivatko ne todella vainajia, nuo kaksi olentoa, jotka makasivat rantahiekalla.

Robert seisahtui ja pysäytti ystävänsäkin. Tämä äkkiarvaamaton näky kammotti häntä, kammotti heitä kaikkia. Ja seuraavassa silmänräpäyksessä he kääntyivät. Tuskinpa he itsekään tiesivät, mitä tekivät tai miksi niin tekivät, he vain juoksemistaan juoksisivat niin lujasti kuin jaksoivat, takaisin metsään, mistä olivat tulleetkin.

Yö saapui, tuli pilkkosen pimeä. Vain silloin tällöin välähti räikeä valo, kun salama tulijuovana leimahti synkällä taivaalla. Vähitellen lakkasi kuitenkin ukkonen, mutta myrsky raivosi yhä väsymättömällä voimalla, ja rantoja vasten särkyvien aaltojen pauhina kuului kuin ukkosen jyrinä. Rantaäyräällä oli mahdoton kulkea, sillä tuuli pyöritti hiekkaa niin että silmiä sokaisi; metsässä ei liion ollut parempi, sillä ulvovassa myrskyssä siellä kaatui mahtava puu toisensa jälkeen.

Oli oikein Jumalan ilma.

Pojat eivät ummistaneet silmiänsä sinä yönä eivätkä saaneet hetkenkään lepoa, siitä rajuilma piti huolen. Ja mihin rajuilma ei kyennyt, sen tekivät levottomat ajatukset heidän aivoissaan. Keitä mahtoivat haaksirikkoiset olla? Villi-ihmisiäkö, joiden mieleen saattoi juolahtaa ottaa heidät hengiltä ensi näkemällä? Olivatko nuo kaksi miestä kuolleita vai elivätkö he? Näin pojat kyselivät alinomaa itseltään ja toisiltaan, vaikka tiesivät, että vasta seuraava päivä saattoi antaa heille vastauksen.

Kauhistuneina ja peloissaan he luulivat joka silmänräpäys kuulevansa ääniä, jotka huusivat apua jossakin hyvin kaukana. Mutta kun he sitten oikein jännittivät kuuloansa, he eivät kuulleetkaan muita ääniä kuin meren ja myrskyn lakkaamattoman ulvonnan.

"Meidän pitäisi oikeastaan hävetä", sanoi Robert monta kertaa tovereilleen. "Täällä me makaamme emmekä liiku paikaltamme, vaikka tuolla rannikolla ehkä on haaksirikkoisia avun tarpeessa. Meidän pitäisi kiirehtiä rantaan."

Niin — pitäisi. Pojat olivat aivan samaa mieltä, että piti auttaa siinä, missä apu oli tarpeen. Mutta he eivät voineet. Heidän tahtoaan lujempi voima pidätti heitä ja esti heitä täyttämästä velvollisuuttaan. He eivät itsekään ymmärtäneet. Toista vuotta he nyt olivat eläneet autiossa saarensa, olivat raataneet ja kokeneet kovia, olivat oppineet elämään ja toimimaan omin voimin, ja nyt, kun toden teolla kysyttiin miehuutta, he kaikki menettivät malttinsa. He olivat siis vain lapsia — sittenkin, vaikka olivat kokeneet paljon suurempia vastoinkäymisiä kuin moni aikuinen mies.

Päivän valjetessa he kuitenkin rohkaisivat mielensä. He huomasivat, että oli oikeastaan aivan turha pelätä mitään. Jos haaksirikkoiset olivat kuolleet, eivät he tietysti voineet vahingoittaa heitä, ja jos he taas olivat hengissä, miksi he oikeastaan tekisivät pojille pahaa? Siispä: Alas rantaäyräälle!

Oli vaikea kulkea eteenpäin vastatuulella ja tupruavassa hiekassa, mutta he pitivät kiinni toisistaan, ja siten heidän kuitenkin onnistui viimein päästä paikalle, missä edellisenä iltana olivat nähneet veneen.

Ja siinä se vieläkin oli, samassa asennossa kuin eilenkin. Mutta missä olivat molemmat ihmiset? Poissa?

"He olivat siis sittenkin eläviä ihmisiä!" huudahti William.

"Niinkö arvelet", tuumi Robert. "Se ei ole niinkään varma."

"Eikö varma? Mitä tarkoitat? Kun he kerran ovat menneet tiehensä?"

Robert osoitti merta. "Eiköhän vain pakovesi ole tempaissut heidät mukanaan?" hän sanoi. "Katsotaanpa." Hän kohotti kaukoputken silmälleen, mutta vaahtopäisillä laineilla ei näkynyt mitään.

Pojat kiiruhtivat nyt veneelle. Se oli tyhjä, puolikannellinen, noin kolmenkymmenen jalan pituinen. Ylähangan puolella oli parras kokonaan musertunut kallioista rantaa vasten, masto oli taittunut juuresta, ja purjeista oli vain jokin riekale jäljellä. Peräpeilissä oli kaksi sanaa: *Severn* — *San Francisco*.

Laiva oli siis kotoisin Amerikasta.

Amerikasta! Olisiko manteren rannikko sittenkin lähellä.

KAHDESKOLMATTI LUKU

Odottamaton vieras

Palatkaamme takaisin ystäviemme luo, ranskalaisluolaan.

Henri oli kovin pahoillaan siitä, että Robert ja hänen ystävänsä olivat rikkoneet välinsä uudisasutuksen kanssa. Hän ei voinut olla käymättä tilille oman itsensä kanssa — hänestä tuntui kuin hän kuitenkin tavallaan olisi ollut syypää hajaannukseen. Gordon koetti kyllä alinomaa lohduttaa häntä ennustaen, että kerran vielä koittaa päivä, jolloin nuo neljä eripuraista poikaa palaavat takaisin jo siitä yksinkertaisesta syystä, että he eivät voi tulla toimeen omin päin. Mutta niin mielellään kuin Henri uskoikin, että pojat pian palaavat, hän ei kuitenkaan voinut olla siitä varma; tunsihan hän Robertin taipumattomuuden. Hän epäili suuresti, myöntääkö Robert olleensa väärässä. Ja vielä levottomampi hän oli tulevaisuuden suhteen ajatellessaan, että pieni uudisasukasyhdyskunta kaikesta päättäen tulee viettämään vielä yhden talven Carrin saarella, kenties montakin talvea.

Sen vuoksi hän päätti tehdä kaiken, mitä ikinä saattoi, kiinnittääkseen ympäristön ja varsinkin mahdollisesti ohi purjehtivien laivojen huomion saareen. Kaisloista palmikoitu pallo, joka oli kohotettu hätämerkiksi, sijaitsi vain noin sadan kyynärän korkeudella, siis liian matalalla voidakseen näkyä kovinkaan kauas. Mietittyään päänsä puhki keksiäkseen jotain oikein silmäänpistäväää Henri kutsui eräänä päivänä Baxterin luokseen ja kysyi häneltä, eikö hänen mielestään suuri leija voisi olla hyödyksi tässä suhteessa.

"Katsopas, Baxter", hän selitti. "Purjekangasta, nuoraa ja muuta senlaatuista meillä on yllin kyllin, ja jos nyt laitamme oikein suuren jättiläisleijan, niin tottahan saamme sen kohoamaan melkein tuhannen jalan korkeuteen. Vai mitä arvelet?"

"Niin, tuulta tässä maassa ainakin on kylliksi", sanoi Baxter. "Voimmehan koettaa."

"Aivan niin. Päivällä tällainen leija näkyy kauas, ja yöllähän voimme sitoa siihen lyhdyn, joten merenkulkijain on mahdoton olla sitä huomaamatta."

Henri pani parastaan saadakseen keksintönsä toteutetuksi, eikä hänen tarvinnut käyttää montakaan sanaa saadakseen toisetkin innostumaan yritykseen. Gordonista tuuma oli mainio, ja hän toivoi hyvää tulosta tällaisen leijan ilmaan kohoamisesta. Mitä pikkupoikiin tulee, heistä oli tietysti hirveän hauskaa saada mokoma leikkikalua käytettäväkseen.

"Sillä pitää olla pitkä, pitkä, pyrstö!" sanoi Edvard. Costar pyysi hartaasti, että leijan korvat tehtäisiin kyllin suuret, ja John ehdotti, että se maalattaisiin hyvin koreaksi, niin että se olisi mahdollisimman hassunkurisen näköinen.

Henri antoi lasten lörpötellä ja ilveillä, hänestä ei ollut lainkaan ikävää, että he olivat niin innoissaan tuuman toteuttamisesta, vaikka eivät täysin ymmärtäneetkään, ettei kaikki ollut vain leikkiä.

Jo samana päivänä, jolloin Robert ja hänen kolme ystäväänsä sanoivat jäähyväiset ja lähtivät

seikkailemaan, käytiin työhön käsiksi.

"Kylläpä Robertin silmät menevät pyöreiksi, kun hän näkee leijan", sanoi Jack.

"Niin, jos se vain näkyy yli koko saaren. Mitä luulet Henri?" kysyi Garnett.

"Näkyypä niinkin. Ja vielä paljon kauemmaksikin."

"Ihanko kotiin, Aucklandiin asti?" kysyi lapsellisesti John.

"Ei, John kulta" sanoi Henri ja pudisti päätään surumielisesti hymyillen. "Ei Aucklandiin, sinne on liian pitkälti. Mutta tehkäpä nyt oikein reippaasti työtä, sekä sinä John että te toisetkin. Saa nähdä eikö Robertin, Crossin, Webbin ja Williamin tee mieli palata kotiin, kun huomaavat mitä olemme tehneet."

Jo muutamien päivien kuluttua leija valmistui. Ja aika suuri se olikin, ja niin luja että se hyvin olisi voinut kantaa jonkun pojistakin ilmamatkallaan. Mutta siihen tarkoitukseen sitä ei ollut rakennettu; sen täytyi olla luja voidakseen kestää tuulen riuhtomista. Tietenkään ei moista jättiläisleijaa voinut hallita käsin kuten niitä leijoja, joilla pojat olivat leikkineet kotona Uudessa Seelannissa. Sen hoitamiseen täytyi käyttää pientä kelaa, joka aikoinaan oli pelastettu aluksesta. Leijan köysi kierrettiin kelaan, ja niin se oli valmis kohoamaan ilmaan.

Seuraavana päivänä piti ilmamatkan tapahtua, mutta sinä päivänä puhkesi raivoava myrsky, sama rajuilma, joka yllätti Robertin ja hänen toverinsa tuona kauheana yönä. Vielä toinenkin päivä kului, ennen kuin leijan saattoi päästää ilmaan. Mutta lokakuun 17:ntenä kaikki pojat kokoontuivat heti välipalan syötyään luolan ulkopuolelle, missä leija makasi maassa valmiina.

Pienemmät olivat innoissaan hauskaista leikistä, johon he saivat ottaa osaa. Kun Henri tuli ulos ja alkoi panna leijaa purjehduskuntoon, he kohottivat hänelle kaikuvan eläköön.

"Ja nyt päästämme sen valloilleen", sanoi Henri. "Baxter ja Edvard, tarttukaapa kiinni kummitukseen! Moko ja Costar voivat auttaa teitä, niin, te muut saatte kyllä myös olla mukana, Paul ja minä hoidamme kelaan. Ja sinua Gordon pyydän antamaan merkin, milloin on päästettävä irti! Sinähän voit laskea: yksi, kaksi — kolme, ja kolmen jälkeen päästämme sen ilmaan. Mutta mikä Pania vaivaa? Mitä ihmettä koira tahtoo!"

"Niin, ja kuulkaa kuinka se ulvoo!" huudahti Jack katsellen Pania, joka täyttä vauhtia loikkasi kivien ja kantojen yli metsään.

"Se on kai vainunnut jonkun eläimen jälkiä", sanoi Gordon. "Mutta on ehkä kuitenkin parasta mennä katsomaan, mitä on tekeillä."

Jack ja Paul juoksivat sisään hakemaan pyssyjä, ja sitten joka mies riensi koiran jäljessä.

He eivät ennättäneet pitkälle metsään ennen kuin näkivät Panin. Se seiso hiljaa puun juurella nuuskien — naista, joka makasi kuin kuollut maassa.

Hänellä oli yksinkertainen, mutta sievä puku, ja hän näytti noin neljänkymmenen ikäiseltä. Laihalta ja sairaalta hän näytti, mutta kuollut hän ei ollut, vaan hengitti vielä.

Nopeasti Paul juoksi kotiin luolaan ja toi pullon, josta Henri tiputti muutamia pisaroita tajuttoman naisen kurkkuun. Se auttoi heti. Hän avasi silmänsä ja katseli kummastuneena lapsiparvea, joka häntä ympäröi. Iloisena hän ojensi kätensä leivänpalasta kohti, jonka Paul hänelle tarjosi.

Hän oli nähtävästi kuolemaisillaan nälkään.

Lopulta hän nousi hitaasti istualleen ja sanoi heikosti englannin kielellä: "Kiitos, rakkaat lapset! Paljon kiitoksia!"

Pojat kantoivat hänet nyt kotiin ranskalaisluolaan, ja kun hän oli saanut enemmän syödäkseen ja juodakseen, hän kertoi kuka hän oli ja mitä hän oli kokenut.

Hänen nimensä oli Catherine Reddy ja hän oli syntynyt Pohjois-Amerikassa. Siellä hän oli palvellut viimeiset kaksikymmentä vuotta Albanyn kaupungissa William Penfield nimisen kauppiaan perheessä. Kuukausi sitten hän oli astunut laivaan San Franciscossa herra ja rouva Penfieldin seurassa, jotka aikoivat matkustaa Chileen tervehtimään sukulaisiaan. Laivan nimi oli "Severn", ja se oli mainio alus, mutta sen miehistö oli kaikkein kehnoita roskaväkeä. Viikko sen jälkeen kun laiva oli lähtenyt matkalle, miehistö teki kapinan. Heidän johtajansa, Walston-niminen merimies, tappoi kapteenin, perämiehen ja Penfieldin puoliset. Catherine eli Kate, jota nimeä hän mieluummin käytti, oli joutua saman kohtalon uhriksi, mutta Forbes-niminen merimies, joka ei ollut aivan yhtä raaka kuin hänen

toverinsa, rukoili hänen henkensä puolesta, ja niin hän pääsi kuoleman kynsistä. Samoin säästettiin toisen perämiehen henki, lurjukset eivät näet voineet tulla ilman häntä toimeen, koska eivät osanneet itse ohjata laivaa. Hän oli noin kolmekymmenvuotias, nimeltään Evans, ja hänen täytyi nyt ohjata etelään. He aikoivat kiertää Kap Hornin, laskea maihin Afrikkaan ja ruveta harjoittamaan orjakauppaa.

Mutta eräänä päivänä laivassa puhkesi tulipalo, ja liekit levisivät niin tuhoisasti, että "Severn" oli auttamattomasti hukassa. Miehistö laski silloin vesille veneen, kokosi kiireesti joukon ruokatavaroita ja ampuma-aseita ja syöksyi veneeseen. Näin he olivat onnellisesti pelastuneet palavasta laivasta, mutta pian lähenei uusi uhkaava vaara. Nousi rajuilma ja heidän pieni aluksensa pyöri kuin pähkinänkuori kuohuvilla laineilla. Viimein eräänä yönä, kun myrsky raivosi pahimmillaan, heittivät laineet veneen tämän maan rantaan. Sitä ennen myrsky oli pyyhkäissyt veneestä viisi miestä, vain Kate ja kaksi merimiestä oli siis jäljellä. Heidät myrsky heitti rantaäyräälle, jolloin Kate jäi makaamaan puolittain veneen alle. Maailma musteni hänen silmissään, ja hän vaipui horrokseen. Varhain aamulla hän kuitenkin tointui, kuuli ääniä läheltään, ja piilopaikastaan hän kauhukseen näki Walstonin ja kahden muun merimiehen, Brandtin ja Rockin, tulevan kohti venettä. Ja hän oli varmasti luullut heidän hukkuneen! Pian hän ymmärsi, että he vasta nyt olivat huomanneet toverinsa, Forbesin ja Richardin. He alkoivat hieroa ja pyörittää näitä, ja saivat heidät viimein virkoamaan. Sitten he keskustelivat yhdessä mihin ryhtyä.

"Missähän päin maailmaa me oikeastaan olemme?" kysyi Richard.

"Niin, kukapa sen tietää? Mutta mitäs siitä?" arveli Walston. "Nyt ei muuta kuin koettaa pyrkiä täältä pois."

"Miten on aseiden laita?" kuului Forbesin ääni.

"Mainiosti! Tässä ovat ampuma-aseet". Hän otti laiva-arkusta esille viisi pyssyä, "ja tässä on, mitä pistää niiden suuhun".

"Siinäkö kaikki luotimme?" huudahti Rock ja viittasi pieneen myttyyn, joka oli Walstonin kädessä. "Niitä on jotenkin vähän, jos pitää tapella vville vastaan."

"Mihin panitte Evansin?" kysyi Forbes.

"Hänestä on Cope pitänyt huolen. Ei hän niinkään pian pötki pakoon. Ja jos hän alkaa metkuilla, niin minä pidän kyllä hänet kurissa", irvisteli Walston.

"Entä Kate?"

"Mennyttä kalua, toverit. Hänestä olemme kuitit!"

"Sepä onni onnettomuudessa", sanoi Rock. "Hän olisi vain ollut vastuksenamme, ja sitä paitsi hän voisi lörpötellä meistä monenmoisia juttuja."

Kun merimiehet vähän myöhemmin jättivät rantaäyrään ja kulkivat Evansin kanssa itään päin, uskalsi Kate ryömiä ulos kätöksistään. Hän suuntasi kulkunsa metsään ja harhaili kunnes viimein väsymyksen, nälän ja vilun näännyttämänä vaipui maahan. Juuri silloin pojat hänet löysivät.

Onnettoman naisen kertomus antoi Henrille ja Gordonille paljon ajattelemisen aihetta. He käsittivät, että heidän ja toverien henki oli vaarassa, jos Walston ja hänen joukkonsa löytäisivät tien heidän asuntoonsa. Tietysti merimiehet koettivat parhaansa mukaan saada veneensä taas purjehduskuntoon, mutta siihen tarvittiin työkaluja. Jos he nyt keksisivät, että ranskalaisluola sisälsi sekä työkaluja että aseita ja elintarvikkeita, he tulisivat varmaan sen enempää lupaa kysymättä raastamaan pois kaiken haluamansa. Ja jos pojat vastustaisivat, he ampuisivat luodin heidän pänsä läpi.

Entä Robert ja hänen kolme toveriansa, heitä uhkasi vielä suurempi vaara. Kuinka helposti he saattoivat joutua murhaajien käsiin!

Henri tiesi heti, mitä oli tehtävä. Hetkeäkään tuhlaamatta hän aikoi vielä samana iltana purjehtia veneellä jokea alas. Sen suulla hän toivoi tapaavansa pojat tai ainakin jotain, joka johtaisi hänet heidän jäljilleen.

Paul pyysi päästä mukaan, mutta Henri ei ottanut seurakseen muita kuin Mokon, veneessähän täytyi olla tilaa noille neljälle eksyneelle lampaalle.

Nyt ei enää voinut olla kysymystäkään leijan ilmaretkestä. Samallahan olisi näytetty viholliselle suurin tie luolaan.

Pojat pysyivät siis sisällä koko sen päivän ja kuluttivat aikaansa kertomalla Katelle omia

kokemuksiaan. Kuullessaan, kuinka monta kovaa hänen nuoret pelastajansa olivat kokeneet, tuo hyvä nainen lupasi mielessään, että hän tästedes pitää huolta heistä ja on heille äidin sijaisena. Hän oli jo ennättänyt kiintyä Johniin ja Costariin. Pikku veitikoikseen hän kutsui heitä, ja pojatkin pitivät hänestä jo paljon. Jack, joka juuri parhaillaan luki Robinsoniaan, ainakin kolmattakymmenettä kertaa, tahtoi että Katelle annettaisiin nimeksi Perjantai, sillä niin kuin villi mies oli ajautunut Robinsonin saareen perjantapäivänä, niin oli Katekin tullut uudisasutuksen jäseneksi samana viikonpäivänä.

Kello kahdeksan illalla Henri ja Moko lähtivät purjehtimaan jokea alas. He eivät ottaneet mukaan muuta kuin vähän ruokaa, kaksi revolveria ja pari metsästyspuukkoa. Mitään erikoista ei tapahtunut ennen kuin kymmenen ja yhdentoista välillä, jolloin he purjehtiessaan alas Itävirtaa huomasivat tulta metsässä.

"Laskehan minut maihin, Moko!" sanoi Henri. "Se ei voi olla muuta kuin nuotio. Joku on varmaan majoittunut tuonne puitten väliin."

"Eikö minun pitäisi tulla mukaan?" kuiskasi Moko. Mutta Henri tahtoi mieluummin mennä yksin, oli tärkeätä päästä hiipimään niin hiljaa kuin mahdollista, kukaties vaikka juuri nuo merimieslurjukset majailisivat tässä metsässä. Hän pisti revolverin vyöhönsä, otti metsästyspuukon käteensä ja hyppäsi maihin heti kun Moko laski rantaan.

Kymmenkunta askelta hän hiiviskeli puulta puulle, mutta pysähtyi yhtäkkiä: hänestä tuntui kuin hän olisi nähnyt jonkun ryömivän vastaan.

Samassa silmänräpäyksessä kajahti raivoisa ulvonta, sitten syöksyi suuri eläin korkeasta ruohikosta. Se oli jaguaari.

Joku huusi apua kovalla äänellä. Henri tunsu äänen — se oli Robertin!

Henri ymmärsi heti tilanteen. Jaguaari oli syöksynyt Robertin päälle ja painoi häntä allensa, niin ettei poika kyennyt liikuttamaan itseään, vielä vähemmän käyttämään aseitaan.

Mutta kuka tuossa tuli juosten? Williamhan se oli. Hätähuudot olivat herättäneet hänet, nopeasti hän sieppasi pyssynsä, nosti sen poskelleen ja oli laukaisemaisillaan. Mutta silloin huusi Henri hänelle: "Älä ammu!"

Hämmästyneenä William laski pyssyn alas ja näki samassa Henrin syöksyvän petoeläimen kimppuun. Se jätti nyt Robertin rauhaan ja kääntyi uutta vihollistaan vastaan. Mutta Henri oli jaguaaria nopeampi; salaman nopeudella hän iski veitsensä vartta myöten sen rintaan, ja ilkeästi sähisten iso peto vaipui kuolleena maahan. Sitä ennen se kuitenkin ennätti iskeä kypälänsä Henrin olkapäähän, johon tuli syvä mutta ei vaarallinen haava.

"Hei, mistä sinä siihen tupsahdit", huudahti William heti saatuaan puhekykynsä takaisin.

"Siitä ennätämme kyllä vielä puhua. Hanki nyt vain Cross ja Webb tänne, ja lähdetään sitten kaikki pois täältä."

"Salli minun ensin kiittää sinua monta, monta kertaa", änkytti Robert. "Sinä olet pelastanut henkeni, Henri! Sitä en koskaan unohda."

"Tiedätkö mitä, Robert! Minä en totisesti ole tehnyt rahtuakaan enempää kuin mitä sinä minun asemassani olisit tehnyt. Olemmeko siitä yhtä mieltä? — Antakaapa minulle nyt jokin riepu tähän naarmuun, jonka tuo peto minulle lahjoitti. Kiitos, William. Nenäliinasi on vallan mainio tähän tarkoitukseen. Tahdotko sitoa sen? Ja nyt saatte kuulla."

Henri kertoi sitten, mitä oli tapahtunut sen jälkeen kun Robert ystävineen oli lähtenyt ranskalaisluolasta. Hän ilmoitti, että joukko raakoja miehiä kuljeskeli saarella ja että hän siitä syystä oli kieltänyt Williamia ampumasta, laukaushan olisi heti johtanut roistot jäljille. "Myönnättekö nyt minun olevan oikeassa, kun pyydän teitä seuraamaan minua kotiin toisten luo."

"Myönnämme!" huudahti Robert. "Sen totta vie saat uskoa. Ja mitä minuun tulee, Henri, niin vakuutan, että tästä lähtien taivun tykkänään sinun tahtosi mukaan. Niin viisaasti sinä käyttäydyit, ja niin uljaasti." Robertin ääni sortui, hän ei tahtonut löytää sanoja kiittääkseen Henriä reippaasta menettelystä.

Heti päivän valjetessa kaikki kuusi lähtivät kotimatkalle veneellä. Veneessä oli kyllä jotenkin ahdasta, mutta matka sujui sittenkin ilman mitään onnettomuutta.

Ranskalaisluolassa ilo oli suuri, kun koko pikku yhdyskunta taas oli koolla. Vastedes oli nuorten uudisasukkaiden tunnussanana aina oleva: yksimielisyys on voimaa! Silloin he kyllä pystyvät voittamaan

vaarat, jotka nyt heitä uhkasivat.

KOLMASKOLMATTI LUKU

Leijasta on hyötyä

Lähinnä seuraavina päivinä Robertin ja hänen ystäviensä kotiintulon jälkeen pojat käyttivät aikansa varustaakseen luolaa niin, että saattoivat antaa "severnilaisille" rosvoille lämpimän vastaanoton, jos he koettaisivat hyökätä uudisasutuksen kimppuun.

Kummallista muuten oli, ettei Walstonia, Richardia ja Forbesia enempää kuin niitä muitakaan vielä lainkaan näkynyt. Henri ja Robert, jotka nyt olivat maailman parhaat ystävät, keskustelivat kauan siitä, mistä johtui ettei Robert saarta samoillessaan ollut myrsky — yön jälkeen nähnyt vilahdustakaan joukkueesta.

Se johtui luultavasti siitä, arveli Robert, että Walston seurueineen oli lähtenyt kulkemaan pitkin rannikkoa uskaltamatta tunkeutua metsään. — Arvattavasti he pelkäsivät kohtaavansa villi-ihmisiä.

"Oikeastaan toivoisin saavani kuulla, mitä nuo heittiöt tietävät", virkkoi Robert. "Tarkoitan sitä, että he varmaankin voisivat kertoa meille, missä päin tämä saari sijaitsee ja kuinka kaukana mannermaa on täältä. — Oletko muuten kysynyt Katelta, mitä hän tietää tästä asiasta?"

Ei, Henri ei ollut kysynyt, kannattihan koettaa.

Mutta pian huomattiin, ettei Kate tässä suhteessa ollut uudisasukkaita paljonkaan viisaampi. Sen verran hän kuitenkin tiesi, että kun "Severn" oli palanut, koetti Evans parastaan pitääkseen veneen lähellä Amerikan rannikkoa; kovin kaukana siitä ei Carrin saari siis voinut olla.

Haaksirikkoisten merimiesten olisi niin muodoin ollut helppo päästä manterelle, jos he vain olisivat saaneet veneensä parempaan kuntoon. Päivä päivältä Henri käsitti yhä selvemmin, että nuoret uudisasukkaat ja merimiehet ennemmin tai myöhemmin joutuvat mitteleämään voimiaan keskenänsä. Viimeksi mainituille käy näet tuiki tärkeäksi saada käsiinsä ranskalaisluolan runsas työkalu- ja välinevarasto. Sen vuoksi hän teki kaiken voitavansa salatakseen pienen uudisasumuksen roistoilta niin kauan kuin mahdollista. Muun muassa hän kielsi poikia ampumasta ainoatakaan laukausta. He saivat tyytyä siihen metsänriistaan, joka pyydettiin ansoilla ja satimilla.

Muuten ei luolassa ollut mistään puutetta. Kanatarha menestyi mainiosti, teelehtiä oli kerätty suuri varasto, ja koko joukko sokerinestettä oli laskettu pulloihin. Lamppuja varten oli myös runsaasti öljyä, ja polttopuita voitiin tuoda metsästä niin paljon kuin tarvittiin.

Sen lisäksi Kate keksi eräänä päivänä jotain, josta pojat täydellä syyllä saattoivat olla kiitollisia hänelle. Ihan lähellä luolan suuta kasvoi näet koko joukko korkeita puita, joiden puuaines oli niin löysää ja syistä, ettei se kelvannut uunipuuksi, ja sen vuoksi ei kukaan ollut piitannut näistä puista. Mutta heti kun Kate huomasi ne, hän huudahti: "Kas vain, kasvaako täällä lehmäpuita?"

"Lehmäpuita!" toisti John. "Sepä hassu nimi."

Ja Costar kysyi: "Mistä syystä niitä niin kutsutaan? Syövätkö lehmät niitä?"

"Eivät suinkaan. Ne ovat saaneet nimensä siitä, että niistä saa maitoa niin kuin lehmistä." Ja Kate selitti, kuinka tarvitsee vain leikata kuori, niin puusta valuu nestettä, joka on maidon kaltaista ja hyvin terveellistä.

"Mutta miltä se maistuu?" kysyi Jack.

"Sen saat pian tietää", sanoi Kate. "Juokse sisään noutamaan suuri ruukku, niin..."

"Niin voimme heti lypsää lehmän — tosiaankin!"

Tuumasta toimeen. Neste laskettiin puusta ja pojat maistoivat tätä outoa maitoa. "Hyvää!" sanoivat he kaikki kieltään maiskuttaen.

Moko oli iloisissaan, kun uudisasutuksen karjanhoito näin laajeni. "Nyt voimme elää herroiksi", hän

arveli. "Nyt ei meiltä totta vie puutu mitään."

"Ei, ei muuta kuin rautaa ja lepoa", lisäsi siihen Henri vakavasti. Häntä huolestutti alinomaa se, miten he tulevat selviytymään kohtauksestaan merimiesten kanssa, joka kerran kuitenkin oli tapahtuva.

Joka päivä Gordon käytti useita tunteja vakoilemiseen, mutta toistaiseksi hän ei ollut huomannut mitään. Henrin teki kovin mieli lähettää joitakin tiedustelijoita eri suunnille, mutta hän luopui pian aikeestaan, peläten että nämä saattaisivat joutua pahantekijäin käsiin. Kate tarjoutui lähtemään omin päin tiedusteluretkelle, mutta ei Henri eikä Gordon suostuneet tähänkään.

"Kunpa vain voisi päästä niin korkealle ilmaan, että näkisi yli koko saaren", tuumi Henri itsekseen. "Silloin olisi kyllä helppo keksiä, missä Walston liittolaisineen majoilee — täytyyhän heidän nuotiostaan nousta savua."

Hän mietti päänsä puhki keksiäkseen jonkin keinon, ja yhtäkkiä juolahti leija hänen mieleensä. Kenties se voisi auttaa heitä pulassa. Niin, se oli paras keino! Mokoma iso laite kannattaisi kyllä yhden pojan, voisipa nostaa hänet niinkin korkealle, että hän näkisi yli saaren.

Henri kutsui heti kaikki "alamaisensa" koolle ja uskoi heille suunnitelmansa. Hän ehdotti, että he vielä samana päivänä rupeaisivat hiukan vahvistamaan ja laajentamaan leijaa lisätäkseen sen kantokykyä ja että he kiinnittäisivät siihen oikein lujasti useamman sadan kyynärän pituisen köyden.

Ilmaretkelle lähtevän pojan tulee asettua suureen pajukoppaan, joka ripustetaan leijaan. Kun hän tahtoo tulla hinatuksi maahan, hänen tarvitsee vain antaa merkki raskaalla, lävistetyllä lyijykuulalla, joka saattoi liukua ylös ja alas pitkää, ohutta köyttä myöten.

Kun leija oli kunnossa, asetettiin laivan kela järven rannalle, josta ilmaretkeilijän oli määrä nousta. Jos köysi katkeaisi tai sattuisi jokin muu onnettomuus, hän syöksyisi pää edellä veteen ja pääsis uimalla maihin.

Kello yhdeksän ajoissa illalla kaikki pojat kerääntyivät rannalle. Nyt oli päätettävä, kuka heistä lähtisi lentoon.

"Niin", sanoi Henri katsellen piirissä seisovia poikia. "Kuka uskaltaa lähteä?"

Tuskin hän oli lopettanut lauseensa, kun vastaukseksi kuului reipas: "Minä uskallan!" ja hänen veljensä Paul astui esiin poikien joukosta.

"Anna minun vain lähteä matkaan!" hän sanoi. "Se on velvollisuuteni."

"Velvollisuutesi?" toisti Gordon kysyvästi. "Miksi niin?"

"Siksi... siksi... niin, nyt kerron sen heille, Henri! Niin, katsokaas", sanoi Paul kääntyen tovereihinsa. "Minä olen kovasti rikkonut teitä vastaan, olen salannut sen teiltä tähän asti, mutta nyt pyydän teitä antamaan minulle anteeksi. *Minä irroitin laivamme kiinnitysköyden* sinä yönä Aucklandin satamassa. Vain leikilläni, ymmärrättehän. Voi kuinka onneton sitten olin, kun laiva alkoi ajelehtia merelle! Mutta silloin oli katumus myöhäistä." Ensimmäisiä sanoja lausuessaan Paul oli tyyni ja saattoi pidättää itkuaan, mutta nyt tulivat kynelet hänen silmiinsä ja hän purskahti toivottomiin nyyhkytyksiin. Rukoilevasti hän ojensi kätensä toisia poikia kohti ja pyysi heitä antamaan anteeksi.

Kaikki pojat, sekä suuret että pienet, kokoontuivat Paulin ympärille, taputtivat häntä olkapäihin, puristivat hänen käsiään ja lohduttivat häntä parhaansa mukaan.

Sitten Paul pyyhki silmänsä ja aikoi astua korin reunan yli, mutta Henri pidätti häntä, hän tahtoi itse nousta ilmaan leijan mukana.

"Sinäkö, Henri?" huudahti Gordon.

"Niin, juuri minä!" kuului vastaus. Henri istui jo korissa ja antoi toisille merkin päästää ilmalaiva lentoon.

Muutamassa hetkessä leija oli korkealla ilmassa Henri mukanaan. Tempaus vain ja köysi tiukkeni. Leija oli nyt kohonnut niin korkealle kuin se saattoi päästä.

Henri tähysteli heti joka suunnalle. Paha kyllä oli taivas sekä pohjoisen että etelän ja lännen puolella niin pilvessä, ettei hän kaukoputkenkaan avulla voinut nähdä mitään. Idän puolella oli kirkkaampaa, ja sieltä Henri keksi tulenhohdetta.

"Olisikohan se...? Ei", hän arveli. "Se ei voi olla Walstonin joukkueen nuotion hohdetta. Siksi se on aivan liian kaukana. Se ei voi olla edes tässä saaressakaan. Voisipa melkein luulla sitä tulivuoreksi."

Mutta siinä tapauksessahan olisi maata jotenkin lähellä saarta. Henri muisti vanhan huomionsa, valkoisen pilkun keskellä merta. Näyttipä siltä kuin se sittenkin olisi merkinnyt jotain.

Mutta mitä tuolla sitten vilkkui? Se tuli ainakin saaresta, siitä ei voinut erehtyä. Kas, tuossa taas! Sinne olivat merimiehet siis asettuneet. Näin ollen he eivät olleet päässeet saaresta pois.

Kun Henri oli nähnyt mitä halusi, hän päästi lyijykuulan kädestään. Ratsis! se liukui nuuraa pitkin alas ja pudota töksähti seuraavassa hetkessä Gordonin käteen. Nyt pojille tuli kiire kiertää kelaa. Siinä oli koko urakka. Oli alkanut tuulla niin navakasti, että leijaa töin tuskin saattoi hinata alas. Nousu oli ollut vain hetken juttu, alastuloon sitä vastoin kului neljännestanti toisensa jälkeen. Tuntikausi siitä, kun Henri oli merkillä ilmoittanut haluavansa päästä alas, häilyivät lentävä kummitus ja sen elävä kuorma vielä noin kolme-neljäkymmentä kyynärää vedenpinnan yläpuolella. Silloin kela yhtäkkiä hellitti, niin että sitä vääntävät pojat pyörähtivät nurin. Mitä oli tapahtunut? Köysi oli katkennut!

"Henri! Henri!" huusivat pojat, mutta he olivat suotta huolissaan. Parin hetken päästä kuului reipas huuto:

"Tässä olen!" ja ilmapurjehtija nosti päänsä vedestä.

"Walston on vielä saarella!" Näin kuuluivat Henrin ensimmäiset sanat, kun hän muutamilla rivakoilla vetäisyillä oli uinut rantaan. Sitten hän selitti, kuinka leija köyden katkettua onneksi jotenkin hitaasti vaipui alaspäin, aivan kuin jokin laskuvarjo. Siksi hän oli ennättänyt hypätä pois korista, kun se oli vielä muutaman kyynärän vedenpinnan yläpuolella.

Mutta minne leija joutui? Se oli taas kohonnut ilmaan ja purjehti nyt tuulen siivillä nopeasti koillista kohti.

NELJÄSKOLMATTI LUKU

"Siinä hän on!" — "Kuka?"

Nuorten uudisasukkaiden sallittiin vain ani harvoin vedellä pitkiä aamu-unia. Joka päivä koko liudan täytyi kauniisti nousta yhtä aikaa kanojensa kanssa. Mutta edellä mainitun raskaan päivän jälkeen tehtiin poikkeus, ja vasta melkoisen myöhään aamupäivällä pojat nousivat ja ryhtyivät kukin päivätyöhönsä. Vanhimmat ja ymmärtäväisimmät, Gordon, Robert, Henri ja Baxter kokoontuivat arkihuoneeseen neuvottelemaan, mitä nyt olisi tehtävä.

Ystäviensä suureksi iloksi Henri ilmoitti sen hämmästyttävän uutisen, että Carrin saari ei luultavasti sittenkään sijainnut niin aivan erillään muusta maailmasta, kuten he tähän asti olivat luulleet. Hän kertoi heille valonhohteesta, jonka hän oli nähnyt merellä samassa kohden, mistä hän aikoinaan oli keksinyt valkoisen pilkun.

Mutta mitäpä siitä jos maata olikin jossain läheisyydessä! Muutaman päivän perästä pieni uudisasutus ehkä hävitetään maan tasalle ja kaikki pojat menettävät henkensä raakojen, saarta samoilevien roistojen käsissä.

Yllä mainitut neljä poikaa pohtivat tilannetta ja tuumivat mihin voisivat ryhtyä salatakseen mikäli mahdollista uudisasutuksen olemassaolon Walstonilta ja hänen seuralaisiltaan. Päätettiin toistaiseksi pysytellä ranskalaisluolan seinien sisäpuolella niin paljon kuin suinkin.

Reippaat pojat, jotka olivat tottuneet oleskelemaan ulkoilmassa, viettivät nyt muutamia ikäviä päiviä. Kaikeksi onnettomuudeksi sairastui sitä paitsi Costar. Hänessä oli kuumetta ja kovaa päänsärkyä. Hänen sairautensa ei tosin ollut kovin vaarallista, mutta kuitenkin siksi pahanlaatuista, että pikku pojan olisi voinut käydä hullusti, ellei Kate olisi ollut saapuvilla. Hän oli aivan erinomainen sairaanhoitaja, ja hänen väsymättömän huolenpitonsa ansiosta kuume hävisi pian.

Merkillistä, kuinka pitkältä aika tuntui, kun täytyi istua kököttää oven sisäpuolella! Gordon ja Kate olivat miltei ainoat, jotka olivat hyvällä tuulella. Heillä oli näet niin paljon tekemistä, etteivät lainkaan ennättäneet ikävystyä. Gordon mietti aamusta iltaan suunnitelmia ensi talven varalle. Katekin ajatteli talvea. Hän käytti kaiken aikansa ja ahkeruutensa poikien liinavaatevaraston ja pukujen parsimiseen ja paikkaamiseen, heidän vaatteensa olivat näet jokseenkin kurjassa kunnossa. Henri pani parastansa estääksensä "alamaisiaan" ja heidän tähtensä itseänsäkin vaipumasta masennukseen. Hän piti huolen

siitä, että kaikenlaisten hyödyllisten aineiden lukemista ja opettamista harrastettiin innokkaasti. Sillä tavoin karkotettiin surulliset ajatukset ainakin joksikin ajaksi.

Marraskuun 21:ntenä annettiin Robertin lähteä pienelle retkelle järven rannalle. Tiellä hän näki kuolleen guanakon maassa. Hän tutki sitä ja huomasi heti, että se oli vähän aikaa sitten tapettu. Haavasta hän löysi suuren luodin, joka kyllin selvästi kertoi, että eläimen oli kaatanut jonkun Severnin miehen laukaus.

Eikä siinä kyllin. — Parin päivän kuluttua tapahtui taaskin jotain, joka muistutti pojille vaaran olevan lähellä.

22. päivänä hiipivät Henri ja Gordon Seelanninvirrälle katsomaan sopivaa paikkaa vallitusta varten, jonka he aikoivat rakentaa virran ja suon välisen polun suulle. Virran rannalla Henri huomasi astuneensa jollekin kovalle esineelle, joka ratisi jalan alla. Hän ei siitä kuitenkaan sen enempää piitannut, jatkoi vain matkaansa arvelleen sitä simpukankuoreksi. Mutta Gordon oli myös kuullut omituisen äänen ja kumartui maahan nähdäkseen, mitä hänen ystävänsä oli tallannut.

"Ahaa, odotapas vähän, Henri", hän sanoi nyt. "Katsohan tätä."

"Kas, sehän on piippu!" huudahti Henri.

Niin, piippu se oli eikä simpukankuori. Varmaankin joku kuljeksivista pahantekijöistä oli sen kadottanut. Sillä Pierre Jeannot'n peruja se ei juuri voinut olla? Eikä ollutkaan, lähemmin tutkittaessa huomattiin näet, että sen pesästä kaivettu tupakka oli aivan tuoretta, ja Pierre Jeannot'n kuolemasta oli kulunut kaksikymmentä vuotta. Kun Gordon ja Henri kotona näyttivät löytöään Katelle, tunsikin tämä heti piipun Walstonin omaksi.

Rosvot liikkuiivat siis aivan luolan läheisyydessä. Minä päivänä tahansa pojat saattoivat odottaa kutsumattomia vieraita.

Yllätyksen varalta pantiin vartija Aucklandin kummulle, jolta oli laaja näköala, niin että helposti saattoi nähdä jokaisen, joka läheni luolaa metsästä päin, suolta tai järven puolelta. Samalla teljettiin arkihuoneen ovi kahdella isolla hirrellä, ja pari suurempaa poikaa vartioi sitä iltapimeästä aamunkoittoon asti. Virran- ja järvenpuoleiset ikkunat saivat käydä ampumareidistä ja niihin asetettiin laivatykit.

Kate ei suinkaan laiskotellut hänkään, hän oli aina valmis käymään käsiksi siinä, missä tarvittiin, ja hän auttoi poikia parhaansa mukaan sekä neuvoilla että työllä. Mutta kaikessa hiljaisuudessa hän oli kovin levoton. Hän ei juuri uskonut, että hänen nuorista pelastajistaan olisi vastusta Walstonille ja hänen seuralaisilleen. Jospa vain Evans — perämies — olisi ollut täällä ranskalaisluolassa! Hän ehkä olisi voinut auttaa taistelussa rosvoja vastaan. Mutta missä hän oli? Kukaties Walston oli jo taittanut häneltä niskat, nyt kun hän ei enää tarvinnut miestä.

Marraskuun 26:ntena tuli äkkiä niin kuuma, että tuskin saattoi vetää henkeään. Ja seuraavana päivänä oli vielä kovempi helle. Ilma kävi hirvittävän tukahduttavaksi. Taivaalla ajelehti raskaita, painostavia pilviä ja etäältä kuului jylinää. Rajuilma oli puhkeamaisillaan.

Illan suussa pojat hinasiivat veneen arkihuoneeseen ja sulkiivat kaikki käytävät. Sitten he istuivat yhdessä juttelemassa, kunnes makuu-aika lähestyi.

Vähän yli puoli kymmenen, juuri kun pienimmät pojat olivat pujahtaneet vuoteisiinsa, puhkesi rajuilma. Salama seurasi toistaan, niin että huone taukoamatta oli häikäisevän valoisa. Kumajavat ukkosenjyrähdykset tärisyttivät yhtä mittaa maata. Välillä kuului tuollainen kauhistuttava jyrähdys, joka tavallisesti seuraa salamaniskua, ja silloin pikkupojat kätkivät peloissaan päänsä peitteen alle. Isot pojat olivat levollisempia. He tiesivät ranskalaisluolassa olevan paksut seinät, jotka kyllä kestävät rajuilman raivon. Mutta kammottavalta sentään tuntui.

Keskiyön aikaan näytti ukkonen hellittävän. Jyrinä vaimeni, salamatkan eivät enää iskeneet niin taajaan. Samalla tukahduttava kuumuus hiukan hellitti, alkoi tuulla, ja pian valui virkistävä sade alas pilvistä.

Isot pojat, jotka ukkosilman raivotessa olivat olleet jalkeilla, aikoivat nyt paneutua levolle. Mutta yhtäkkiä Pan alkoi käydä levottomaksi. Se juoksi ovelle, raapi sitä ja murisi.

Mitä se merkitsi? "Meidän täytyy ottaa selko, mistä on kysymys, ennen kuin menemme nukkumaan", sanoi Gordon. Sekä hän että Henri olivat varmat siitä, että kauan pelätty hyökkäys oli nyt tulossa. Molemmat sieppasivat pyssynsä ja revolverinsa, Robert ja Moko samoin, asettuivat oven luo ja kuuntelivat. Mutta ei ääntäkään kuulunut. Pan vain liikkui yhä levottomasti, murisi yhä kovemmin ja

alkoi vihdoin kaikin voimin haukkua. Robert uhkasi sitä saadakse sen vaikenemaan, mutta turhaan, se vain haukkumistaan haukkui. Se oli harmillista, sillä haukuntahan saattoi kuulua loitommallekin.

Äkkiä kuului laukaus — pyssyn pamaus! Ottelu oli siis nyt täydellä todella alkava.

Pojat valmistautuivat rosvoja vastaan. Robert, Baxter, William ja Cross asettuivat aivan ovien ääreen voidakseen ampua jokaisen sisään pyrkivän.

Silloin kuului ulkoa yhtäkkiä kova huuto: "Apua! Apua!"

Joku ihminen on hengenvaarassa!

"Apua!" huudettiin toistamiseen, tällä kertaa aivan luolan läheltä.

Kate kiiruhti ovelle ja kuunteli tarkoin.

"Se on hän!"

"Kuka?" kysyi Henri. "Niin kuka?" toistivat muut pojat.

"Avatkaa vain ovi!" sanoi Kate. "Avatkaa rauhassa!" Ovi avattiin, ja luolaan syöksyi mies, jonka vaatteista vesi valui virtanaan.

Se oli Evans, "Severnin" perämies.

VIIDESKOLMATTI LUKU

Perämies kertoo

Hetken seisoivat Gordon, Henri ja Robert kuin puusta pudonneina. Kuka oli vieras? Mutta muutamalla sanalla Kate sai heidät rauhoitetuksi: tällä miehellä ei ollut pahoja aikomuksia.

Evans oli hartiakas, kauniskasvoinen ja rohkean näköinen mies. Hän sulki oven ripeästi jälkeensä, seiso hetkisen ja kuunteli henkeään pidättäen. Kun ulkona oli aivan hiljaista ja rauhallista, hän astui peremmälle tervehtien.

"Poikia kaikki!" hän sanoi puoliääneen ja katseli ihmetellen häntä ympäröiviä nuoria kasvoja. "Eikö ainoatakaan aikuista? Onpa niinkin, mutta mitä ihmettä! Katehan siinä on!" Ja hän riensi melkein juosten Katen luokse ja tarttui hänen käteensä.

"Niin, Evans", sanoi Kate, "minä se todellakin olen. Minä pääsin pakoon noilta roistoilta — ja nyt olette tekin tässä. Silloinhan voimme tehdä jotain näiden reippaiden poikien puolesta. Vai mitä arvelette?"

Tavatessaan taas äkkiarvaamatta Katen ja nähdessään kaikki nämä lapset Evans oli niin hämmästynyt, ettei hän saanut sanaa suustaan. Hän katseli piiriä ympärillään ja laski montako poikia oli. "Viisitoista", hän sanoi sitten, "ja puolet niin pieniä, että heitä tuskin voi ottaa lukuun. No niin — saammehan nähdä..."

"Uhkaako meitä pian hyökkäys?" kysyi Henri kiihkeästi.

"Ei ainakaan aivan heti", kuului perämiehen vastaus.

Nyt ei levolle menemisestä ollut puhettakaan. Ensin täytyi poikien kuulla, mitä heidän vieraallaan oli kertomista. Ei, kaikkein ensiksi oli pidettävä huolta siitä, että Evans sai kuivat vaatteet ja jotain syötävää. Hän oli uinut Seelanninvirran yli, kaksitoista tuntia oli kulunut siitä kun hän oli karannut Walstonin joukosta, eikä hän ollut syönyt palaakaan siitä lähtien.

Henri johdatti siis Evansin varastohuoneeseen, jossa hän pukeutui hyvään, lämpimään merimiespukuun. Sitten Moko toi hänelle ruokaa ja juomaa. Syötyään hän asettui istumaan poikien keskelle arkihuoneeseen ja alkoi kertoa kaikesta, mitä oli tapahtunut sen jälkeen kun hän ja "Severnin" miehistö olivat ajautuneet saaren rantaan.

"Kun meri heitti veneen maata kohti, taistelimme minä ja viisi merimiestä, niiden joukossa Walston,

kauan voimakkaita hyökyaaltoja vastaan, kunnes meidän viimein onnistui päästä kuivalle maalle. Molempia muita merimiehiä, Forbesia ja Richardia emme nähneet missään, arvelimme sen vuoksi heidän ja Katen hukkuneen. Sitten lähdimme etsimään venettä, jonka löysimmeekin."

"Niin", keskeytti hänet Henri, "Severnin-rannikolta. Sen nimen muutamat meistä antoivat tälle paikalle jo kauan ennen kuin Kate kertoi meille haaksirikosta."

"Kuinka tiesitte?" Perämies katsahti kysyvästi ja ihmetellen Henriin. Mutta nyt selitti Robert, kuinka hän ja pari muuta poikaa sattumalta olivat nähneet veneen samana iltana ja että he myös olivat nähneet kahden merimiehen makaavan rannalla kuin kuolleina.

"Ahaa, niinkö! Mutta sitten", jatkoi Evans, "löysi Walston viimein Forbesin ja Richardin ja ajoi heihin niin paljon paloviinaa, että he tointuivat kuin tointuivatkin. Paha kyllä! Muuten meillä olisi nyt vastassamme vain viisi roistoa. Nyt heitä on seitsemän. Rosvojen onneksi sattui vielä niin, etteivät veneen ruumaan sulloitetut tavarat kärsineet lainkaan vahinkoa haaksirikosta. Aseet, ruuti ja kaikki muut kapineet olivat erinomaisessa kunnossa. Mutta kun Katea ei näkynyt missään, Walston arveli hänen hukkuneen. Missä sinä oikeastaan olit?"

Kate vastasi maanneensa — kuten tiedämme — veneen alla piilossa ja kuulleensa kaiken. "Ja seuraavana päivänä lähdin kulkemaan metsään", hän selitti. "Sieltä nämä reippaat pojat löysivät minut ja kantoivat tänne ranskalaisluolaan."

"Niin", selitti Gordon, "sen nimen olemme antaneet luolalle ranskalaisen merimiehen muistoksi, joka eli näillä seuduilla monta vuotta sitten".

"Monta muutakin nimeä olemme keksineet", ehätti siihen Jack, "oikein hyviä nimiä..."

"Ne sitten joskus sopivassa tilaisuudessa mainitsit minulle", sanoi Evans taputtaen ystävällisesti Jackia olkapäähän. "Mutta kuulkaahan vielä. Samoiltuamme noin tuntikauden saavuimme pieneen korkeapaiseen metsikköön, jonne majoituimme. Seuraavina päivinä palasimme tuon tuostakin rantaan ajautuneen veneemme luo. Kääntelimme ja vääntelimme sitä saadaksemme sen taas purjehduskuntoon, mutta se ei onnistunut. Kaikki puuhamme oli turhaa, meillä ei näet ollut tarpeellisia työkaluja, ei mitään muuta kuin yksi kirvespahanen. Sitä paitsi siinä paikassa oli vaikea tehdä työtä. Lähdimme siis taas vaeltamaan ja saavuimme pian pienelle virralle."

"Itävirrälle", puuttui Jack taas puheeseen, "joka laskee merenpoukamaan."

"Sen nimi on Pettymyslahti", sanoi Tom. "Ja aivan sen lähellä on korkea vuori — eikö niin?" Evans nyökäytti päätänsä. "Karhuvuori!" selitti Tom ja aikoi mainita perämiehelle useampia paikannimiä. Mutta Evans pyysi häntä säästämään ne toiseen kertaan ja jatkoi edelleen kertomustaan.

"Karhuvuoren suojassahan on vallan mainio pikku satama. Heti juolahti mieleemme, että jos vain saisimme veneen hilatuksi tänne, kykenisimme ehkä saamaan sen taas purjehduskuntoon. Palasimme siis takaisin veneelle ja saimme sen suurella vaivalla veteen. Emme kuitenkaan voineet sillä purjehtia, meidän täytyi kävellä rantaäyräällä ja hinata vene satamaan pitkin rantaa. Se ei ollut lapsen leikkiä, sen saatte uskoa, mutta perille sen sittenkin saimme."

"Vene on siis nyt Karhuvuoren luona?" kysyi Henri innokkaasti. "Emmekö siis voisi...?"

"Saada sitä kuntoon?" jatkoi Evans. "Voimmepa niinkin — nimittäin jos teillä on tarpeelliset työkalut!"

"Vaikka kuinka paljon!" huudahti Robert. "Kaikki mitä tarvitaan."

"Niin Walstonkin arveli. Hän ei tosin tietänyt oikein, keitä saarella asui. Mutta suuren järven tuolta puolen löysimme eräänä päivänä ihmeellisen kapineen, leveät puitteet, joihin oli jännitetty purjekangasta."

"Leija!" huudahtivat kaikki pojat yhteen ääneen.

"Ahaa, leijako se oli? Kukapa olisi uskonut. No niin, sen verran ymmärsimme kuitenkin, että ihmiskäsistä sen oli täytynyt lähteä. Nyt ei siis muuta kuin ottaa sen rakentajasta selko. Mutta sanokaapa minulle mihin käytitte leijaa."

Gordon kertoi Evansille Henrin ilmaretkestä selittäen hänelle, kuinka he leijan avulla olivat saaneet tietää Walstonin yhä oleskelevan saarella ja missä hän oli. Perämies kuunteli ihmetellen kertomusta vaarallisesta matkasta ja katsahti ihailen Henriin.

"Sinäpä totta vie olet rohkea poika!" hän huudahti puristaen sydämellisesti Henrin kättä. "Mutta

jatkakaamme. Walston koetti kaikin voimin päästä näkemään saaren asukkaita — niinpä minäkin muuten — ja vaelsimme metsän läpi järven toiselle puolen. Kuljimme ja kuljimme, mutta ihmisistä emme tavanneet jälkeäkään. Ei laukaustakaan kuulunut koskaan, ja niin olimme yhtä viisaita kuin ennenkin. Viimein pääsimme kuitenkin jäljille. Eräänä yönä sattui muuan meistä näkemään tulenvaloa, tuon lyhdyn valo luultavasti tuikki oven rakosesta. Heti seuraavana aamuna Walston hiipi lähemmin tutkimaan seutua. Koko päivän hän piileksi korkeassa ruohikossa tuolla virran luona."

"Oikein! Sieltä löysimme hänen piippunsa."

"Niin — ja hankos haikai sen kadottamista! Mutta hän oli käyttänyt hyvin silmiään ja saattoi kertoa yhtä ja toista siitä, kuka täällä asui. Hän oli nähnyt monen teistä kuljeksivan luolan ympäristössä. 'Mokomat nulikat kyllä helposti nujerramme', kuulin hänen sanovan Brandtille. Ja sitten he päättivät niin pian kuin mahdollista 'tehdä puhdasta', kuten he sanoivat. Olipa onni, että pääsin pakenemaan. Aamulla lähtivät Walston ja kaikki muut matkaan. Vain Forbes ja Rock jäivät vartioimaan minua. Mutta minä karkasin heiltä. He ajoivat minua takaa, luoti toisensa jälkeen suhahti korvieni ohitse. Koko päivän olen juossut, molemmat roistot kintereilläni. Mutta minä olin kuin olinkin heitä nopeampi, ja sen lisäksi he ampuivat ohi kuin pöllöt. Vasta juuri ikään hypätessäni virtaan sipaisi muuan luoti minua olkapäähän. Ja ryömiessäni kaislikossa virran rannalla kuulin Rockin kysyvän Forbesilta, oliko hän osunut minuun. 'Kyllä hän nyt on saanut tarpeekseen', kuului vastaus, jolloin Rock päästi karkean kirouksen ja nauraa irvisteli. Sitten he lähtivät paluumatkalle iloissaan siitä, että olivat päässeet minua vartioimasta. Minä puolestani kömmin maihin ja... niin olen nyt tässä. Emmekö nyt kaikki päätä yhteisesti tehdä voitavamme löylyttääksemme noita heittiöitä?"

Tätä ehdotusta kaikki kannattivat innokkaasti. Mutta millä keinoin oli taistelu käytävä? Kuten Evans oli sanonut, tiesivät Walston ja hänen joukkonsa hyvin, että luolan puolustajat olivat vain lapsia, jotka eivät ajan pitkään kykenisi vastustamaan raakoja merimiehiä. Kunpa vain keksisi jonkin sotajuonen!

"Eiköhän pitäisi koettaa ensin hyvällä selvittää välit Walstonin kanssa?" ehdotti Gordon. "Mitä arvelette te, Evans?"

"Nii-in", vastasi perämies vitkaan, "kunpa siitä vain olisi hyötyä. Mutta pelkäänpä, ettemme hyötyisi siitä rahtuakaan. Walstoniin ei ole luottamista. Vaikka hän lupaisikin jättää meidät rauhaan, hän hyökkäisi kuitenkin kimppuumme niin pian kuin voisi, siitä olen varma."

Useat pojista huusivat nyt myös, että he mieluummin tappelevat rosvoja vastaan kuin hierovat sovintoa.

"Se on minulle mieleen!" sanoi Evans. "Ja sanonpa teille jotain, joka saa minut näkemään asemaamme hiukan valoisemmalta kannalta: heillä ei ole enää kovinkaan paljon ruutia! Ja se on tärkeä asia."

"Niin", sanoi Henri, "siinä olette todella oikeassa, Evans. Sillä meillä sitä on pitkiksi ajoiksi. Ja jos vain voimme pitää lurjukset kolmen askelen päässä itsestämme, niin..."

"Niin, älkäämme Herran tähden päästäkö heitä sisään", keskeytti hänet Evans. "Sillä jos he pääsevät niin pitkälle, he saavat pian käsiinsä ruudin ja luodit sekä työkalut. Ja vaikka he eivät tappaisi meitä, minkä he minun luullakseni tekisivät, saisivat he kuitenkin veneen työkalujen avulla purjehduskuntoon ja purjehtisivat täältä pois ottamatta meitä mukaansa. Mutta siinä nostamme heidän tiensä pystyyn; me tahdomme itse veneen..."

"Eläköön!" huusivat kaikki pikkupojat. "Juuri niin! Sitten purjehdimme pois täältä..."

"Niin, kotiin Aucklandiin!" sanoi Costar.

Mutta isot pojat kohottivat olkapäitään, he tiesivät kyllä, ettei niin kauas helpolla päästä.

"Ei, älkäämme toivoko liioja tuommoisesta pähkinänkuoresta", sanoi Gordon.

Evans katsahti häneen. "Miksi emme?" hän kysyi. "Pikkupojat ovat totta vie oikeassa — me voimme päästä täältä Severnin veneellä."

"Niin, päästä pois", toisti Gordon. "Mutta minne? Ette kai väitä, että voimme purjehtia Tyynen meren yli mokomalla pikku aluksella."

"Emme tietenkään. Mutta lyhyemmälle purjehdusretkelle vene on riittävän iso, sittenhän voimme kyllä aina keinotella itsemme pitemmälle."

Gordon, Henri ja toiset pojat höristivät korviansa. Heille selvisi nyt, että perämiehellä oli suurenmoisia tuumia, he eivät vain käsittäneet, mitä hän tarkoitti.

Henri tarttui kiihkeästi hänen käsivarteensa ja kysyi innokkaasti:

"Puhutteko totta? Onko läheisyydessä maata?"

"Onpa niinkin! Lännessä on tosin Tyyni meri, ja siitä on meidän paras pysyä loitolla, mutta idän puolella ei ole niinkään pitkälti maihin; parissa päivässä meidän pitäisi päästä perille."

Kylläpä pojat olivat riemuissaan tämän uutisen kuullessaan. Saari ei siis kuitenkaan ollut aivan syrjässä muusta maailmasta. Henri oli todellakin ollut oikeassa arvellessaan idässä päin olevan maata, siellä missä hän oli aikoinaan nähnyt valkoisen pilkun ja valonhohdetta.

"Mitä te arvelette siitä huomiosta?" hän kysyi Evansilta kerrottuaan hänelle, mitä hän oli nähnyt kaukana merellä. Perämies osasi heti antaa hyvin yksinkertaisen selityksen.

"Valkoinen pilkku, josta puhut, on arvatenkin ollut jäävuori. Ja valonhohde lähti tietysti tulivuoresta. Kartasta me kyllä löydämme..."

"Niin, mutta missä päin maailmaa me sitten oikeastaan olemme?" huudahti Gordon kärsimättömästi.

"Me olemme", kuului Evansin vastaus, "saarella, joka sijaitsee monien muiden saarten joukossa lähellä Etelä-Amerikan rannikkoa. Sen nimi on... niin, totta tosiaan, minkä nimen se on saanut teidän maantiedossanne?"

"Olemme nimittäneet sen Carrin saareksi", sanoi Robert. "Me olemme nimittäin Carrin koulusta Aucklandista."

"Vai niin", lausui Evans hymyillen. "Sittenhän sillä on nyt kaksi nimeä. Ennestään sen nimi on näet Uusi Hannover. Huomenna otamme esille kartan ja tutkimme perin pohjin ympäristöämme. Mutta nyt menemme makuulle!"

Ja hetkisen kuluttua joka mies oli yöpuulla. Ensin suljettiin ovet ja ikkunat huolellisesti.

Mutta ajatellessaan vaaroja, jotka kenties väijyivät ulkona pimeässä, pojat pysyivät tavattoman kauan hereillä sinä yönä.

KUODESKOLMATTI LUKU

Walstonin petos

Vuonna 1520 muuan eurooppalainen laiva purjehti ensi kerran sen salmen kautta, joka leikkaa kärjen Etelä-Amerikan mantereen suunnattomasta kolmiosta. Laivaa ohjasi se portugalilainen, joka ensimmäisenä purjehti maan ympäri. Hänen nimensä oli Magalhães ja salmi peri hänen nimensä.

Molemmista päistään, siis sekä Atlantin että Tyynen meren puolelta Magalhãesin salmen rannat ovat kallioisia. Siellä täällä muodosti vesi rantakallioiden väliin turvallisia satamia, joissa laivojen on hyvä olla ja joissa ne saavat raikasta vettä varastoonsa. Jyrkiltä vuorenkukkuloilta virtaa näet sadoittain kohisevia puroja, jokia ja virtoja alas mereen.

Seuraavana päivänä Evansin tulon jälkeen ranskalaisluolan pojat tutkivat ututterasti suurinta Etelä-Amerikan karttaa, minkä he omistivat.

Perämies näytti heille, miten Andit — tuo mahtava vuorijono, joka kulkee pohjoisesta etelään läpi koko Etelä-Amerikan — ikään kuin sukeltavat esiin merestä täyttäen kulkuvedet lukemattomilla saarilla. Kauimpana idässä vuorijono päättyy Kap Hornin niemeen. "Ja tässä", hän sanoi osoittaen sormellaan karttaa, "tässä, missä viideskymmenesimmäinen leveysaste leikkaa rannikon, on Carrin saari. Näettekö, mitä siinä sanotaan... Uusi Hannover!"

Hämmästyneinä pojat tuijottivat karttaan. Niin lähellä mannermaata he eivät kuitenkaan luulleet olevansa. Nyt he ymmärsivät, ettei ollut niinkään mieletön ajatus purjehtia saaresta pois.

"Entä jos nyt saamme veneen käsiimme ja meidän onnistuu korjata se sellaiseksi, että se kantaa meidät kaikki — minne meidän silloin pitäisi purjehtia, Evans?"

"Niin, viisainta kai on, ettemme seikkaile liian kauas avomerelle."

Jos pysyttelisimme saarien välissä, meidän kyllä pitäisi selvitä."

Mutta se päivä, jolloin nuoret uudisasukkaat ja Evans ja Kate voisivat lähteä vesille häämötti vielä kaukana. Ennen tätä iloista hetkeä saattoi tapahtua paljon.

Ensiksikin täytyisi vene saada kuntoon. Mutta se oli mahdotonta niin kauan kuin Walston ja hänen miehensä olivat saarella herroina. Heidät oli siis ensin kukistettava.

Evans huomasi pian, että poikien oli onnistunut tehdä ranskalaisluolasta mainio linnoitus. Varastohuoneesta ja Panin arkihuoneesta saattoi tykeillä pyyhkäistä vihollisen toiseen maailmaan, jos hän keksi ilmestyä virran tai järven rannalle. Ja jos rosvojen onnistuisi lähestyä toista tietä luolaa, antaisivat pojat heille kyllä aimo löylytyksen, sillä he olivat kaikki varustetut sekä ampuma- että lyömäaseilla ja pistimillä ja osasivat käyttää aseitaan.

Henri oli keksinyt jotain järkevää. Hän oli koonnut arkihuoneeseen suuria kiviä, joita voisi tarpeen tullen heti vierittää oven eteen.

"Kaikki on totta vie mainiota!" sanoi Evans tutkittuaan luolan puolustuskeinot. "Te olitte harvinaisen viisaita varustaessanne linnoituksenne siihen kuntoon, että se voi kestää rajuimpiakin hyökkäyksiä."

"Täällä sisällä voimme vastustaa heitä tehokkaasti, mutta jos joudumme tappelemaan heitä vastaan luolan ulkopuolella olemme hukassa ennen kuin aavistammekaan. Tuollaiset ilkeät roistot kuin Walston ja..."

Kate keskeytti hänet. Hän arveli, ettei Forbes kuitenkaan ollut aivan yhtä kurja kuin muut. Olihan hän kuitenkin aikoinaan estänyt toisia tappamasta Katea.

"Forbesko!" toisti perämies. "Kaikenlaisia sinä puolustatkin. Hän ei totta vie ole rahtuakaan parempi kuin toisetkaan. En unohda hänen ilkeätä nauruaan, kun hän luuli minun vaipuneen virran pohjaan. Saatte olla varmat siitä, ettei Forbes pane tikkua ristiin meidän puolestamme, kun syntyy ottelu meidän ja rosvojen välillä."

Kului muutamia päiviä, ja kaikki oli yhä levollista ja rauhallista. Pojat vakoilivat yötä päivää, mutta eivät nähneet vihollisesta vilaustakaan. Evans oli kovin kummissaan siitä, että he viivittelivät. Hän tiesi, että haaksirikkoisille merimiehille olisi tärkeätä saada vene kuntoon niin nopeasti kuin mahdollista. Minkä kumman tähden he siis eivät hyökänneet "nulikoiden" kimppuun, joista Walston niin halveksivasti oli puhunut? Täällä luolassahan juuri säilytettiin työkaluja, joita tarvittiin veneen korjaamiseen.

Olisikohan Walston tullut huomaamaan, ettei luolaa ollutkaan niin helppo "anastaa", kuten hän ensin oli luullut? Kenties hän oli ruvennut ajattelemaan, että nokkela petos veisi perille pikemmin kuin raaka väkivalta.

Evans pohti kysymystä neljän suurimman pojan kanssa, joiden neuvoja hän koko ajan käytti hyväkseen. He olivat kuitenkin kaikki sitä mieltä, ettei ovelinkaan petos auttaisi herra Walstonia ja hänen seuralaisiaan hitustakaan, koska he eivät voineet päästä luolaan.

"Totta kyllä", sanoi perämies, "mutta muistakaa, että Walston ei katso asiaa siltä kannalta. Ensiksikin hän luulee, että Kate on kuollut ja kadonnut, ja toiseksi hän luulee minunkin kuolleen. Sen vuoksi hän ei tietenkään ajattele teillä olevan aavistustakaan siitä, mitä roskaväkeä hän ja hänen seuralaisensa ovat. Uskokaa pois, ei ole lainkaan mahdotonta, että hän jonakin päivänä keksii koputtaa oveenne tekeytyen haaksirikkoiseksi merimiesraukaksi, joka kerjää ruokaa ja asuntoa. Ja kun hän kerran on pannut jalkansa ovenne sisäpuolelle, silloin hänen yrityksensä on onnistunut!"

Henri arveli, ettei ollut kovinkaan helppoa petkuttaa heitä sillä lailla. "Onhan meillä revolverimme", hän sanoi, "ja jos pistämme yhden niistä hänen nenänsä alle, hän ymmärtää kyllä, ettemme ole niinkään herkkäuskoisia ja helposti petettäviä".

Mutta Gordon ei pitänyt sellaista kohtelua varsin viisaana. Hänen mielestään heidän pitäisi ottaa merimiehet ystävällisesti vastaan, jos he tulisivat.

Evans ei osannut antaa mitään varmaa neuvoa tässä suhteessa. Kenties Gordon oli oikeassa siinä, että oli paras käyttää petosta petosta vastaan. Ajan tullen nähtäisiin kyllä, miten oli viisainta kohdella rauhanrikkomia.

Seuraavakin päivä näytti kuluvan levollisesti. Harjua peittävän viidakon suojassa hiipivät Evans, Robert ja Baxter hiljaa suureen metsään päin, nähdäkseen oliko mitään erityistä tekeillä. Mutta he eivät keksineet mitään merkillistä eikä Pankaan, joka tietysti oli mukana, vainunut mitään.

Mutta ennen iltaa tapahtui kuitenkin jotain, joka herätti levottomuutta "linnoituksessa". Webb ja Cross riensivät juosten sisään mäeltä, jossa he olivat seisseet tähyttämässä. He olivat nähneet kaksi miestä virran vastakkaisella rannalla.

Siinä samassa Katelle ja perämiehelle tuli kiire! Oli välttämätöntä, ettei kukaan merimiehistä saa nähdä heistä vilahdustakaan, ja äkkiä he piiloutuivat varastohuoneeseen. Sieltä he saattoivat kurkistaa ulos ampumarei'istä, ja he näkivät heti, ettei Walston itse ollut matkassa. Rock ja Forbes vain tallustivat luolaa kohti.

"Siinä näette, että olin oikeassa", sanoi Evans. "He aikovat varmaankin näytellä haaksirikkoisia. Ja tiedätekö mitä! Luulenpa, että on paras ottaa heidät ystävällisesti vastaan, kuten Gordon ehdotti."

"Ottaa ystävällisesti vastaan mokomat heittiöt!" Henri pui nyrkkiä vihoissaan. "Siihen ainakaan minä en rupea."

"Niin niin", virkkoi Gordon tyynesti. "Minun on kai sitten esiinnyttävä rakastettavana, vieraanvaraisena isäntänä!"

"Tee se!" sanoi perämies. "Nyt ei ole aikaa pitempiin neuvotteluihin. Pitäkää vain huoli siitä, etteivät he keksi Katea ja minua. Kyllä minä sitten pujahdan esille oikealla hetkellä, mutta en ennen."

Hetkisen kuluttua Gordon, Henri, Robert ja Baxter avasivat luolan oven ja lähtivät virralle. He kulkivat puhellen keskenään eivätkä olleet mistään tietääkseen. He pitivät kuitenkin koko ajan vastakkaista rantaa silmällä. Minne roistot olivat joutuneet? Ahaa, tuossa he tulivatkin, muutamat pensaat olivat tuokioksi kätkeneet heidät poikien silmiltä.

Miehet olivat äärettömästi hämmästyvinään kohdatessaan ihmisiä, ja Gordon seuralaisineen tekeytyi tietysti yhtä kummastuneen näköiseksi. "Keitä olette!" huusi Gordon virran yli. Forbes — pojat tunsivat hänet Katen kuvauksesta — vastasi heti: "Haaksirikkoisia merimiehiä!" Ja sitten hän kertoi muutamain sanoin, että he olivat pestattuja laivamiehiä kolmimastoisesta "Severnistä" ja että he olivat veneineen joutuneet karille saaren etelärannalla.

"Mitä kansallisuutta olette?" kysyi Robert.

"Amerikkalaisia", kuului vastaus. Gordon kuulusteli edelleen. "Missä on laivan muu miehistö?"

"He ovat hukkuneet", vastasi Forbes. "Ainoastaan me kaksi pelastuimme hengissä — ja olemme niin nälissämme."

"Ja niin väsyneet...!" puuttui Rock puheeseen. "Mutta saanko kysyä, kenen kanssa oikeastaan puhumme?"

"Me olemme Carrin saaren uudisasukkaita", vastasi Gordon ja koetti saada äänensä niin lujaksi ja miehekkääksi kuin mahdollista.

"Tahtovatko uudisasukkaat auttaa meitä?" pyysi Forbes. "Emme pyydä muuta kuin hiukan syödäksemme. Olemme nyt kuljeksineet tässä saarella niin kauan, että me..."

"Tulkaa vain!" sanoi Gordon. "Kyllä me pidämme huolen teistä."

Sitten hän nosti kädet suulleen huutotorveksi ja huusi Mokoja. Reipas neekeripoika tuli heti juosten. Gordon käski hänen nyt hypätä veneeseen ja soutaa virran yli noutamaan merimiehiä.

Molemmat onnettomat "haaksirikkoutuneet" olivat paatuneita roistoja. Varsinkin Rock oli oikean pahantekijän perikuva, raa'an näköinen ja ilkeäkatseinen. Eikä Forbeskaan, joka Katen väitteen mukaan ei kuitenkaan ollut yhtä suuri lurjus kuin toiset merimiehet, näyttänyt juuri sen kunnollisemmalta.

Roistot koettivat näytellä osaansa niin luonnollisesti kuin suinkin. "Voi kuinka meidän on nälkä ja jano, ja kuinka väsyksissä olemme", se oli pontena koko heidän virressään. Ja joka kerta, kun Gordon tai Robert kysyi jotain, johon he eivät keksineet sopivaa vastausta, he syyttivät sairautta ja väsymystä. Heidän täytyi muka saada levähtää ennen kuin he jaksoivat selittää tapausten kulun.

"Saisimmeko viettää yön täällä?" pyysi Rock heti kun he olivat saapuneet ranskalaisluolan oven sisäpuolelle.

"Voi niin, saammeko?" kerjäksi Forbeskin. Sekä hän että hänen kumppaninsa olivat vähällä unohtaa roolinsa, niin hämmästyneitä he olivat huomattaessaan astuvansa oikeaan linnoitukseen, joka oli varustettu tykeillä ja ampumarei'illä.

"Ellei teistä ole epämieluisia", sanoi Forbes, "niin menisimme mielellämme nyt heti levolle."

"Niin, ja me tulemme vallan hyvin toimeen, jos vain saamme hiukan olkia. Emme tahdo vaivata teitä sen enempää. Onko teillä jokin komero, jossa voimme oleskella?"

Gordon avasi keittiön oven. "Täällä", hän sanoi, "on teille tilaa kylliksi, ja tässä on muutamia peitteitä vuoteeksi. Olkaa hyvä."

Merimiehet riemuitsivat salaa ajatellessaan, kuinka helposti heidän oli onnistunut petkuttaa uudisasukkaita. Toivotettuaan hyvää yötä Gordonille he alkoivat heti nuuskia joka kolkkaa ja keksivät pian, että keittiöstä johti ovi virran puolelle. Sanalla sanoen, kaikki näkyi luistavan mainiosti. Sitä he vain harmittelivat, että Mokokin nukkui keittiössä. Mutta mitäs siitä. Jos tuollainen neekerinulikka rupeaa hankalaksi, niin häneltä voi vääntää niskat nurin!

He heittäytyivät nyt vain muka läpiväsyneinä vuoteelleen ja alkoivat heti kuorsata aika tavalla, jotta luultaisiin heidän nukkuvan. Moko teki samoin, mutta hänkin oli varuillaan kuin kärppä ja valmiina kutsumaan apua, jos roistot hievahtaisivatkaan paikaltaan.

Kului tunti, toinenkin. Moko arveli jo kammottavien yövieraitten päättäneen pysyä aloillaan toistaiseksi. Mutta yhtäkkiä hän kuuli jotakin rapinaa ulko-oven luota. Kuun säteet hiipivät vinosti sisään pienestä lakeisesta, ja niiden himmeässä valossa hän huomasi, että Forbesin ja Rockin kaikessa hiljaisuudessa oli onnistunut vähitellen hiipiä ovelle ja että he olivat siirtämässä oven edustalle ladottuja kiviä. Suuret kivet nostettiin yksitellen pois. Tuokio enää, ja koko röykkiö oli raivattu tieltä. Merimiesten tarvitsi vain työntää syrjään oven päälle asetettu rautatanko, ja niin olisi pääsy luolaan vapaa kenelle hyvänsä. Walston ja toiset rosvot saattoivat tunkeutua sisään millä hetkellä tahansa.

Moko raaputti aivan hiljaa arkihuoneen ovea, jonka takana hän tiesi kaikkien toisten uudisasukkaiden olevan koolla. Seuraavassa silmänräpäyksessä sieltä kuului hiljainen kuiskaus. Merkki oli ymmärretty.

Oli jo kiire sillä nyt Rock tarttui rautatankoon, sysäsi sen sijoiltaan ja avasi oven varovasti.

Mutta siinä tuokiossa joku tarttui häntä käsivarteen. Hän kääntyi nuolennopeasti ja näki — Evansin, perämiehen, jonka hän oli luullut kuolleeksi ja kadonneeksi.

"Evans!" hän huudahti. "Sinäkö täällä!"

Nyt kaikki pojat ryntäsivät keittiöön. Kun he näkivät Forbesin hiipivän Evansin selän taa ja juuri aikovan hyökätä hänen kimppuunsa, kävivät Henri, Robert, Baxter ja William käsiksi häneen, kaatoivat hänet lattialle ja pitivät häntä lujasti kiinni kuin ruuvipihdissä.

Sillä aikaa ottelivat Evans ja Rock. Rosvon onnistui siepata puukkonsa ja iskeä perämiestä käsivarteen. Haava oli tosin lievä, mutta se pakotti kuitenkin Evansin hellittämään kätensä hänestä, ja yhdellä harppauksella roisto loikkasi ovesta ulos. Perämies ampui luodin hänen jälkeensä, mutta ei kiireessä saanut tähdänneeksi, joten luoti osui harhaan.

Mutta minkäpä sille taisi! Evans salpasi oven ja nosti rautatangon taas eteen. Sitten hän kääntyi ja kumartui tikari kädessä Forbesin puoleen, joka makasi lattialla potkien ja riuhtoen päästäkseen irti poikien lujista kourista.

"Toverisi pääsi minulta pujahtamaan!" hän huusi Forbesille, "mutta sinä et pääse!"

"Armoa! Armoa!" huusi merimies.

"Niin, Evans", rukoili nyt Katekin. "Anna hänen elää. Pelastihan hän kuitenkin kerran minun henkeni."

"Akkaväen lorua, siirappisääliväisyyttä", mutisi perämies, mutta pisti kuitenkin tikarin tuppeen, satoi Forbesin lujasti käsistä ja jaloista ja kantoi hänet varastohuoneeseen. Siellä hän sai maata toistaiseksi.

Sitten ladottiin kivet taas oven eteen, ja rauha vallitsi ranskalaisluolassa. Mutta ei yksikään uskaltanut ajatella maatapanoa. Kaikki valvoivat valmiina puolustautumaan, jos roistot vielä koettaisivat hyökätä uudisasukkaiden kimppuun.

SEITSEMÄSKOLMATTI LUKU

Yöllisen seikkailun jälkeen oli ainakin yksi asia selvillä: Walston ei enää tästedes ainakaan yrittäisi petosta päästäkseen luolaan. Kyllä hän nyt ymmärsi uudisasukkaiden keksineen, mitä hänellä oli mielessä, ymmärsi senkin, että vain väkivalta saattoi heidät kukistaa.

Heti päivän valjetessa Evans ja kolme nuorempaa poikaa hiipivät ulos luolasta vakoilemaan. Sumu peitti vielä paksuna veden, maat ja nurmet, ja vasta sen hälvettyä neljä aamuvirkkua vakoilijaa saattoivat oikein tarkastaa ympäristöä.

Kaikkialla oli hiljaista ja levollista. Tallin ulkopuolella aitauksessa astuskelivat kotieläimet kaikessa rauhassa pureskellen ruohoa. Ei Pankaan näkynyt mitään erityistä vainuavan.

Vain lukuisat jäljet pehmeässä maassa luolan edustalla kertoivat yöllisestä taistelusta ja vaarasta. Niistä saattoi selvästi nähdä, että Walston joukkoineen oli kuljeksinut oven ulkopuolella valmiina syöksymään uudisasukkaiden majaan heti kun Rock ja Forbes olivat antaneet ennakolta sovitun merkin.

Evans tutki tarkoin maaperän päästäkseen selville, oliko missään verisiä jälkiä. Mutta niitä ei ollut. Rock oli siis päässyt ehein nahoin pakoon.

Mutta missähän heittiöt nyt oleskelivat? Miltä puolelta he nyt aikoivat rynnätä "linnoituksen" kimppuun. Näihin kysymyksiin eivät jäljet antaneet minkäänlaista vastausta. Evans ja hänen seuralaisensa tulivat pian siihen tulokseen, että oli viisainta jättää koko vakoilemisretki. Paljon parempi oli palata kotiin ja kuulustella Forbesia.

Kunpa hän vain puhuisi totta.

"Puhuu, puhuu kylläkin!" arveli Gordon. "Tottapa häneen on hiukan vaikuttanut se, että hän oli aivan kuoleman kynnyksellä. Ellei hän ole peräti paatunut pahantekijä, hän ymmärtää varmasti voitonsa sovittaa osan rikoksestaan kertomalla meille, mitä tietää toisten suunnitelmista."

Evans meni heti siihen huoneeseen, missä Forbes makasi sidottuna. Hän irroitti siteet ja antoi miehelle luvan mennä arkihuoneeseen. Sitten hän sanoi muutta mutkitta:

"Näet, että olemme olleet teitä viisaammat, Forbes! Sinun ja Rockin inhottava petos epäonnistui perin pohjin. Mutta meidän on vielä saatava tietää vähän Walstonin aikeista. Ja niistä sinun on nyt kerrottava meille."

Vangittu merimies ei avannut suutaan. Hän seisoi ääneti ja tuijotti eteensä.

Silloin astui Kate hänen luokseen ja sanoi ystävällisesti auttaakseen häntä:

"Kuulepas, Forbes. Silloin kun sinä Severn-laivassa sait toverisi säästämään henkeni, sinä osoitit, että sinulla on sydän paikallaan. Älä nyt anna itsepintaisuuden ja kovasydämisyuden vallita. Auta meitä, kuuletko! Pelasta näiden reippaiden poikien henki, kuten pelastit minunkin henkeni."

Forbes ei vieläkään vastannut sanaakaan.

Mutta silloin Evans otti hänet kovalle ja alkoi kuulustelunsa kuin paraskin tuomari.

"Mitä tietä Walston ja toiset tulivat tänne? — Sillä olivathan he täällä ulkopuolella viime yönä?"

"Olivat", tunnusti Forbes. Ja sitten, vähän ajan kuluttua hän sanoi tyyllä, vastahakoisella äänellä:

"He kulkivat järven pohjoispuolelta."

"Ja sinä ja Rock tulitte eteläpuolelta."

"Niin."

"Onko kukaan teistä käynyt länsipuolella?"

Merimies pudisti päätään.

"Eikö... Entä missä ovat toiset nyt?"

"Sitä en tiedä."

"Et tiedä...?"

"En, Evans, siitä en tiedä mitään", Forbes vakuutti, ja sen enempää hänestä ei saatu. Siitä hän

kuitenkin oli varma, hän sanoi, että Walston kyllä vielä palaa.

Paljon hyötyä kuulustelusta ei ollut. Jospa vain olisi saatu selko siitä, miltä puolen roistot aikoivat hyökätä, olisi ainakin ollut mahdollista tehdä sen mukaan puolustussuunnitelma. Evans punnitsi asian perinpohjaisesti, hän ymmärsi että rohkea rokan syö, toisin sanoen, täytyi uhmata vaaraa ja uskaltaa lähteä tiedusteluretkelle metsään.

Kahdentoista ajoissa Moko vei kupillisen ruokaa Forbesille, mutta vangittu merimies ei maistanut sitä lainkaan.

"Saattepa nähdä, että hän alkaa pehmetä. Kun hänenlaisensa ihminen menettää ruokahalunsa, niin jotain erikoista on hänessä tekeillä, uskokaa pois", tuumi Kate Henrille.

"Katsokaahan pojat", sanoi Evans, kun päivällinen oli korjattu pöydästä, "nyt olen ajatellut, että muutamat teistä seuraisivat minua metsään, niin että kerrankin saisimme oikein selvän siitä, mitä nuo heittiöt nykyään puuhaavat ja missä he oikein vaaniskelevat. Mitä arvelette ehdotuksestani?"

Pojista ehdotus oli erinomaisen järkevä. "Nimittäin", muistutti Gordon, "jos vain pidämme huolta siitä, ettei linnoitus jäi ilman puolustusta meidän ollessamme poissa".

"Tietenkin!" sanoi Evans. "Paul, Baxter ja... odottakaahan... Moko ja pikkupojat, niin ja sen lisäksi Kate jääköön tänne ja pitääköön puoliaan, jos herra Walston keksii tehdä rynnäkön luolaan. Me toiset: Gordon, Robert, Henri, Cross — siinä on neljä — Jack, Webb, William..."

"Ja minä!! Enkö minäkin saa tulla mukaan?" kysyi Garnett.

Perämies mietti hetken. "Olkoon menneeksi, koska pyydät niin kauniisti. Siis me yhdeksän varustaudumme aseilla kiireestä kantapäähän ja lähdemme seikkailulle. Pystymmekö pitämään puoliamme? Tosin meidän on taisteltava aika väkeviä lurjuksia vastaan, jos nimittäin tapaamme heidät! Mutta emmeköhän me sentään kykene pitämään heitä kutakuinkin kurissa. Muistakaa, että meillä on sekä pyssy että revolveri jokaisella, heillä sitä vastoin on kaikkiaan viisi pyssyä kuutta miestä kohti. Ja sen lisäksi he ampuvat kuin mitkäkin moukat. Eivät ole sellaisia mestariampujia kuin tämä Robert tässä ja Cross ja William."

Lyhyesti sanoen: jos roistojen ja uudisasukkaiden välillä syntyy ottelu välimatkan päästä, viimeksi mainitut saattavat kylläkin suoriutua. Pahempi on, jos on taisteltava silmä silmää vasten.

Kellon käydessä kolmea marssi pieni sotajoukko Evans etunenässä ulos ranskalaisluolasta, jonka ovi suljettiin heti visusti.

Nyt oli vain kysymys siitä, miltä puolen vihollinen oli odotettavissa. Ei etelästä eikä lännestäkään. Oli mahdotonta, että Walston olisi voinut ennättää kulkea pitkän matkan Laivalahdelle ja sieltä edelleen pitkin virtaa niin lyhyessä ajassa. Ei, konnat piileksivät varmaankin pohjoisen puolella, ja siltä suunnalta he tietysti tulevat.

Pohjoista kohti Evans ja pojat lähtivätkin. Alkupuolen matkaa he kulkivat aitauksen suojassa, ja kauempana he hiipivät toisesta pikku viidakosta toiseen. Heidänhän oli pysyttävä piilossa niin kauan kuin mahdollista.

"Olkaa vain rauhassa", toisti Evans kerran toisensa jälkeen. Hänellä oli täysi työ hallita Robertia, tämä kun joka silmänräpäys pyrki erkanemaan liian kauas tovereistaan.

Nyt he olivat saapuneet puuristille, joka oli ranskalaisen haudalla. Täältä he poikkesivat järven rantaan vievälle polulle.

Vähän ajan kuluttua Pan alkoi innokkaasti nuuskia nurmikkoja ja ilmaa. "Pan", varoitti Gordon hyvin hiljaa, mutta se ei ollut kuulevinaan, haisteli yhä vain.

Se oli varmaan vainunut jotain erikoista.

"Meidän täytyy ryömiä pensaiden välissä", sanoi Evans. "Ja kuulepas, Robert! Jos sinä näet jonkun niistä siivoista herrasmiehistä niin läheltä, että osut häneen laukauksella, niin lähetä sinä vain luoti. Mutta älä ammu ohi!"

Metsän laidalla he saapuivat paikalle, jossa Walstonin lauma nähtävästi oli viettänyt yönsä: sen saattoi huomata hiiltyneistä puunpätkistä ja tuhkasta, joka vielä oli maassa.

"He ovat ehkä vasta aivan äskettäin lähteneet täältä. — Tuhka on vielä ihan lämmintä", sanoi Evans. "Koko joukko voi olla vielä aivan lähellä. Olisi ehkä kuitenkin parasta..."

Mutta ennen kuin pojat ennättivät saada tietää, mikä perämiehen mielestä oli parasta, pamahti pyssynlaukaus katkaisten metsän hiljaisuuden, ja luoti suhahti Henrin korvien ohitse tunkeutuen puuhun, jonka vieressä hän seiso.

Toinen laukaus: kuului oksien taittumista ja jotain putosi raskaasti maahan. Tällä kertaa oli Robertin pyssyllä ollut puheenvuoro. Hän oli tähännyt ensimmäisen laukauksen savun mukaan ja tuntui siltä kuin laukaus olisi osunut.

Pan syöksyi eteenpäin, Robert jäljessä.

"Eteenpäin toisetkin!" huusi Evans. "Robert ei voi yksin vastustaa koko joukkoa."

Tuossa tuokiossa he saavuttivat Robertin, joka kumartui kuolleen merimiehen yli. Se oli Richard.

"Siis yksi vähemmän", sanoi Evans. "Mutta toiset..."

"Niin, he ovat kyllä jossain aivan lähellä", sanoi Baxter.

"Aivan oikein! Siis: maahan!... Maahan, maahan!"

Samassa pamahti laukaus — kolmas, ja sen onnistui raapaista Jackia pahasti otsaan.

Gordon tahtoi sitoa haavan, mutta Jack intti vain, että se oli aivan turhaa; "mokomakin naarmu", hän vain sanoi reippaasti.

Nyt uudisasukkaiden oli pysyttävä yhdessä. Jos he hajaantuivat, ampuvat Walston ja hänen väkensä heidät yhden toisensa jälkeen. Sen vuoksi pieni joukko ryömi kylki kyljessä korkeassa ruohikossa, joka hetki valmiina taisteluun.

Mutta minne Henri oli jäänyt?

Ei kukaan ollut huomannut, mutta poissa hän oli. Ja nyt Pan haukkui aivan vimmatusti. — Jotain oli hullusti. Henri oli joutunut otteluun vihollista vastaan.

"Henri! Henri!" huusi Robert niin kovasti kuin jaksoi.

Ei vastausta. Ei kuulunut muuta kuin Panin raivoisa haukunta. Silloin pojat eivät enää voineet hillitä itseään. Evansin varoituksista piittaamatta kaikki syöksyivät eteenpäin. Evansin täytyi seurata.

"Maahan, Evans!" huusi Cross heittäytyen samassa itsekin pitkälle. Luoti lensi aivan perämiehen pään yli. Samassa Evans huomasi Rockin puiden välissä.

Hän nosti heti pyssyn poskelleen ja laukaisi. Rock katosi. "Mitä ihmettä!" ajatteli Evans. "Olisinko ampunut ohi?"

Mutta hänelle ei jäänyt aikaa ottaa lähemmin selkoa siitä, miten Rockin oli käynyt. Samassa hän näet kuuli aivan lähellä Robertin huutavan:

"Pidä puoliasi, Henri!... Tässä minä olen!"

Ja Evans ja pojat näkivät Henrin taistelevan elämästä ja kuolemasta pitkää roikaletta, Cope-nimistä merimiestä vastaan.

Mies oli kaatanut Henrin maahan selälleen. Sekunti vain, ja hän olisi iskenyt puukkonsa pojan rintaan. Notkeana kuin tiikeri Robert syöksyi yhdellä hyppäyksellä rosvon niskaan.

Henri oli pelastettu. Mutta salaman nopeasti Cope oli kääntynyt uutta vastustajaansa kohti iskien puukkonsa hänen rintaansa.

Ja nyt Robert makasi tajuttomana maassa, ja Cope pakeni suoraa päätä tiheimpään metsikköön kintereillä Evans, Garnett ja Webb, jotka ampuivat luotinsa hänen jälkeensä.

Henri riensi Robertin luo, kumartui hänen ylitseen ja avasi nopeasti hänen nuttunsa. Sitten hän repi verisen paidan syrjään ja tutki haavaa. Jumalan kiitos, puukko ei ollut osunut sydämeen, oli siis vielä toivoa. Mutta keuhko oli varmaan vahingoittunut, sillä Robertin hengitys kuului heikolta ja vikisevältä.

"Meidän täytyy pelastaa hänen henkensä", sanoi Henri kiihkeästi.
"Mitä sinä arvelet, Gordon?"

"Että meidän kaikkein ensiksi on kannettava hänet kotiin ranskalaisluolaan."

Samaa mieltä olivat myös Evans ja toiset pojat, jotka palasivat huomattuaan että oli mahdotonta saada Copea kiinni.

"Ja me voimme hyvin viedä hänet kotiin, koska näyttää siltä kuin Walston olisi saanut tarpeekseen tappelusta tänään. Hän piileksii nähtävästi joukkoineen jossain metsässä."

Baxter ja Jack alkoivat punoa oksista paareja, joille Robert nostettiin. Hän ei ollut vielä tajuissaan, mutta hengitti kuitenkin. Neljä poikaa tarttui paareihin, toiset kävelivät jäljessä pyssyt ja revolverit valmiina.

Hitaasti astui surullinen saattue metsän halki. Vihdoin oli enää vain taipale matkaa luolaan — kahdeksan-yhdeksänsataa askelta. Silloin kuului äkkiä kimeä huuto, ja Pan lähti täyttä vauhtia laukkaamaan virralle päin.

Walston oli varmaankin hyökännyt ranskalaisluolaan.

Aivan oikein! Se oli — kuten sittemmin selvisi — käynyt seuraavasti: Sillä aikaa kun Evansin ja isojen poikien huomio oli kokonaan kiintynyt Rockiin, Copeen ja Rickhardiin, riensivät Walston, Brandt ja Black metsän halki ja hyökkäsivät "linnoituksen" kimppuun. He löivät oven rikki ja tunkeutuivat luolaan.

Kovista hätähuudoista säikähtyneinä Evans, Gordon, Henri, Jack ja William lähtivät juosten kohti luolaan jättäen Crossin, Webbin ja Garnettin vartioimaan Robertin paareja. He saapuivat parhaiksi näkemään, kuinka Walston syöksyi ulos luolan ovesta pusertaen kirkuvaa ja riuhtovaa lasta voimakkailla käsivarsillaan.

Ja Walstonin jäljessä tuli Brandt kantaen pikku Costaria, joka itki surkeasti.

Aivan raivoissaan hyökkäsi Baxter Brandtin kimppuun, mutta tämä potkaisi hänet luotaan ja juoksi eteenpäin lapsi sylissä.

Entä John, Edvard ja Moko ja kaikki toiset? Oliko heidät jo surmattu?

Walston ja Brandt olivat jo melkein ennättäneet virran rannalle, missä Black ja vene odottivat.

Nyt olivat hyvät neuvot tarpeen. Jos konnien onnistuu hypätä veneeseen, ovat Paul ja Costar hukassa.

Evans ja nuo neljä poikaa hehkuivat innosta saada laukaista pyssynsä rosvoihin, mutta he eivät uskaltaneet ampua, koska luoti olisi voinut osua pelastettaviin.

Mutta Pan, se ei pelännyt käydä käsiksi rosvoihin. Rohkea eläin hyökkäsi Brandtin kimppuun iskien hampaansa tämän kurkkuun. Baxterin hän oli kevyesti potkaissut tieltään, mutta Pania ei ollutkaan yhtä helppo karkoittaa. Brandtin täytyi päästää Costar torjuakseen raivoisaa koiraa.

Mutta Walston pääsi esteettömästi juoksemaan alas virralle. Hetki vain, ja hän olisi veneessä ryöstösaaliineen.

Silloin nähtiin äkkiä miehen juoksevan esiin luolasta. Se oli Forbes.

Walston huomasi hänet. "Hyvää päivää, Forbes!" hän huusi ja pysähtyi hetkeksi, niin iloiseksi hän tuli nähdessään vanhan toverinsa rientävän avuksi. "Tätä tietä", hän jatkoi. "Kiirehdi, niin voimme..." Forbes juoksi kuin henkensä edestä, ja pian hän oli Walstonin kintereillä. "Hänet ainakin voin tehdä vaarattomaksi!" arveli Evans ja tähtäsi karanneeseen vankiinsa.

Mutta mitä nyt? Forbes syöksyi äkkiarvaamatta Walstonin kimppuun ja kaatoi hänet maahan, niin että hänen täytyi heittää Paul.

Hetkessä Walston oli taas jalkeilla ja syöksyi puukkoaan heiluttaen Forbesin kimppuun. Lyhyen kamppailun jälkeen Forbes kaatui maahan. Walstonin puukko oli iskenyt syvälle vatsaan.

Mutta Walston ei sittenkään päässyt voitolle, sillä nyt riensivät Evans ja pojat paikalle ja sellaista ylivoimaa hän ei kestänyt. Brandt, joka oli jo vapautunut vimmastuneesta koirasta, oli juossut veneelle. Walston aikoi seurata häntä, mutta tahtoi saada Paulin mukaansa. Sen hän kuitenkin sai kalliisti maksaa, sillä Paulin oli onnistunut siepata taskustaan revolveri, ja nyt hän ampui Walstonia suoraan rintaan. Konna kaatui maahan, mutta Brandtin ja Blackin onnistui kuitenkin raahata hänet veneeseen ennen kuin Evans ja pojat ennättivät tähdätä.

Mutta samassa kun vene lähti rannasta jyrähti jylisevä laukaus, ja nuo kolme rosvoa vaipuivat hengettäminä veneen pohjalle. Kartessiryöppy oli kaatanut heidät, ja veneen ympärillä kiehui ja kuohui

virran tyyni pinta sen voimasta.

Taitava ampuja oli Moko, joka tarkoin tähdättyään oli laukaissut pienen laivatykin ranskalaisluolan ikkunasta.

Nyt olivat siis Walston ja hänen kolme toveriaan saaneet surmansa. Severniläisistä murhaajista oli jäljellä vain kaksi metsän tiheikössä piileksivää miestä.

Tämä päivä oli tuonut onnen ja pelastuksen Carrin saaren uudisasukkaille.

KAHDEKSASKOLMATTI LUKU

Hyvästi!

Mutta miten oli Robertin laita?

Kate, joka oli taitava sairaanhoitaja, huomasi heti, että Copen puukko oli iskenyt sangen vaarallisen haavan reippaaseen poikaan. Mutta hengenvaarallinen se ei sentään ollut.

"Kyllä me hänestä terveen teemme", hän lohdutti Henriä joka kerta kun tämä valitti, miten kauheata olisi, jos Robert hänen tähtensä menettäisi henkensä. "Maltahan vähän aikaa, niin näet että minun lehteni kyllä auttavat."

"Lehdillään", Kate tarkoitti jonkinlaisen leppäpensaun lääkitseviä lehtiä, joita usein käytetään parannuskeinona Amerikassa. Näitä lehtiä kasvoi myös Carrin saarella, ja Kate satoi niitä Robertin haavaan.

Forbesin tila oli paljon vakavampi. Vaikka Kate kuten toisetkin pani parastaan saadakseen hänet elpymään, hän kävi vain päivä päivältä heikommaksi. Ja eräänä aamuna hänen taistelunsa päättyi, hän sammui hiljaa ja rauhallisesti Katen käsi omassaan. Seuraavana aamuna hänet haudattiin ranskalaisen merimiehen viereen, ja siitä lähtien kohosi Carrin saaren pienellä kirkkomaalla kaksi ristiä.

Ensi työkseen tämän jälkeen Evans ja uudisasukkaat samoilivat metsän ristiin rastiin saadakseen selkoa siitä, missä Rock ja Cope kuljeksivat.

Copen he löysivät pian. Jokin luoti oli osunut häneen, sillä verisiä jälkiä seuraten he saapuivat paikalle, jonne hän verenvuodon heikentämänä oli kaatunut ja heittänyt henkensä. Mutta missä oli Rock? He etsivät seudun läpeensä, mutta eivät tavanneet hänestä jälkeäkään. Vasta kauan jäljestäpäin kävi aivan sattumalta ilmi, että tämäkin rosvo — viimeinen — oli saanut surmansa. Evansin luoti oli todella kaatanut hänet, ja syy hänen äkilliseen katoamiseensa oli se, että hän oli pudonnut eräeseen Williamin salahautaan. Sieltä Baxter löysi hänen ruumiinsa, ja sinne se jätettiinkin. Samaan paikkaan haudattiin myös Richardin ja Copen ruumiit.

Nyt kun lepo ja rauha taas vallitsivat saarella, päätti pikku yhdyskunta todenteolla ryhtyä suureen työhönsä, veneen korjaukseen.

Veneen, jossa Walston ja hänen kaksi toveriaan olivat purjehtineet kuoleman maille, oli virta vienyt kappaleen matkaa alemmaksi. Siihen sälytettiin nyt työkaluja, aseita ja ruokatavaroita. Sitten Evans, Henri ja Baxter purjehtivat järven yli Itävirralle päin.

"Severnin" venettä ei ollut vaikea löytää. Se virui vielä samassa paikassa, jonne se oli hinattu. Mutta pian huomattiin, ettei venettä voitu saada purjehduskuntoon ilman hirssiä ja lautoja, joita ranskalaisluolassa oli yllin kyllin. Evans ehdotti siis, että he ensin tukkisivat veneen reiät niin hyvin kuin taisivat ja sitten hinaisivat sen oman veneensä perässä kotiin, Seelanninvirtaa ylös.

Hänen suunnitelmansa miellytti suuresti Henriä ja Baxteria. Innokkaasti ja ututterasti he kävivät tuumasta toimeen.

Ei ollut niinkään helppoa käsitellä suurta venettä, ja järvellä ja Itävirralla oli Evansilla ja hänen tovereillaan monta vastusta voitettavana. Mutta he *tahtoivat* voittaa kaikki vastukset, sen he olivat itselleen pyhästi luvanneet, ja lupauksensa he pitivätkin. Eräänä iltapuolena purjehti pieni "laivasto" — poikien vene ja sen perässä "Severnin" suuri vene — ylös Seelanninvirtaa myöten ja kävi ankkuriin pienelle lahdelle ranskalaisluolan edustalle.

Kotona Evansin ja hänen venekumppaniensa saalis herätti suurta riemua. Mutta yhtä suuri oli matkamiesten ilo, kun he kotiin tultuaan saivat kuulla, että Robertin tilassa oli tapahtunut ilahduttava käänne. Hän saattoi nyt hengittää kärsimättä tuskaa, ja hänen voimansa alkoivat vähitellen palata. Tietysti ei vielä ollut kysymystäkään siitä, että hän voisi olla jalkeilla, siivosti hän sai pysyä vuoteessaan sillä aikaa kun hänen toverinsa ahersivat veneenrakentajina.

Näytti vihdoinkin siltä että heidän toiveensa toteutuisi. Veneen korjaustyö kävi hämmästyttävän helposti ja joutuisaan. Evans oli tavattoman kätevä, ja reippaat pojat, sekä suuret että pienet, olivat sellaisia apulaisia, ettei paremmista väliä. Varsinkin Baxter oli kullaan arvoinen: oli aivan samantekevää, mihin työhön se poika ryhtyi, joka alalla hän oli yhtä pystyvä.

* * * * *

Mutta vaikka "kirvesmies Evans" ja hänen "oppipoikansa" utteraan ja hikipäässä työskentelivät, kului kuitenkin runsas kuukausi ennen kuin vene oli niin hyvässä kunnossa, että sen saattoi laskea vesille. Tammikuun kahdeksantena työ vihdoinkin päättyi ja kahden viikon päästä oli aika ruveta kuljettamaan alukseen tavaroita, arveli Evans.

Henri ja hänen toverinsa olisivat kovin mielellään vieneet mukaansa kaiken mitä he aikoinaan olivat "Eteenpäin"-laivasta pelastaneet. Mutta siihen ei ollut riittävästi tilaa, täytyi valikoida ja hylätä.

Gordon piti huolen siitä, että kaikki ranskalaisluolassa säilytetyt rahat otettiin mukaan. Tähän asti ne olivat olleet arvottomia — suurinkin kultamöhkäle on arvoton autiossa saarella. Mutta nyt, kun aiottiin lähteä avaraan maailmaan, oli kyllä hyvä että taskussa oli täysinäinen kukkaro. Moko piti huolen ruokatavaroista, ja Robert, joka vähitellen oli parantunut, kokosi aseet, ruudin ja luodit ja sai kuin saikin aikaan, että molemmat pikku tykit kuljetettiin veneeseen.

Ranskalaisluolan kirjavarasto, josta oli ollut niin paljon hyötyä ja huvia näiden kahden vuoden aikana, otettiin useimmat kirjat veneeseen. Samoin kävi keittiökälyt. Kaukoputkia, kompassia ja muita tärkeitä purjehdusvälineitä ei myöskään unohdettu.

William keräsi pienen valikoiman kalastusvälineitä, joista saattoi olla hyötyä matkalla.

Lopuksi täytettiin puoli tusinaa pieniä tynnyreitä raikkaalla jokivedellä ja ladottiin veneen pohjalle.

Helmikuun 3:ntenä vene oli valmiiksi lastattu. Nyt he saattoivat lähteä matkalle milloin tahansa.

Evans arveli, että he jo 5:ntenä, siis kahden päivän kuluttua, voisivat heittää hyvästi Carrin saarelle, ja kaikki uudisasukkaat tervehtivät hänen ehdotustaan riemastuneilla eläköön-huudoilla.

Helmikuun 4:ntenä päästettiin kaikki kotieläimet irralleen. Aitauksen ovi avattiin ja — samassa kiitivät guanakot, laamat, trapit ja muut eläimet aika kyytiä metsään.

"Mokomatkin kiittämättömät elukat!" huudahti Garnett. "Toinen tekee parastaan pitääkseen niitä hyvänä ja sitten..."

Niin, kiittämättömyys on maailman palkka!

Seuraavana päivänä koitti lähdön hetki.

Viimeisen kerran Henri ja hänen toverinsa kävivät molempien merimiesten kukkivalla haudalla. Sitten kaikki astuivat isoon veneeseen, joka oli lähtövalmiina pikkuvene perässään.

Robert istui perään Evansin rinnalle, joka hoiti peräsintä. Henri ja Moko istuivat keulan puolelle hoitamaan purjeita. Toiset pojat tarttuivat kukin airoonsa. Sitten irrotettiin kiinnitysköysi, aivot viilsivät tasaisesti vettä, ja uudisasukkaat purjehtivat pois asuntonsa luota, jonka seinien sisällä he olivat viettäneet niin monta kuukautta.

Matka Seelanninvirtaa alas kävi varsin hitaasti. Vasta myöhään illalla vene saapui virran suulle. Evans piti viisaimpana käydä ankkuriin ja vasta seuraavana aamuna lähteä merelle.

Kun päivä koitti, puhalsi navakka maatuuli, ja meri lepäsi saaren suojassa tyynenä.

Kaikki purjeet nostettiin, ja tottuneella kädellä Evans ohjasi alusta karien lomitse.

Ammuttiin tykinlaukaus, ja Englannin lippu kohosi ilmaan. Sitä tervehti kolminkertainen eläköön-huuto.

Kun oli purjehdittu kahdeksan tuntia liukui vene salmeen Cambridgen saaren luona ja kääntyi sitten pitkin Adelaiden saaren rannikkoa.

YHDEKSÄSKOLMATTI LUKU

Kotiintulo

Poikien purjehduksesta Magalhãesin saaria leikkaavien kapeitten salmien kautta ei ole paljon kerrottavaa. Tämän lyhyen merimatkan kuluessa tapahtui tuskin mitään erikoisempaa — oikeastaan koko matka sisältyy näihin sanoihin: Sää pysyi koko ajan kauniina.

Purjehtijamme eivät kohdanneet matkallaan ainoatakaan laivaa. Se ei tietenkään ollut erikoisen hauskaa. Sillä olisi ollut parempi päästä johonkin alukseen. Eivät he myöskään nähneet yhtään ihmisolentoa saarissa, joiden ohi he purjehtivat. Sitä he eivät kuitenkaan surreet, näiden seutujen asukkaat, pääasiassa villejä, eikä ole hyvä joutua liian lähelle heitä.

Noin viikon kuluttua matkalaiset purjehtivat navakassa myötätuulessa itse Magalhãesin salmeen. Pojat saattoivat nyt selvästi nähdä suunnattomien jäävuorten uiskentelevan Beaufortin lahdessa. Jokin näistä hohtavista jättiläisistä oli aikoinaan näyttänyt Henrin silmissä "valkoiselta pilkulta", silloin kun hän Karhuvuorelta tuijotti idän puolelle Carrin saarta.

Veneessä voitiin mainiosti. Joka mies oli reipas, Robertkin. Hänelle teki hyvää saada raitista meri-ilmaa keuhkoihinsa, ja pian hän oli terve kuin pukka. Itse hän useat kerrat kehui, että jos niikseen tuli, hän milloin tahansa oli taas valmis kokemaan Robinsonin elämän vaivoja — niin voimakas hän oli.

Helmikuun 12:ntena vene purjehti Tamarsaaren ohi. Evans aikoi ohjata kohti etelää, kiertää Kap Farwardin ja sitten purjehtia pitkin Braunschweigin niemimaan itärantaa Punta Arenasiin asti.

Mutta hänen tuumansa menivät kuin menivätkin myttyyn.

Seuraavana aamuna huudahti Jack, joka seiso keulassa tähystämässä:

"Savua oikealla puolella!"

Savua! Jokin höyrylaiva oli siis tulossa. Silloin Henrille tuli kiire! Yks kaks hän kiipesi mastoon nostaen kaukoputken silmälleen.

"No, mitä näet sieltä ylhäältä?" huusivat toiset hänelle.

"Laiva näkyvässä!" kuului hänen iloinen vastauksensa. Ja kohta saattoivat kaikki nähdä laivan paljaalla silmälläkin. Se oli suuri höyrylaiva, joka kulki hyvää vauhtia, "11 meripeninkulmaa tunnissa", tuumi Evans.

Pojat kohottivat kaikuvan eläköönhuudon ja laukaisivat pyssynsä herättääkseen höyrylaivan huomiota.

Onnistuiko? Onnistui, nyt viitto ja huitoi höyrylaivan miehistö osoittaakseen, että he olivat nähneet veneen, ja neljännestantunnissa uudisasukkaat olivat vieraan laivan kupeella.

Sen nimi oli Grafton. Se oli — kertoi päällikkö, kapteeni Lang — matkalla Australiaan, joten kaikki sattui mainiosti. Mielihyvin kapteeni suostui ottamaan Evansin, Katen ja kaikki pojat laivaansa, ja vaikka hänen matkansa määränä oli Melbourne, siis Australian etelärannikko, hän lupasi odottamattomille vierailleen purjehtia heidän kanssaan suoraan kotiin Uuteen Seelantiin.

* * * * *

Helmikuun 25:ntenä "Grafton" laski ankkurinsa Aucklandin satamassa. Oli kulunut runsaasti kaksi vuotta siitä onnettomasta yöstä, jolloin kuunari "Eteenpäin" ajautui merelle ja katosi vieden nuo viisitoista poikaa mukanaan.

Ei saata sanoin kuvailla sitä iloa ja riemua, mikä valtasi vanhemmat, kun he näin äkkiarvaamatta jälleen näkivät lapsensa, joiden he luulivat jo aikoja sitten kuolleen.

Kuinka satumaiselta, kuinka ihmeelliseltä tuntuikaan, että Henri ja Robert ja Jack ja Costar ja kaikki muut, että he eivät viruneetkaan meren pohjassa, vaan reippaina ja iloisina astuivat maihin Aucklandin

lujalle laiturille ja että koko poikaparvi nyt nousi pitkän Kuningattarenkatua Carrin kouluun päin, ikäänkuin Aucklandin satamassa tapahtunut onnettomuus ja "Eteenpäin"-laivan salaperäinen katoaminen olisi ollut vain paha unta!

Kulovalkeana kulki suuri uutinen:

"Oletteko kuulleet? Carrin koulun pojat ovat palanneet!"

Ja kaikkialla kaupungissa ja lähiseudulla, missä vain oli lipputanko, liehui sinä päivänä lippu jälleen löytyneiden reippaiden poikien kunniaksi.

Ensimmäisen hämmästyksen hiukan asetuttua poikasille sateli tuhansia kysymyksiä siitä, mitä seikkailuja he olivat kokeneet näinä kahtena vuotena, kuinka he olivat tulleet toimeen autiossa saarensaan, mitä taisteluja ja vaaroja heidän oli täytynyt kestää ym.

Tyydyttääkseen kaikkien uteliaisuuden Robert keksi ruveta pitämään esitelmiä poikajoukon kokemuksista. Se oli mainio ajatus. Huone oli joka kerta täynnä kiitollisia kuulijoita.

Robert oli varsin ylpeä siitä, että hän näin herätti huomiota. Mutta sittenkin tuli Baxterin nimi tunnetuimmaksi.

Henri piti näet huolta siitä, että Baxterin päiväkirja, joka käsitteli elämää Carrin saarella, painettiin ja julkaistiin, ja tämä kirja meni kaupaksi kuin kuumille kiville. Uudessa Seelannissa lukivat kaikki, jotka ylipäänsä lukea osasivat, tosikertomusta viidentoista pojan elämästä autiossa saarella. Sitä paitsi Baxterin kirja käännettiin monelle eri kielelle, ja pitkiä otteita siitä julkaistiin koko maailman sanomalehdistössä.

Ymmärrettävästi kohdeltiin Evansia ja Katea hyvin sydämellisesti Aucklandissa. Heitähän poikien oli kiittäminen paljosta hyvästä.

Kate jäi asumaan Robertin vanhempien luo, jossa hänestä pidettiin hyvää huolta.

Evansin suureksi iloksi aucklandilaiset ostivat ison kauppalaivan ja lahjoittivat sen hänelle ikuiseksi omaisuudeksi. Laiva sai nimen "Carr".

Se oli mainio alus ja sen lisäksi kaunis. Vielä muutamia vuosia sitten sen saattoi nähdä Aucklandin satamassa.

Ja jos silloin joku vieras kysyi satamassa leikkiviltä lapsilta, mikä tuo komea laiva oli, silloin hän varmasti sai kuulla koko ihmeellisen kertomuksen Carrin koulun pojista ja heidän monista seikkailuistaan.

Sillä sen jutun tunki jokainen lapsi siinä kaupungissa.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KAHDEN VUODEN LOMA-AIKA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the

user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or

unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we

do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.